

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <II., Paderborn, Bischof>

Francofurti ; Lipsiæ ; Norjbergæ, 1713

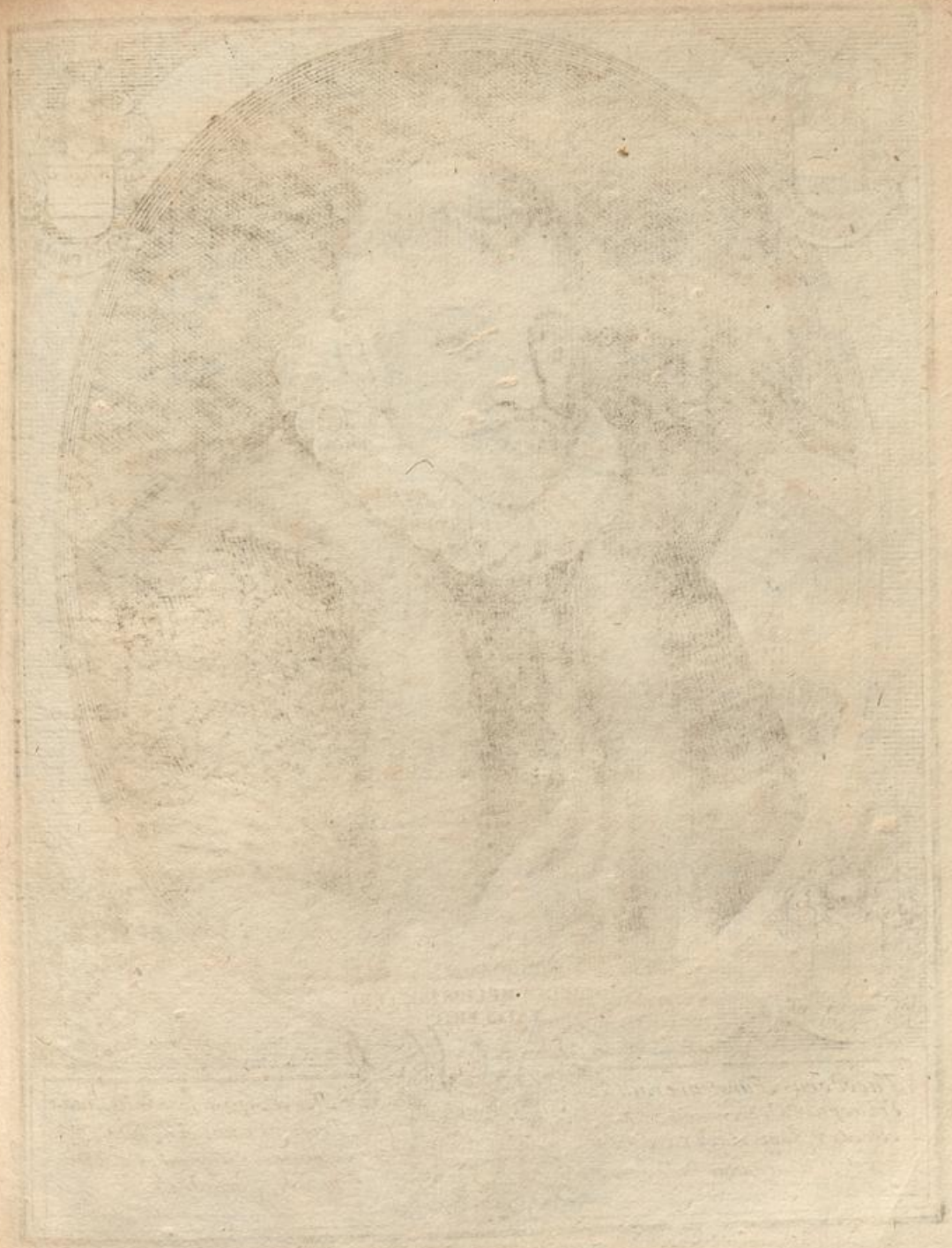
Panegyricus

urn:nbn:de:hbz:466:1-29975

16
o in Rhe-
40.41
borneosi.
tiis. 197.
constru-
stauratur
i ibidem
Comites
Waldecun-
ornensem
Friderico
gnoratur
expugna-
207.108
96
ndus M.
li cineres
nturque.
fuere un-
ibid.
114
n origine
79.80
opus Tre-
Canoni-
& Leodi-
X. 167
nonnulli
d campus
ulum vi-
Wintfeld,
188.189
n campo
187.188

Episcopa-
124

Abbatiz
40.41

A.C. Fleischman sc. Norv.

WESTPHALIA
HORDI
a. M. D. C.
a. J. A. 1700

REVERENDISSIMO CELSISSIMOQUE
PRINCIPI
FERDINANDO,
EPISCOPO PADERBORNENSI,
COADJUTORI MONASTERIENSI,
S. R. I. PRINCIPI
COMITI PYRMONTANO ET LIB.
BARONI DE FURSTENBERG,

*Christianus Theodorus à Plettenberg ex Lenhausen,
Canonicus Hildesimensis gloriam & felicitatem.*

PANEGYRIN, Celsissime Prin-
ceps, quam Joannes Horrion
è Societate Jesu vir doctissimus
Theodoro Episcopo & Princi-
pi Paderbornensi, magno pa-
truo Tuo dedicavit, elegantio.

) 2

ri

EPISTOLA.

ri nunc typo, multisque munditiis ornatam
& expolitam Tibi sisto, gravibusque de
causis eam Tuis potissimum auspiciis denuò
in publicum produco, atque per omnes
Germaniæ nostræ, imò totius Europæ vel
potius orbis terrarum regiones atque pro-
vincias ostento. Etenim non solum genius
meus tot nominibus Tibi obstrictus atque
mancipatus hoc mihi suadet & imperat,
sed etiam summâ virtute atque doctrinâ
clarissimorum & immortalium virorum,
Leonis Allatii, Lucæ Holstenii, Rotten-
dorffii, utriusque Gronovii, Wallii, Ma-
senii, Heinsii, Holtermanni, Corvini &
aliorum, qui suis operibus quantumvis lu-
culentis semperque victuris æternum no-
men Tuum præscribendum esse censue-
runt, gravissima auctoritas, & heroicâ in-
dole, virtute ac eruditione Tuâ subnixum
judicium ad id ipsum me excitat & impel-
lit. Viderunt enim viri illi sapientissimi,
totaque Respublica literaria intelligit, ne-
minem hac tempestate Sacri Romani Im-
perii

EPISTOLA.

perii Principem esse, qui optimarum literarum studia, virosque summis ingeniis exquisitâque doctrinâ præditos magis amet, & in sinu atque deliciis habeat, eorumque lucubrationes ad confluentes Luppiaë & Alifonis velut ad Permessidos undas devolantes, majori comitate excipiat, quàm Episcopum & Principem Paderbornensem. Quam quidem longè amplissimam laudem ac gloriam tuam etsi livor & obtreçtatio conetur arrodere; maximorum tamen Imperatorum ac Principum, Julii Cæsaris, Augusti, Vespasiani, Trajani, Adriani, Antonini, M. Aurelii, Caroli M. Ludovici Pii, Friderici I. Maximiliani I. aliorumque laudatissima exempla præclare tuentur, qui doctissimos ævi sui viros, Sallustium, Titum Livium, Athenodorum, Josephum, Plutarchum, Arrianum, Suetonium, Cornelium Tacitum, utrumque Plinium, Eginhardum, Paulum Warnefridum, Ottonem Frisingensem, Cuspinianum, Stabium, Pyrcame-

EPISTOLA

merum, aliosque historiarum & antiquitatum scriptores eximiâ benevolentia sunt complexi. Quamvis autem hæc erga bonas literas egregia voluntas in principibus viris clara semper æternaque sit habita, ea tamen in Te multò pulchrior enitescit, quia Tu ipse es omni liberali doctrinâ politissimus, quam assiduâ exercitatione & continuis ab ineunte ætate laboribus atque vigiliis Tibi comparasti. Nullum est enim illustrium disciplinarum genus, in quo non sis diligentissimè versatus, ita ut novem Mulsæ in Te uno bonis artibus universis erudiendo atque exornando certatim omnes industriæ suæ nervos contendisse videantur. Testem volo non tantum Germaniam nostram, sed etiam Italiam, & imprimis urbem Romam, ubi exquisitissimâ eruditione Tuâ non solum imi subsellii viros, sed etiam majorum gentium Præfules, Principes, Cardinales, ipsum denique summum Pontificem Alexandrum VII, quantum erat hominum literatissimum,

DEDICATORIA.

mum, adeò Tibi devinxisti, ut inter pri-
 mores cubiculi Pontificii ministros alle-
 ctum familiarissimè Te semper adhibue-
 rit, & quidquid ex immensis supremi im-
 perii curis & occupationibus vacui se tem-
 poris obtulit, id Tuæ potissimum con-
 suetudini, ac suavissimis de re literaria
 sermonibus impenderit. Plura dicerem,
 nisi vererer grave fore modestiæ Tuæ,
 omnia quæ in Te sunt virtutis & indu-
 striæ ornamenta ab illaudato cliente pro-
 lixè laudari. Et certè quid opus est in
 illa celebritate nominis Tui, & vulgata e-
 ruditionis fama multa adferre in medi-
 um? Sunt in manibus divini ingenii tui
 monumenta, quæ omnis æternitas intue-
 bitur, quibus nobilitati Germanicæ o-
 stendisti, *nullam in universo mundo posse esse* Cassiod. lib.
10. Var.
Epist. 3.
fortunam, quam literarum non augeat glorio-
sa notitia. Ideò quicquid usquam est ho-
 minum eruditorum ad Tui nominis ve-
 nerationem provocasti. Quid enim (ut
 nihil dicam de carminibus Tuis, quæ
)(ad

)(

EPISTOLA

ad veterum Poëtarum acumen, & Latini sermonis nitorem ac elegantiam proximè accedunt) MONUMENTIS TUIS PADERBORNENSIBUS, ob reconditam eruditionem & quandam incredibilem varietatem rerum & copiam, atque suavitatem orationis admirabilius? Quid limatius? Quid venustius? Ut nullum superfit antiquitatis monumentum, quod invicta tua sedulitas & sagax industria non deprehenderit? Quamobrem sapientissimo summorum virorum iudicio nullum illustrius in dioecesi tuam à te beneficium potuit proficisci, quàm quòd hæctenus latentes nobisque incognitas tot antiquitates ab oblivione perpetua vindicasti. *Cum enim omnibus illis, qui civitates vel populos imperio suo subiectos habent, summo studio summâque curâ in id incumbendum sit, ut suæ gentis & nationis res gestas, bella, fœdera, pacta, leges & mores teneant.* Id à Te, Princeps Celsissime, tantò majori cum gloria perfectum est, quan-
tò

*Nicolaus
Ciferus.
F. C. in
præfat. in
Joan.
Avent.*

DEDICATORIA.

tò graviores eâ gratiâ labores suscepisti atque exantlasti. Erit itaque hoc monumentum nomini tuo perpetuum, quod nullus iniquioris fortunæ casus, nulla vetustatis invidia, nulla futuri temporis longinquitas poterit abolere. *Cætera monumenta ad breve tempus perdurant variis casibus obnoxia, historiæ virtus per universum orbem diffusa, ipsum, quod cætera consumit, tempus sui custodem habet.* Verùm enim verò in hac ipsa Academia Tua, quam Theodorus magnus patruus Tuus sanctissimorum Præsulum Baduradi, Meginwerci atque Imadi antecessorum suorum erga bonas literas eximio studio sanctissimoque inflammatus exemplo, cujusque natali die hic Panegyricus, quem Tibi elegantioribus formis recusum consecramus, in lucem editus est, in hoc, inquam, celeberrimo Musarum domicilio, in urbe hujus provinciæ principe constituit. Quali Tu, quantâque curâ ac diligentia omnes bonarum artium disciplinas pro-

*Diodorus
Siculus.*

)(2

vehe-

EPISTOLA

Brobbe-
rus in An-
tiq. Ful.
denf. c. 9.

vehere, & ad summum perfectionis apicem perducere conaris? Ita quidem, ut id, quod Herricus apud Altisiodorum Gallix Monachum ad Carolum Calvum olim scripsit, mutatis nominibus tibi sit acclamandum: *Multa sunt tuæ monumenta clementiæ, multa symbola pietatis. Illud autem vel maxime æternam tibi parat memoriam, quòd Patruum Tui magni Theodori studium erga immortales disciplinas non modò ex æquo representas, verùm etiam incomparabili fervore transcendis, dum quod ille sopitis eduxit cineribus, tu fomento multiplici tum beneficiorum, tum auctoritatis usquequaq; provehis.* Excipe igitur, Celsissime Princeps, illo Tuo serenissimo bonisque literis semper arridente vultu volumen istud, in quo Majorum Tuorum res intoga sagoque pro patria ac Ecclesia fortissime gestas magna cum voluptate conspicias, repetesque nobilissimæ gentis Tuæ à vetustissimo Comitum Oldenburgicorum stemmate deductam originem, Theodori magni patruum tui religionem, pietatem, ju-
sti-

DEDICATORIA,

stitionem, prudentiam, fortitudinem, atque in omnes honestas disciplinas flagrantissimum studium intueberis; Caspari avi tui sapientiam, fidem ac Orthodoxæ religionis strenuam propugnationem; Guilielmi Livoniæ & S. R. I. Principis invictam animi magnitudinem, & in adversis admirabilem firmitatem atque constantiam; Friderici proavi integritatem, doctrinam, prudentiam, dicendi vim; Joannis celeberrimi Asceterii Sigebergensis Antistitis Oeconomicae rei peritiam, & in veteri disciplina restituenda diligentiam contemplaberis. Ac ne singula familiæ tuæ lumina celebrando sim longior, hîc, inquam, leges Majorum tuorum laudes atque encomia, quæ nulla unquam oblitterabit oblivio. Tu verò, Princeps Celsissime, in quem omnes Majorum Tuorum virtutes admirabilis Dei Opt. Max. benignitas ac munificentia conguessit, & quodammodo ad compendium contulit, frui eximiis

EPISTOLA DEDICATORIA.

animi Tui dotibus, fruerere famâ Tui, frue-
re dulcibus ante omnia Musis, & ad sum-
mam usque ætatem pervive, & felicissi-
mis, Te spirante, populis impera. Pader-
bornæ Idib. April. MDCLXXI.

I N D E X
LIBRORUM ET CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

De Academia in Westphalia fundata.

Cap. I.	pag. 1
P rooemium.	1
II. <i>Quanti Westphaliae ingenia fecerit D. Carolus Magnus.</i>	3
III. <i>Ante, & post Academias conditas è Westphalia egregios sapientia magistros produisse.</i>	5
IV. <i>Humaniores litteras in Germania praecipuo Westphalorum studio refluoruisse.</i>	8
V. <i>Westphalia naturà propensi, & habiles ad doctrinam.</i>	10
VI. <i>Quibus rebus Westphali ad progressum in litteris adjuventur.</i>	12
VII. <i>De aliena à veteri Religione Academia in Westphalia tentata.</i>	14
VIII. <i>Novum Evangelium cum summo Academicarum odio natum.</i>	16
IX. <i>Philosophia in Academicis non respuenda.</i>	19
X. <i>De retinenda Academicarum inter se concordia.</i>	22
XI. <i>De Pontificis Maximi in approbandis Academicis auctoritate.</i>	24
XII. <i>Contra Jordanem Canonicum Osnaburgensem, qui unam in orbe terrarum Parisiensem Academiam volebat.</i>	26
XIII. <i>Cur expediat plures Catholicas Academias institui.</i>	28
XIV. <i>Gratia totius Westphaliae nomine.</i>	31

LIBER SECUNDUS.

De Academia Paderbornæ constituta.

Cap. I.	35
P rooemium.	35
II. <i>Academia fundatio Episcopum maxime decet. Paderborna Episcopaliur Westphaliae urbium dignitate prima.</i>	36
III. <i>Religio Christiana Paderbornâ manavit in universam Westphaliâ. Bona littera in Westphalia ab initio comitata religionem Christianam.</i>	38
IV. <i>Olim quoque & inferiores & sublimiores doctrina Paderbornæ floruerunt.</i>	41
V. <i>Viri sanctitate & doctrinâ illustres, qui è Paderbornensi Gymnasio prodierunt.</i>	43
VI. <i>Paderborna Imperatorum in Westphalia proprium domicilium.</i>	47
VII. <i>Nil Paderbornæ eorum deesse, quæ ad Academiae splendorem & commoditatem requiruntur.</i>	52
	VIII.

I N D E X.

VIII.	<i>Neuhauf Illustrissimi Principis fundatori domicilium situm esse, ubi olim Nero Claudius Drusus Augusti privignus Castellum Alisonem contra Sicambros condidit.</i>	58
IX.	<i>Summarum in Alisone castro gestarum, dum illud Romani tenuerunt.</i>	61
X.	<i>In quorum potestatem venerit Aliso à Romanis desertus.</i>	69
XI.	<i>De occupato à Saxonibus Alisone, & origine Paderborna.</i>	73
XII.	<i>Instauratum videri Alisonem à D. Carolo Magno.</i>	77
XIII.	<i>Aliso sedes Episcoporum Paderbornensium.</i>	80
XIV.	<i>Gratia nomine civitatis Paderbornensis.</i>	82

L I B E R T E R T I U S.

De Illustrissimi Principis in fundanda Academia consilio.

Cap. I.	P <i>rooemium.</i>	85
II.	<i>Illustrissimum Principem, in fundanda Academia, sua & Majorum praclaræ indoli respondere voluisse.</i>	87
III.	<i>Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Paderbornensem offendit, Principem in cogitationem Academiae impulsisse.</i>	93
IV.	<i>Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publicae consultum ivisse.</i>	97
V.	<i>Illustrissimum Principem. in Academia instituentâ, Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commodum & dignitatem spectasse.</i>	110
VI.	<i>Propriè dictam Academiam sine Jurisprudencia esse posse.</i>	114
VII.	<i>Illustrissimum Principem, condendâ Academia, eximiam suam in societatem Jesu voluntatem declarasse.</i>	116
VIII.	<i>Gratia Academica juventutis nomine.</i>	123

n Ne-
mbros
58
61
69
73
77
80
82

lio.

85
racla-
87
cipem
93
ca con-
97
Reli-
110
114
em Je-
116
123

A-

P.A.

☉ (I) ☽

PANEGYRICUS,

NATALI DIE

ACADEMIÆ THEODORIANÆ

PADERBORNENSIS,

oblatus ejus munificentissimo

Fundatori,

Reverendissimo atque Illustrissimo Principi,

D. THEODORO

EPISCOPO PADERBORNENSI

S. R. I. PRINCIPI, DOMINO, AC

PRINCIPI CLEMENTIS-
SIMO,

L I B E R I.

De Academia in Westphalia fundata

C A P U T I.

Proœmium.

Licet jam, Reverendissime & Illustrissime Prin-
ceps, tandem aliquando huic florentissimæ
Juventuti erumpere pressam adhuc animis,
clausamque lætitiæ, & sua erga Cels. V. stu-
dia, condito amplissimo in hac Urbe opti-
marum artium domicilio jam pridem in-
flammatæ, publicâ gratulatione testari. Quanquam enim al-
terum jam annum hoc maximo, præstantissimoque beneficio
sanè

a

fanè frequentes utebamur, quoniam tamen necdum publicè
 propositis iis literis, quibus Pontifex Maximus, & Cæsar Acade-
 miæ nobis immunitates & jura concedunt, necessariis quidam
 splendor deerat, nos quoque gaudia ac vota nostra tantisper in
 hominum lucem, atque oculos proferre verebamur. At hodi-
 erno die quis jam obscurè ferat sensum animi sui, cum ad ea-
 rum literarum promulgationem ex omnibus propè Westpha-
 liæ partibus concursus in hanc Urbem fiant? cum tot mortales
 in te inhiant, tibi que gratias agere gestiant, à quo liberis suis po-
 tiores omnia avitâ paternâque hereditate esse paratas opes in-
 telligunt? cum omnia DEI immortalis altaria, atque templa,
 perpetuam se jam tibi doctorum, præstantiumque virorum
 facultatem & copiam debitura fateantur? cum denique ipsa
 adeò oppida atque vici videantur, si fieri posset, ejicere se sedi-
 bus suis, atque ad hoc novum patriæ decus, hanc arcem disci-
 plinarum, hoc munimentum avitæ religionis, seminariumque
 reip. coram intuendum velle pervolare? In hac communi læ-
 titia, atque plausu nemo non intelligit, quantum flagitiosus
 admitturi, si ad quos hæc præcipuè tua merita pertinent, non
 omnibus, quibus licuerit, gratulationis officiis perfungamur.
 Quanquam hic omnium ardor, atque concursus non modicam
 ipse per sese nobis præbet gratulandi materiam. Est enim
 primus benefaciendi fructus, non indigno benefecisse: proxi-
 mus non ingrato. Quos quidem immortalis tui beneficii fru-
 ctus, jam nunc, Princeps Illustrissime, te ferre sentimus, & gra-
 tulamur ex animo, quando quidem animadvertis, te, hanc pri-
 mæ Westphaliæ Academiâ moliendâ non in gentem aliquam
 inertem, atque à Musis abhorrentem, aut magnitudini benefi-
 cii æstimandæ imparem, sumptum, atque jacturam fecisse. Hæc
 enim hodierna alacritas, & fausta preces omnium ordi-
 num, perinde atque in communi quadam & eximia fortuna
 prosperitate gratulantium, satis ostendunt & quanto vulgò sa-
 pientiæ amore teneantur, & hoc tuum beneficium quanti
 omnes faciendum putent. Sed cave existimes, Princeps Illu-
 strissime, repentinum hunc esse quendam animi imperum
 jam

jam primum tantæ rei novitate commotum. Est enim quædam indoles virtutis & sapientiæ, præclaris majorum institutis, exemplisque corroborata, quæ animos ad bonarum artium cupiditatem sponte suâ assiduò rapit, quarum se tantam modò facultatem tuo beneficio nactos esse glorianur. Repetenti siquidem mihi memoriam præteriti temporis, atque animo recolenti, quæ adhuc fuerit in Westphalia magnitudo ingeniorum, quis ardor discendi, quæ laborum patientia, subit in mentem mirari, quo tandem fato acciderit, ut amantissima laudabilium doctrinarum natio tam diu integrum, atque perpetuum earum emporium desiderarit. Qua de re existimavi nihil me alienum ab hujus diei splendore & lætitia esse facturum, si pauca apud Celsitud. V. verba facerem: idque ut mihi bonâ tuâ veniâ liceat, etiam atque etiam rogo. Cognosces enim ex iis quæ dicam, si omnes, qui jam inde ex eo tempore, cum primum Westphalia veritatis Christianæ lumen aspexit, has oras tenuerunt, modò à mortuis existerent, nihil ex iis, qui nunc adsunt, de studio erga te, atque officio, nihil agendis gratiis esse concessuros. Erit deinde cur præcipuam tibi quandam felicitatem gratulemur, qui DEI singulari munere id absolveris, atque perfeceris, quod antea tot viri graves, ac sapientes vel tacitis votis optaverunt, vel aliquâ duntaxat parte tentaverunt. Discet denique nostra juvenus quousque jam progredi in bonarum artium studiis oporteat, tam certis, & expeditis abs te discendi præsiidiis comparatis, sine quibus nostri majores tantâ sunt in iis ingenii, & laborum contentione versati.

CAPUT II.

Quanti Westphalia ingenia fecerit D. Carolus Magnus.

Sunt enim ita ferè comparati præstantes animi: citò arripiunt, quæcunque ad veram laudem, decusque pertinent, sibi que turpe ducunt semel conspectam in pura luce veritatem mediocri ardore complecti. Neque eò contenti, simul

cum veritate omnia persequuntur, atque appetunt præsidia & adjumenta veritatis. Vix Christiana veritas Westphalis illuxerat, cum ita non ejus modò, sed etiam liberalium artium, quarum illa comitatu plurimùm gaudet, & operâ utitur, amore sunt capti, ut brevi Carolum Magnum non magis bellicæ virtutis, quàm politicæ pacatæque doctrinæ peritum, & acrem assertimatorem, in eam spem adducerent, nulli cæterarum, quæ in ejus essent imperio, gentium, hanc sapientiæ & eloquentiæ gloriâ inferiorem futuram. Nam cum per id tempus inter suos, & Orientalis Imperatoris liberos nuptias conjunctum iri consideret, optaretque religiosissimus Princeps uti hac affinitate ad utriusque Imperii Ecclesias certâ ac stabili inter se concordiam vinciendas, neque, in tanta populorum, qui ei parebant, multitudine, viri eruditi deessent ac disertis, quibus id negotium cum dignitate mandari posset, tamen eam habuit opinionem ingenii & industriæ nostrorum hominum, ut illos potissimùm tantis rebus sustinendis, atque tractandis idoneos esse judicaret. Neque verò unum duntaxat sibi ex eis legatum delegit (quod tamen in gente præsertim admodum nuper CHRISTO conciliata perhonorificum fuisset) verùm in Westphalia quoddam Orientalium Oratorum seminarium instituendum putavit. Itaque iis tabulis, quibus primam in Westphalia Episcopalem Ecclesiam Osnabrugi collocat, diligenter sanxit, ne unquam in ea Latinarum, Græcarumque litterarum studia intermitterentur, quòd inde, conciliatis aliquando nuptiis, potissimùm sibi placeret, quando cumque ex usu & dignitate Reip. foret, legatum in Orientem decernere. Quâ re prudentissimus Imperator satis ostendit, quid jam tum sibi de Westphalorum ingenii polliceretur, quos primùm efflorescentes arbitraretur, in luce ipsius facundiæ, omnisque liberalis scientiæ in ventricis Græciæ, iis ipsis artibus, quas illa maximè venditare solet, totius Occidentalis imperii dignitatem tueri, & illustrare posse. Neque verò Carolum fefellit opinio. quanquam enim illud ejus de nuptiis consilium Græcorum levitate non processit, non tamen ideo destiterunt unquam nostri homines usque eò præstanti

*Krantzius
Metrop. l.
2. cap. 2.*

stanti labore ad summam eruditionis gloriam eniti, dum, quorum gratiâ Carolus illustre linguarum gymnasium condiderat, subtiliorum quoque disciplinarum publicam sedem aliquando mererentur.

CAPUT III.

Ante, & post Academias conditas è Westphalia egregios sapientiæ magistros prodiisse.

ID quàm maturè sint promeriti vel ex hoc licet intelligi, quòd cum cæteras ferè gentes, cum primùm ad Christiana sacra, civilemque cultum traducuntur, complures annos exterorum magistrorum disciplinâ antè formari necesse sit & perpoliri, quàm ex iis ulli ad ceteros docendos idonei possint existere, tamen hujus tanta fuit soli benignitas, ut simul coli cœperit, simul sapientissimos antistites proferre. Quid enim Hatumaro, quid Badurado hujus Ecclesiæ primis Episcopis earum artium defuit, quæ in laudatissimis populorum magistris prædicari solent? At hos ex eorum numero fuisse accepimus, quos gente perdomitâ Carolus obsides accepit. Ab his acceptam pietatis litterarumque gloriam plurimi, quorum memoria Ecclesiarum cœnobiorumque litteris consecrata est, non modò propagarunt ad posteros, verùm etiam in longinquas & barbaras gentes incredibili labore sparserunt. Neque enim ignorare potes, Princeps Illustrissime, Westphaliæ primaria Collegia, ac cœnobia, atque in primis finitimam terris tuis Corbeiam, eorum propè omnium fuisse gymnasium, qui ulteriorem Saxoniam, Vandaliæ Daniæ primis Christianæ fidei præceptis & bonis artibus imbuerunt. Hinc enim Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Uano, Sigebertus, alique viri immortalitate dignissimi prodierunt, qui morum sanctimoniam, & scientiæ copiis, quicquid inter Visurgim, & ultimos Borealis oceani sinus terrarum jacet, impleverunt. Neque vetustis modò illis temporibus tales Westphalia viros pariebat, verùm etiam ante annos

*Adamus
Brem.
Chronica
Corbeien-
sis.*

circiter trecentos, cum nobilissimus equester ordo digna suis natalibus, suaque animi magnitudine in Livoniam expeditione suscepta, populos ad eam diem a CHRISTI sacris averfos debellare, & subjugare decrevisset, una cum iis multi indidem pii, eruditique homines sunt profecti, qui quos illi armis vincerent, ipsi religione, & humanitate excolerent. Cujus rei, ut historiarum monumenta deessent, testes esse possunt nobiles, & locupletes Livoniae Ecclesiae, quae se ad nostram usque memoriam Westphalis ferè praesulibus regendas dediderunt. quippe visum est illis æquum esse, ut illi Ecclesiarum opibus fruerentur, quorum eas majores suo labore, doctrinâ, praclarisque exemplis instituisent. Hujusmodi hominum incredibile dictu est, quantam copiam aluerit Westphalia, cum in Ecclesiae Collegiis, religiosisque domibus omnis Christianè vivendi, rectè sentiendi, atque dicendi ratio traderetur. Sed cum in iis domiciliis ii fere soli formarentur, qui sanctioris vitae genus inire statuisent, perspicuum est non perinde ad multos ejus disciplinae fructum permanasse, atque si nostrarum Academiae more, omnibus honestarum artium amantibus adolescentibus promiscuè patuisent. Verùm hoc incommodum iis temporibus fuit Westphaliae cum pluribus regionibus commune. At postquam Principum beneficio ea gymnasiolorum publicorum forma, quae hodie est in usu, tandem increbuit, proprium ejus malum fuit, in tanta praestantium ingeniorum ubertate Academiae carere. Quanquam Westphaliae Academia defuit, Academiae Westphali nunquam defuerunt. Si enim ea quae in Germania & antiquitate, & celebritate nominis caeteris antecellunt, eorum imagines recenseant quorum sunt ingenii, & laboribus plurimum exulta, reperient ab ipsis incunabulis plurimum sibi splendoris à Westphalis accessisse. Certè, ut alios praeteream, cum paucas etiam Academiae haberet Germania, ad Concilium Constantiense, quò constat delectum eruditorum hominum florem convenisse, à duabus primariis duo Westphali viri eruditione & auctoritate praestantes publicè communi consensu missi memorantur. Ad-

erat

PANEGYRICI.

erat à Colonia Agrippinensi Theodoricus de Monasterio
 Theologiæ Doctor, qui & verba in conventu habuit ad Patres,
 & in eorum numerum est allectus, qui in pestilentem Joannis
 Husli doctrinam Concilii auctoritate, anquirerent. Aderat
 ex Heidelbergensi gymnasio Conradus de Susato & ipse
 Theologiæ Doctor, atque apud Ludovicum Comitem Pala-
 tinum gratiosus in paucis, qui voluntate totius Concilii ad Pe-
 trum cognomento de Luna, qui se Benedictum XIII. ferebat,
 in ordinem redigendum, in ultimam Hispaniam, inter alios,
 legatus est profectus. Erfurtum verò inter præcipua sua lu-
 mina commemorat Godeschalcum Grefemundum Mefche-
 densem, clarum in primis rerum divinarum scientiâ, cujus ger-
 manus eodem tempore Moguntiaci Medicus ac Philosophus
 habebatur eximius Theodoricus. Sed hujus famam in eadem
 Academia filius obscuravit, & ipse Theodoricus, quem Era-
 smus alicubi hominem appellat ab ipsa natura ad humanita-
 tem, ad bonas litteras, ad eloquentiam illam verè Atticam,
 sculptum ac factum. Sed quid necessè est omnium Acade-
 miarum tabularia excutere, cùm sit multa à Westphalis relicta
 teneamus in eorum libris eximiæ literaturæ documenta, è
 quibus cognosci liceat, quantum vivi Doctorum exedras or-
 naverint, quorum tanto intervallo, defunctorum lucubrati-
 ones, legentium & laudibus & profectu celebrantur? Ac recen-
 tibus quidem Academiis cùm vigeret etiam illud minus com-
 ptum, & amœnum, subtile tamen, & argutum disputandi scri-
 bendique genus, Theologiam, ut de ea præcipuè loquamur,
 scriptis illustrarunt, præter Susatensem, & Mefchedensem, de
 quibus memini, Henricus de Coesveldia, Wernerus Rollevin-
 cius, Henricus de Hervordia, Hermannus de Soldis Osnabru-
 gensis, Hermannus in Campo, Henricus de Werlis, & alii com-
 plures, quorum extant plena eruditionis, ut iis tem-
 poribus, ingenii monu-
 menta.

Sess. 13.

Sess. 16.

*Trib. de
 script. Ec-
 clef.*

*Annot. ad
 ep. 9. S.
 Hiero-
 nym.*

CA-

*Humaniores litteras in Germania præcipuo
Westphalorum studio restoruisse.*

AT verò postquam NICOLAI V. PONT. MAX. auspiciis cultiora litterarum studia primùm in Italia revixerunt, cum pleræque omnes Academiae Germaniæ, rationibus sanè levibus retardatæ, quas alicubi persequitur ac refellit Æneas Silvius, ea admittere, & tractare cunctarentur, Westphali nostri tempus hoc demonstrandæ suæ in bonas litteras voluntatis, minimè prætermittendum rati, relictas ab aliis, atque despectas non modò sibi recipiendas, sed etiam ornandas, atque omni ope toti Germaniæ commendandas, existimarunt. Princeps tam illustris facti Rodolphus à Langen, vir equestris in Westphalia ordinis, & in maxima Ecclesia Monasteriensi Canonicus fuit. Is enim cum unà cum Mauritio Comite Spigelbergio Canonico Coloniensi, & Rodolpho Agricola, in Italia Francisco Philelpho, Theodoro Gazæ, aliisque utriusque linguæ instauratoribus dedisset operam, tantosque haberet progressus, ut is, quem modò nominavi, Agricola ab hoc demum viro aliquando, ut ipse loquitur, *priscam insolenti Italia, & propemodum occupatam bene dicendi gloriam extorqueri posse* confideret; reversus in patriam nihil habuit antiquius, quàm ut ad quarum artium quasi mercatum quendam erat profectus, earum suis popularibus copiam faceret. Ille igitur fuit, ut cecinit quidam,

Lib. de educ. Lib. 107. ad La- dislaum regem c. 6.

In Epist.

Alexander Pegasus in epigramm.

Primus Melpomenen qui rura in Westphala duxit.

In Westphala autem? imo verò, si verum amamus, omninò post restitutas litteras, primus Germanorum eruditum carmen scribere cœpit. Scripsit & multa soluto sermone perquam disertè, & veteres illos elegantium artium auctores propè primus, quasi postliminiò, juventuti restituit. Etenim Conradum, è Comitibus Ritbergen sibus, Monasteriensem Antistitem, ma-
gni

gni animi Principem, suâ auctoritate perpulit, ut in ludo litterario, qui erat in ea urbe ad D. Pauli, repudiatis barbaris & incultis minimè idoneorum magistrorum præceptiunculis, exemplo, atque instituto earum scholarum, in quibus erat in Italia versatus, vetusti scriptores utriusque linguæ explanarentur. Res variis, ut fit, consultationibus in id tempus extracta est, quo in ea Ecclesia Scholastici munus sustinebat vir magno natalium, & prudentiæ splendore Wennemarus Horstius, ex ea ipsa familia, quæ amplissimum hujus nunc Ecclesiæ Decanum tulit; is ascitis in eam rem viris litteratis è Langii ferè disciplina, atque contubernio, universum Gymnasium Timaño Camenero, cujus extant de Philosophia naturali commentationes, administrandum dedit. Neq; verò hic Westphalorum ardor unus urbis finibus coërceri potuit, sed annitente eodem in primis Langio, ludis, in celeberrimis quibusq; oppidis, apertis, omnibus utriusque linguæ, omnisque politicior litteraturæ copiis Westphalia redundavit. Quid quòd Westphalorum studio, ac labore in alias quoque Germaniæ oras permanarunt? Siquidem Daventriæ versabatur Alexander Hegius homo Westphalus, cui Langius, quondam ejus condiscipulus, è bibliotheca, quam secum ornatam, & locupletem ex Italia detulerat, libros à doctissimis illis Italiæ magistris nuper editos in lucem, sanè quàm benignè & ultrò mittebat. His cum ille assiduò volvendis fieret quotidie eruditior, discipulos, atque æmulos studiorum suorum habuit Desiderium Erasmmum Roterodamum, Joannem Murmellium, Ludovicum Bavingum, aliosque complures. In his Conradus quoque Goclenius Paderbornensis fuit, qui postea in nobilissima Academia Lovaniensi è primis fuit ejus Collegii professoribus, quod ad illustrandas linguarum præstantissimas sapienter institutum, trilingue dicitur; plurimumque suâ ætate, dicendi laude præstitit. eum hujus artis præcepta tradentem, audiit inter alios Adolphus Comes Schaumburgius, qui deinde Colonienfis Antistes renunciatus, veteris fuit religionis instaurator & vindex, plurimumque, Princeps Illustrissime, jam tum exsplendescen-

b

tem

tem indolem in tenera tua dilexit aetate. Tulit praeterea Paderbornensis ager eadem tempestate Ludovicum Dringeburgium, qui ad excitandas easdem mansuetiores litteras, magnis propositis praemiis Selestadium in Alsatiam evocatus, Joannem Reuchlinum, Beatum Rhenanum, Jacobum Wimphelingium, aliosque erudit, qui deinde insigni scientiae fama claruerunt. In Bataviam primus eadem praecleara studia, eodem hortante, & adjuvante Langio, Antonius Liber Sufatensis invexit, e cuius disciplina Alardus Amsterodamus, doctissimus ac politissimus Lovaniensis Theologus, aliique clari in litteris homines prodierunt. Quo quidem tempore nihil mihi Westphaliae videtur ad immortalem gloriam praeter te unum, Princeps Illustrissime, defuisse. Si enim tui similis quispiam Maecenas fuisset exortus, qui severas illas veterum Academiae doctrinas hanc novam humanitatis, & eloquentiae dulcedine temperasset, unoque utrasque domicilio collocasset, non facile omnibus numeris absolutam Academiae formam primus Germaniae demonstrasset.

CAPUT V.

Westphali naturam propensi, & habiles ad doctrinam.

Equidem sic sentio: quantum inter frugiferas arbores, & eas interfit, quae praeter foliorum speciem, & umbram nihil afferunt, tantum ea gymnasia quae sciendi studia, cum linguarum cognitione conjungunt, iis praestare, quae soli poliendo sermoni, sunt consecrata. Neque id nostrates fugit, quorum ut quisque est ingeniosissimus, ita non contentus his Minoribus artibus, ad sublimiorum rerum disciplinas nativo quodam impetu, quando domi facultas non datur, in longinquas terras rapitur, quod enim est in Germania, aut superioribus annis fuit paullo florentius gymnasium? quis doctorum hominum coetus? quis denique discendi, ac proficiendi locus, qui non Westphalorum sit ingenii illustratus? Illi vero quos
rei

rei familiaris inopia patrios fines egredi non finit, non satis illâ aviditate, quâ in his litteris percipiendis sunt versati, quarum erat domi copia, declararunt, quid in iis studiis essent facturi, quæ continent naturale quoddam pabulum præstantium animorum? Quibus tamen Westphalia adhuc publicas sedes nullas posuerat, tamen quàm crebri in ea sunt, & celebres ludi? qui concursus, ardorque discipulorum? quæ certamina æqualium? quæ cohortationes, & gratulationes parentum? quis labor, & assiduitas magistrorum? Academias profectò commemorare possum, quæ celebritate, & frequentia nullo modo sint cum puerilibus Westphaliæ ludis comparandæ. Quem enim horum nominare possis, qui vastitatem, & solitudinem, ut illæ, metuant? quò, dilabentibus civium populariumq; liberis, externos, & peregrinos auditores propè pretio conducere necessè sit? qui fucata libertatis illecebris, & indecoris immunitatibus ad pellendam juventutem indigeat? Westphalorum ea semper fuit discendi cupiditas, ut & suis gymnasiis complendis soli sufficiant, & plurimum inde redundet in externa. neque verò multum prensandi parentes, ut filios suos ad studia incumbere patiantur, quippe cum ipsi quoque ruri, atq; in mapalibus nati, qui nullam doctrinæ partem attigerunt, non temerè quemquam filiorum litterarum prorsus expertem velint. Itaque diu aliis est prius studendum, quàm studia amore esse digna cognoscant: Westphalos jam inde ab ipsis incunabulis quidam ad discendum genius extimulat. ut vel inde conjecturâ liceat assequi, quantus sit in Westphalia proventus illustrium ingeniorum. Est enim ingenium quidam mentis oculus, qui quò magis luce gaudet, atque exire gestit è tenebris, hoc est sanior, & ad cernendum, ac perspicendum acutior. Eiusmodi cum tanta sit in Westphalia multitudo, quibus, Illustrissime Princeps, velut inusitatum jubar operatam hodierno die lucem affers, non est metuendum ne unquam desint, qui ad eam accipientiam, & fruendam anhelent, seque ob immortale hoc patriæ decus æternas tibi gratias debere fateantur.

*Quibus rebus Westphali ad progressum in
litteris adjuventur.*

Nequè verò minore contentione Westphali studia perse-
qui solent, quàm arripuerint. est enim huic genti co-
gnata incredibilis quædam industria, quæ exterorum
quoque hominum præconium meruit. Sunt enim ab Erasmo
hæc ipsa scripta in epistola ad Thomam Morum summum il-
lius sæculi lumen. *Westphalus, inquit, populus, ut vulgò rudi-
or habetur* (nempe à tuis Batavis, mi Erasme, politis scilicet ho-
minibus) *ita multos nobis dedit summis ingeniis, minimeque
vulgari doctrinâ præditos. Non aliud genus mortalium pa-
tientius laborum est.* Rara profectò singularisque laus. Quæ
enim duæ res tam agrè in uno homine, ne dicam gente, copu-
lantur, quàm ingenii magnitudo, & laboris contentio è ferè
enim qui ingeniosi, iudem sibi præfidentes, plurimum otio se
dedant, ne minus ingenii habere videantur, si plùs laboris
assumpserint. Atqui contrà fieri oportuit. Ut enim quò fec-
cundior est ager, hoc operam coloni remuneratur uberius:
ita præstantissimum quodque ingenium hoc est fructuosius,
quò diligentius, instantiusque colitur. Neque verò parum
affert momenti ad promovenda studia Westphalorum, cele-
ritati ingeniorum adjuncta modestia, & ab effrenatis moti-
bus alieni mores. Sic enim plerosque omnes natura compa-
ravit, ut facilè imperare animo suo, suæque vitæ modum te-
nere condiscent. quo quidem nihil est ad accipiendos sapien-
tiæ satus accommodatius. Ejus rei video ab harum rerum
prudentibus duo argumenta sanè luculenta proferri. Alte-
rum, quòd cum plures ferè è Westphalis, quàm cæteris Ger-
maniæ populis, quotannis propter discendi cupiditatem in
alienas terras demigrent, multi item quotannis in patriam
se referant, incorruptam tamen adhuc, atque integram ab
omni

omni depravato exterarum gentium more Westphaliam tueantur. Eadem semper in victu cunctaque frugalitas: idem in moribus candor: eadem in dictis factisque constantia. Longissimè enim absunt ab eorum errore, qui tum demùm se præclare peregrinos arbitrantur, cum quot gentes accesserint, totidem peregrinis vitiis obsiti revertuntur. Itaque cujusmodi eum expressit Homerus, quem imaginem posteris proposuit Sapientiæ, tales plerosque Westphalorum fingit natura, format educatio, confirmat industria, ut non magno negotio & Sirenium blanditias, & artes filiarum Solis prætervehantur impune. id qui norit eum demum scito certissimum ad absolutam sapientiam cursum tenere posse. Alterum quoque indicium facilis & pacatæ naturæ commemorant, quòd nulla Germaniæ gentium plures procreavit, qui in alienis rebus pub. honoribus, atque muneribus vel minore invidiâ sunt ornati, vel majore omnium commendatione perfuncti. Nulla siquidem est non dico illustris, & splendida, sed omninò paullò lautior Westphaliæ domus, quæ non aliquos è suis majoribus laudare possit, extra patriam in aliquo vel viri Principis Consilio, vel alicujus reip. Senatu, vel aliquo denique Ecclesiastico, aut civili magistratu iis quoque faventibus versatos, qui se præteritos jure queri posse videbantur. Sic enim induxerunt animum plerique mortalium, cujusque commoda, atque ornamenta civitatis, civium esse oportere. ad ea si alienus aspiret, omnibus est invidia relictis expositus, quæ quisquis evitare desiderat, eum necesse est usque eò animo suo posse imperare, ut neque ulla improbitatis significatione nudum latus calumniis præbeat, & se facile in tam excelso virtutis fastigio collocet, quod nulla invidia possit attingere. Quæ omnia, quid aliud significant, quàm in Westphalorum indole innata atque inclusa singularis cujusdam semina virtutis, quæ si tempestivâ culturâ tantisper foveantur, atque adolescant, dum justam maturitatem assequantur, intellexisti, Princeps Sapientissime, brevi Westphaliam universam plurimis, & maximis ornamentis,

atque præfidiis non ad suam modò, verùm ad totius Christianæ reip. utilitatem abundaturam.

CAPUT VII.

De aliena à veteri Religione Academia in Westphalia tentata.

Quare nunquam tibi pro eo ac meretur hoc tamdiu optatum beneficium, gratiam Westphalia referet. Tu enim primus in media ejus luce campum aperuisti, in quo nostrorum hominum industria, in exiguum gyrum paucarum nuper disciplinarum compulsæ, liberè tandem ad omnem Sapientiam excurrere, cognosci que possit. Tibi debet omnis posteritas, quòd quæ majores nostri litterarum decora, atque præfidia peregrè petebant, ea jam domi, te auctore nascantur, atque ita patriam, quam adhuc parentem tantùm, & altricem suam vocabant, deinceps, tuo beneficio, eorum quòque bonorum procreatricem sint habituri, quæ sola, cum semel possidere cœperimus nunquam nostra esse desinent. Est verò aliud quoque quod divinæ providentiæ gratulemur, neque enim mihi tam lætandum videtur, quòd aliquando hoc doctorum hominum seminarium in Westphalia sit conditum, quàm quòd eam mentem veteris, atque Orthodoxæ religionis colenti Principi potissimùm injecerit. Neque enim defuerunt qui secessione ab Ecclesia Catholica factâ, Westphalam post annos jam demum octingentos veritatem se docturos professi, suis novis opinionibus, Academiarum more, non modò Ecclesiarum opibus, sed etiam Ecclesiasticis Principibus administris extruere gymnasia laborarunt. Fuit in eo numero superiore seculo Arnoldus Burenus, cujus extat oratio sanè verbosa ad Franciscum Monasteriensem Episcopum, non sine præfatione Philippi Melanchthonis. In ea principio mirificè laudat Episcopum, quòd *incredibili totius propè Germaniæ admiratione, à Pontificia illa, ut ipse loquitur, impietate ad*

puram Christi doctrinam (Lutheri deliramenta dixisse oportuit) se transtulerit. deinde persuadere conatur, ut Westphalia juventuti ludum aperiat, qui non solum inferiorum artium tractatione, sed etiam Theologicarum rerum, & Jurisprudentiae professione nobilitetur. Addit incredibile esse, quanta futura sit istius beneficii gloria: Unum illum ex omnibus Episcopis, quibus unquam Westphalia Ecclesia, atque Resp. fuerit commissa, extitisse, qui primus in illam Ecclesiam sacrosanctam Evangelii doctrinam, & in scholam, verè piam, & salutarem institutionem, omnibus ineptis impiisque somnis ex illis deturbatis, intulerit. Hæc ille. Ac sanè si quod unquam fuit tempus oblatum Westphaliæ divinitus, quo meritò poterant omnium animi ad Academiæ cupiditatem erigi, hoc profectò illud fuit, cum amplà, & validâ inprimis Urbe ex Anabaptistarum fanaticorum hominum, & omnis honestæ doctrinæ conjuratorum hostium dominatu, in libertatem vindicatâ, omnes vehemens quoddam dementissimæ illius inscientiæ, atque barbariæ, tam recenti malo, odium percepissent. Itaque post receptam urbem, eorum qui ludum in illa litterarium, de quo nuper dixi, celebrabant, duo admodum millia censa fuisse accepimus. Cùm ergo ad minorum, ut ita dicam, gentium artes, tanti concursus fierent, quid futurum fuisse putemus condicâ Academiâ, in qua sublimiorum quoque doctrinarum studia viguissent? Sed nimirum hujus meriti gloriam DEUS tuæ Celsitudini, Princeps optime, reservabat. Neque verò, quâ fuit in nos bonitate, commisit, ut civitas vixdum illâ turbulentissimâ tempestate perfuncta, eis cathedras, & subsellia erigeret, qui primi ejus commovendæ duces extiterant. Quis enim est rerum illo tempore gestarum tam rudis, qui nesciat Lutherianos prius in Catholicos, quàm in Lutherianos Anabaptistas, coortos, his facies ad rempub. turbandam prætulisse? Quis ignorat huic ipsi Francisco, ad quem scribit Burenus, non Anabaptistas modò, sed etiam Lutherianos rerum novarum, & seditionis poenas dedisse? Ac fuit ille quidem deinde, nescio quo illo-

Vide
Laur. Fabricium
exam. In-
quis. Mo-
nast. c. 7.

rum

rum temporum fato, eò delapsus, ut haud dubiè eorum partibus faveret, quorum sceleratos impetus antè compresserat: ne tamen ei Episcopatus, Pontificis Max. sententiâ, ut erat institutum, abrogaretur, supremum Canonorum Collegium, ob magna viri in Ecclesiam merita, intercessit, deditque operam ne quid præterea res Catholica detrimenti caperet. Verùm, quæ, malum, est hujus hominis impudentia? primusne Franciscus sacrosanctam Evangelii doctrinam in Westphaliâ intulit? itane? tot sanctitate & doctrinâ illustres antistites, qui à fundata in his terris Christiana religione Ecclesiam gubernarunt, expertes Evangelicæ doctrinæ fuerunt? quid? antequam Petrus Werthemius ad res novas moliendas Monasterium Marpurgo mitteretur, scholæ ineptis, & somniis refertæ erant?

CAPUT VIII.

*Novum Evangelium cum summo Academia-
rum odio natum.*

SCio quæ ille somnia intelligat. nempe Missam, Purgatorium, Sanctorum invocationem, & similia Ecclesiæ Catholicæ dogmata, quæ sapientissimus quisque veterum Patrum complexus est, ut nemini possit esse dubium, quin illi potius somnient, qui ista repudiant. At ego in hoc ipso de quo agimus Academiarum negotio tam planum facio ipsos illos novi Evangelii architectos somniasse, seu potius delirasse, ut ex eo, quod iis circa has artes contigit, in quibus erant indè ab ineunte ætate versati, conjici possit, eos cum toti antiquitati in gravissimis fidei decretis somnia objiciunt, omnino de potestate mentis exisse. Quæro enim ex Burenio, num hic ille Philippus, cujus præconio suam orationem commendari voluit, non aliquando Academias, & bonarum litterarum gymnasia sit execratus, & infano odio persecutus? Quæro num meminerit anno Salutis nostræ M. D. XXI. gæncis formis excusam esse orationem Didymi Faventini nomine,

mine, contrā Thomam Placentinum? num ignoret hujus orationis ab ipso Luthero auctorem laudari cum, de quo nobis sermo est, Philippum Melanchthonem? In ea porrò oratione hæc sunt verba: *Ne nullæ essent in Christianismo scholæ, Academiæ generalium studiorum, quas modò universitates vocant conditæ sunt. Atque hoc consilio mirum est, quam placeant sibi, quàm salutare putent, quo non aliud repererunt neque perniciosius, neque magis impium, & quod video non Pontificibus, sed ipsi deberi Satana, qui si quo unquam, hoc certe casu, egregiè imposuit Christiano populo. Equidem sapientem virum fuisse judico Wiclephum Anglum, qui omnium primus, quod ego sciam, vidit universitates esse Satana synagogas. Et quid dici vel pium magis, vel sapientius potuit?* Hæc Philippus aludens ad illud Wiclephi pronunciatum, quod inter alia Concilium Constantiense damnavit: *Academias, Collegia Academica, studia, & insignia magistralia vanâ gentilitate esse introducta, & tantum Ecclesie prodesse quantum prodest diabolus.* Ac ne quis dubitaret num hoc odium esset ab ipso genio novi Evangelii, ipse ejus parens Lutherus simul in Ecclesiam furere & bacchari coepit, Academias omnibus maledictis infectabatur, & exagitabat. Suntne hæc Lutheri verba? *Ex isto fumo (de quo S. Joannes in Apocalypsi) prodeunt locustæ istæ, quæ omnes cathedras occupant, omnia gubernacula administrant, ut Academiis ab initio mundi Satanas nihil excogitarit presentius, ad vastandam fidem, & Evangelium toto orbe.* Ibidem eas comparat cum valle Tophet, & cum fano Moloch. Alibi appellat *asinorum bipedum stabularia*: alibi *portas, & januam inferi*. Est ubi vocet *Antichristi lupanaria*: *Diaboli tabernas*: *Synagogas synagogarum Satanae*. Adjunxit ad hæc & alia convitia, magna & impudentia mendacia. An non est mendacium, *Academias Aristotelem Christo equavisse, quantum ad auctoritatem, & fidem? Verbo & ratione docendi solvere mandata Dei Christum & novum Testamentum longius ex mundo exterminasse, quàm Judæos, & Turcas?* deniq; in Academiis *sub titulo doctrinae Christianæ nō nisi pugnantissima Christiana fidei doceri?* Videntur

Ep. Lat.
tom. 2 ep.
ad Spalat.

Sess. 15.

Lib. de ab-
rog. Missa.
l. de insti-
tuen. pue-
ris. Oper.
in Ps. 22.
& contra
Cathar.
l. de Missa
privata.
In conc.
habita Kal.
Jan. 1522.
Colmaria
edita. l.
contra La-
tomum.
Lib. con-
tra Cath.
Lib. de ab-
rog. Missa.
Conc. Kal.
Jan. Col.

ne Tibi, Princeps Illustrissime, hæ vigilantium, an fornicantium? prudentium, an insanorum voces? Sed audi facta haud paullò dictis stultiora. Anno M. D. XXII. cùm Lutherus metu Caroli V. Cæsaris in Pathmum, ut ipse insolentissimè appellabat, secessisset, interea Wittembergæ Andreas Carolstadius, & Philippus Melanchthon, Lutheriano cestro perciti, cogitarunt quemadmodum doctrinam, quam Lutherus, si diis placet, devocasset de cœlo, factis persequerentur. Ergò, cùm inter alia tam insigne ejus in Academiis odium haud dubiis argumentis perspexissent, juventuti quæ in Academia Wittembergensi studia litterarum æmulabatur, auctores fuerunt, ut combustis libris, spretoque gymnasio in opificum se

*Colloquium
Altenburg
Surius
Staph. apo-
log. p. 3. de
consens.
Evangelic.
§. Bibliistæ.*

disciplinam darent. Neque dubitarunt, cujus suasores fuerant, ejusdem consilii duces esse, nam Carolstadius in villa haud longè ab urbe ex Doctore Theologiæ de improvviso agricola, ac rusticus evasit: Philippus qui Philosophiæ magister erat, pictori suam operam navare cœpit. *Hoc tantorum Theologorum decretum*, inquit Staphylus, *fusè longèque dimanavit in plebrasque urbes Germaniæ. Et, ut reliquas taceam, scimus Vratislavia, & Suidnicia in Silesia biennium ludos litterarios occlusos fuisse, & planè extinctos: nec quicquam ab istorum sectariorum discipulis lectum, præter textum sacræ Scripturæ.* At, inquit, Lutherus, & Philippus, mutatâ postea voluntate, auctores ubique fuerunt per Germaniam instituendarum scholarum, neque obscurum est, eos qui eorû instituta sectantur, passim gymnasia habere publicè informandæ juventuti. Principiò non ideò non somniarunt, quod aliquando suo illo somno excussi aliter, ac priùs censuerunt. Imò verò vel indè liquidò constat somnia fuisse, quòd tunc ab iis damnata & explosa sunt, cùm eos isti sapientiores fuisse confitentur. Deinde est quòd gratias Principibus agamus, qui cùm Anabaptistarum exemplo didicissent, quantum ad perturbandam remp. virum haberet novo Evangelio armata barbaria, maturè ne id malû latius serperet providerunt. Quæ in re videntur mihi fecisse, quod, ut ex Timæo narrat Athenæus, Prætores olim Agrigen-

Lib. 2.

tini

tini ebrios quibusdam juvenibus. Cùm enim hi vino madi-
di in eam devenissent amentiam, ut cùm in taberna sederent,
triemi sibi per mare vehi, & tempestate jactari viderentur,
eâque persuasione supellectilem omnem, atque adeò lectos
ipsum, velut allevandæ navis causâ, projicerent foras, exciti
tali insolentiâ magistratus, insanientes objurgarunt, ac ne am-
plius ad eum modum se vino replerent severè monuerunt. Il-
li admoniti projicere quicquam desierunt, sed ita ut hærent
etiam nonnullæ reliquiæ delirationis. Nam & Tritones præ-
tores appellabant, & se ingenti tempestate perfunctos quere-
bantur, & iis se in patria, velut suis liberatoribus statuas posi-
turos esse promittebant. Nimirum necdum vini, à quo illa
vesania proficiscebatur, vis tota remiserat. Neque verò fuisset
quisquam tam vecors, qui his hominibus, quicquam supelle-
ctilis, quod non projectum, & perditum vellet, custodiendum
prius daret, quàm essent omni pristinæ aberrationis periculo
liberati. Atque spectavimus quidem Lutherum, & Philip-
pum novo Evangelio ebrios, non lances, & lectos, sed optima
nostrorum instituta majorum, & pulcherrima reipubl. vel or-
namenta vel subsidia abjicientes, num illi admoniti penitus
se ab illa insania removerunt? an non quasdam ejus notas est
intueri? denique an non illa à novo Evangelio profluxit?
num igitur illa potest, nisi eo prorsus sopito, atque extincto,
omniò conquiescere? Certè Erasmi, quem credo isti rectè
de litteris existimare posse non diffitentur, hæc fuit sententia:
Ubi regnat Lutheranismus, ibi litterarum est interitus.

Lib. 19.
epist. ad
Pyrckbe-
merum.

C A P U T IX.

Philosophia in Academiis non respuenda.

V ERùm id jam non ago. satis mihi fuerit ostendisse eos
manifestò suâ confessione somniasse, qui Catholi-
cis Academiis somnia objectare non sunt veriti. Deinde
non satis tutò iis hominibus Academiarum curam committi
posse, qui tam flagitiosè delirarunt ut tanquam exitiosas rei-
pub.

pub. damnarent, præsertim si nonnulla etiam in iis tantæ dementiæ usquam vestigia appareant. Dixi enim horum furorem perinde ut illorum Agrigentinarum non simul totum esse compressum. Id vel ex eo constare potest, quòd etiam postquam Philippus à forno ad scholas rediit, tantisper honores Academici nemini more majorum mandati sunt, donec Electoris imperio intermissus pluribus annis mos aliquando referretur. Sed videor mihi in Burenii quoque verbis quædam observare relicta stultitiæ argumenta. Quid enim causæ censes esse, Princeps Illustrissime, cur Burenus nullam suâ oratione Philosophiæ mentionem faciat; cur ante Theologiæ studium solas inferiores artes requirat? Nimirum talem Academiam moliebatur in Westphalia, cujusmodi ex Lutheri præceptis tunc institui poterat, cum tamen etsi de infinito illo Academiarum odio non nihil remississe videbatur, tamen Philosophiam, præsertim Aristotelis, necdum concoquere ullo modo poterat. Ita enim ille scripserat anno M. D. XX. in libro de reform. Reipub. Christianæ ad nobilitatem Germanicam: *Suadeo, inquit, ut libri Aristotelis, Physicorum, Metaphysica, de Anima, Ethicorum, qui hæcenus omnium optimi habiti fuere, penitus aboleantur & exterminentur; cum omnibus illis, qui rerum naturalium explicationem & cognitionem se tradere profitentur: cum ex illis nihil vel naturalium, vel spiritualium rerum disci, vel doceri queat.* Neque verò id postea mutavit. quamvis enim libellum composuit de instituendis scholis, tamen cum earum formam describit, multus ille quidem est in prædicando linguarum studio; de Philosophia restituenda nihil præcipit; ut satis appareat, nunquam cum eo in gratiam rediisse. Talis igitur, ut opinor, Academiæ speciem cum animo concepisset Burenus, quæ lustrum esset inscientiæ, non sapientiæ domicilium, præclarè se meritum de Westphalia speravit, si eam huic genti cupidissimæ omnis liberalis eruditionis obruderet. Num verò existimavit illam Westphalorum insignem discendi aviditatem, propter quam eorum majores sæpe remotissimas nationes adierunt, modicâ

cogni-

cognitione linguarum, & paucis in aliquot Scripturæ sacræ capita, non è veterum auctoritate, sed è nuper exorta disciplina petitis glossæmatis, expleri posse? Quid? nullumne unquam crediderunt Westphalorum in sublimiores de divinis hypostasibus, de præsentia C H R I S T I in Eucharistia, de procreatione rerum è nihilo, aliisque ejusdem generis locis esse venturum? aut omnes tam hebeti futuros ingenio, ut non sentirent, hæc sine accurata Philosophiæ cognitione, neque satis liquidò explicari, neque adversus hostes Christiani nominis satis pro dignitate propugnari posse? Nam quòd eorum nonnulli respondent, Philosophiæ disciplinas ad liberalem quandam oblectationem animi percipi posse: ut in sacris rebus ullus eis sit locus, id verò minimè ferendum esse; hæc inquam oratio risum profecto prudentibus movet. Quotidianæ enim inter eorum Theologos concertationes, turpissimis, ob rerum Philosophicarum ignorationem, hallucinationibus refertæ satis ostendunt, ebriis hominibus eos esse persimiles, qui cum se per dementiam negent duce, vel adminiculo ad ingrediendum indigere, ubique tamen titubant, atque offendunt. Quantò tandem abs te sapientiùs factum est, Princeps Illustrissime, cui cum persuasum esset, illas quoque à profanis licet hominibus exultas doctrinas, D E I ad nos munere pervenisse: C H R I S T U M, qui sit æterna veritas, ad illa quoque omnia, quæcumque illis rectè tradita sint, suâ auctoritate comprobanda ad nos de cælo delapsum: esse denique eas disciplinas ad res divinas explanandas uberiùs, & validiùs munendas perquam appositas; iccirco Academiam tuam, more majorum, iis omnibus artibus, quæ omnibus numeris absolutum Theologum decent, instructam esse voluisti. Ita enim retinetur admirabilis ille inter disciplinas concentus, atque consensus, ut cum aliæ sint diviniore fidei lumine patefactæ, atque è cælo ascitæ, aliæ nativis ingenii viribus, & assiduo mortalium studio pervestigatæ, hæc illis pareant, atque ancillentur, & si qua in re lapsæ fuerint, ab illis corrigantur: illæ verò earum cum præsidis ad

*S. Augustini ep. 3.
ad Voluf.*

compescendos hostes, tum ornamentis ad sua illustranda, atque confirmanda utantur.

CAPUT X.

De retinenda Academiarum inter se concordia.

NEque solùm divulgatæ sunt, atque distractæ ipsæ disciplinae illorum somniantium importunitate & dementiâ, sed etiam, quod quidem malum multò latius patet, ipsæ Academiæ, postquam hoc novum Evangelium ab inferis exiit, omnem funditus spem mutuæ concordiaë & confessionis amiserunt. Atqui hæc fuit majoribus nostris præcipua Academiarum condendarum causâ, ut veritas multorum sapientum studiis faciliùs reperiretur, & auctoritate certius munitetur. Sic enim homines sapientissimi judicabant, cùm in omni disceptatione, tum præcipuè, quæ de divinis rebus instituitur, eruditorum hominum consentientes, conspirantesque sententias magni apud omnes ponderis esse oportere, præsertim si quod versatur in quæstione, diu fuerit antea magnis ingeniorum contentionibus agitatum. Id si in uno aliquo eruditorum hominum cœtu locum habet, quid in compluribus, non modò mœnibus, sed terrâ quoque marique disjunctis? Jam verò ante Lutheri ab Ecclesia discessum, quanta erat omnium Academiarum in iis quæ fide Catholicâ traduntur tuendis, propugnandisque concordia? quàm multa, de quibus nihil dum certi Ecclesia decreverat, jam quodam Academiarum præjudicio explorata tenebantur? quàm multa in iis, quæ ex doctrinæ Christianæ capitibus, adhibita aliarum quoque cognitione doctrinarum, aptè concludi visa sunt, jam pridem tam erant in Academiis recepta, ut iis non assentiri summæ impudentiæ ac temeritatis esse judicaretur? Hoc quasi commune quoddam veritatis patrimonium pro se quælibet fidelissimè custodiebat, & quantum studio ac labore conniti poterat, augebat. At verò simulatque exortus est Lutherus, qui apud imperitos hæc omnia

omnia tantâ gentium ac sæculorum consensione comprobata atque firmata convelleret, tum verò simul excogitatum est aliud Academiarum genus, cui quoniam æternum est bellum cum veritate susceptum, omnia derepentè litibus dissidiis que permiscuit. Hujus generis Academiam Burenus popularibus suis optabat, quæ non modò à Catholicis omnibus dissideret, sed ne spem quidem ullam haberet constantis cum suis gratiæ ac pacis ineundæ. Ad quam enim illa tandem factionem, cum inter illos sint plurimæ, sese applicaret? Ad Flaccianam, an Ebrianam? ad Osiandrinam, an Ubiquetariam? An, quod nonnullas fecisse videmus, à Lutero ad Calvinum, id est de calcaria ad carbonariam repentè transiret? Hunc verò ipsum, qui se sequi profitentur, quot jam sunt partium? Cujus verò tandem rationis fuisset, cum in Westphalia tot jam sæculis Academia desideraretur, quæ esset veritatis officina, falsarum in ea opinionum, & litium sedem constituere? Est enim omnino, quod aiebat S. Augustinus: *In ventre Ecclesiæ veritas manet. Quisquis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est ut falsa loquatur.* ^{In Psal. 57.} Quocirca præclare comparatum erat more institutoque majorum, ne cuiquam dynastæ fas esset Academiam condere, nisi non modò Imperator, verùm etiam Pont. Max. auctor fieret. Existimabant enim nihil esse præsentius ad sedandas opinionum discordias & dissidia doctrinarum, quàm ut honores, qui viris doctis tribuuntur, non modò ab ejus qui toti Imperio, sed etiam qui totius orbis Ecclesiis præest, auctoritate pendeant: ut quoniam, ut est in solenni formula, *hic, & ubique locorum*, eos valere cupiunt, dent quoque operam, ne eorum doctrina cum totius orbis sensu, judicioque ulla in re discrepet.

De Pontificis Maximi in approbandis Academiis auctoritate.

In const.
Theolog.
2. part. pag.
165.

Ibid.

Epist. 163.

Non placet hoc Philippo. Quid ita? *Nolunt*, inquit, *Pontifex, & Imperator propagari veram, & puram Evangelii doctrinam, qualem constat esse harum Ecclesiarum. Ideo his Principibus, & Scholis sunt inimici. E contra tamen hi Principes verè invocantes DEUM, debent facere officium suum, & constituere honesta collegia docentium, & discientium literas. Id præcipit DEUS.* At quis non videt ea non posse honesta esse docentium collegia, quæ idè absque summorum Principum auctoritate constituuntur, quòd doctrina in iis tradatur ab illorum sententia, & quòd consequens est, à confessione orbis terrarum abhorrens? Sed premit nos Philippus veteris Ecclesiæ consuetudine. *Non est dubium*, inquit, *Ecclesiam Dei habentem scholas, & auditores, seu collegia docentium, & discientium posse, & debere dare testimonia auditoribus, sicut testantur litteræ, quæ vocantur formatae.* Vult inde confici, quemvis suorum cœtum, honores Academicos, sine Pontificis, vel Cæsaris auctoritate mandare posse, *quia gradus nihil aliud sunt, nisi hæc testimonia.* Non disputo, quàm imperitè gradus Academici formati veterum literis comparentur, cum hæ fuerint fidei, & communionis Catholicæ, illi egregiæ cujusdam sint, & præstantis eruditionis testimonia. Sed faciamus inter hæc nullum esse discrimen. Nego valuisse formatas litteras à quocumque cœtu datas: contendo earum vim non solùm scribentis iudicio, sed etiam recipientis approbatione niti oportuisse. Itaque S. Augustinus, cum Fortunius Donatistarum Episcopus, Ecclesiam suam Catholicam esse contenderet: *Querebam*, inquit, *utrùm epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posset quò vellem dare?* atque addit: *Parabam autem, ut si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis tales litteræ mitterentur,*
quas

quos in Apostolicis auctoritatibus pariter legeremus illo jam tempore fuisse fundatas. Failum igitur est quemvis cœcum, qui sibi Ecclesiæ DEI nomen arrogaret, formatas literas, id est, ut Philippus interpretatur, doctrinæ testimonia, suis auditoribus dare potuisse, quæ apud rectè sentientes pondus haberent, nisi essent Apostolicæ Ecclesiæ sententiâ comprobata. Quæro igitur ex Philippo, num Ecclesia Romana, in qua, ut loquitur idem S. Augustinus, *semper Apostolica Cathedra viguit Principatus*, testimonia, quæ ab eorum cœtibus doctrinæ auditorum tribuuntur, admittat, & probet? Negabit, fat scio. Quid ergò formatas nobis objicit, cum eæ solæ veterum testimonio formatae Catholicam, veram, puramque doctrinam ostenderent, quæ non essent à societate Romani Pontificis alienæ? Ita enim Optatus Milevitanus, Augustino vetustior, ut ostenderet suam Ecclesiam esse Catholicam, non Donatistarum; recensitis ordine inde à S. Petro omnibus Romanis Pontificibus, usque ad eum, qui suâ vivebat ætate, *cum quo*, inquit, *nobis totus orbis, commercio formatarum, in una communionis societate concordat*. Errat verò Philippus, cum sperni, & repudiari Pontificis auctoritatem posse credit, eò quòd Christiani, Juliani temporibus proprias scholas, & proprios cœtus discipulorum instituerint, tamen ille *edicto prohiberet admitti Christianorum liberos in scholis publicis*. Christianorum epim scholæ, Juliani imperio, civilibus duntaxat immunitatibus, & commodis carebant, quæ sola ab Imperatoribus proficisci possunt: laudem verò certæ, & constantis de religione sententiæ earum nulla amiserat, quæ quidem Romani Pontificis auctoritatem sequeretur. Neque enim minùs Juliani, ac postea Valentiniani, & Valentis principatu, Catholicis, ut probarent, sibi pro veritate, Donatistis pro mendaciorum dimicationem esse susceptam, illa Optati oratione utebantur. *Quæ, inquit, apud vos veritas inveniri potest, cui Catholica videtur obsistere? aut quod apud nos esse mendacium poteris approbare, in una communionem esse cum toto orbe terrarum? Nunquid poteris approbare mendaciū, symbolū verum,*

Ep. 162.

Lib. 2. ad
Parmen.

Ibid.

Lib. 7.

d

et uni-

Et unicum retinere et defendere? Nunquid poteris approbare mendacium Cathedram Petri, et claves regni caelorum à Christo concessas, ubi est nostra societas? Fateatur ergo Philippus, aut in veterum Formatis litteris nihil ad tuendas Academias positum esse praesidii, quae sine Pontificis auctoritate, nutuque fundantur, aut certè, si, ut par est, nefas esse putat à sententia ejus aratis discedere, quâ integram, puramque Ecclesiam fuisse confitetur; Burenianam certè orationem, quam suâ praefatione sibi laudandam putavit, & totum ejus consilium damnet necesse est. Quid enim stolidius, quàm eam Academiam in caelos ferri, cui Pontificis auctoritas ludibrio sit atque despectui, cum gravissimi & vetustissimi Patres, totius orbis consensu, testentur, absque ea veritatem retineri nullo modo posse? Num verò magis Academia sine veritate, quàm mundus sine sole constare potest? Meritò igitur te, Princeps Illustrissime, posterius omnes amabunt, atque in oculis ferent, qui cum, hanc Academiâ fundandâ, viam aperire, & munire velles ad veritatem, eam unam tibi sequendam putasti, quâ tot innocentissimos, sapientissimosque homines ad illam pervenisse, nemo, qui se modò sapere profiteatur, ausit diffiteri.

CAPUT XII.

Contra Jordanem Canonicum Osnaburgensem, qui unam in orbe terrarum Parisiensem Academiam volebat.

VERùm exorietur fortassè nonnerno, Princeps Illustrissime, qui cum in magni beneficii loco ponat, nullam adhuc in Westphalia pravis infectam opinionibus Academiam extitisse, neget tamen etiam rectè sentientium numerum augeri oportere. Sunt enim quidam homines ita tetrici ac morosi, ut qua in re ipsi commodo aliquo sint affecti, in ea ceteros absque eodem versari, ferre nullo modo possunt. Atqui ii, si qui tamen erunt, fortassè Jordanis Canonici

nonici Osnaburgensis, qui Rudolpho Habisburgio Casare floruit, se auctoritate tuebuntur. Is in libro de translatione Imperii ad Germanos, censuit, quemadmodum una esset Ecclesia Romana, quæ cæterarum mater esset ac magistra, ita satis orbi terrarum esse unam Academiam Parisiensem, à qua bonæ omnes artes, quæ ad orthodoxam doctrinam tuendam & ornandam sint opus, ab omnibus gentibus peti possint. Quæ opinio totius jam propè orbis consensu, & institutis, tot jam exortis novis gymnasiis pridem est confutata. Ac Parisiensem quidem Academiam, propterea quòd antiquitate facile cæteras omnes antecellat, semperque viris eruditissimis & gravissimis abundarit, equidem omni veneratione complectendam esse judico; præsertim, quòd eam idem ille Carolus, eodem quo hanc nostram, & finitimas Westphaliæ, Saxoniamque Cathedrales Ecclesias, animo illo suo verè magno, & incenso de humano genere bene mendi studio fundaverit. Sed vereor ne parum intelligant, qui hæc disputant, in quo sita sit vera Academiæ nobilitas, qui totam ejus gloriam angustiis unius urbis finibus terminari volunt: cum hominibus eruditione præstantibus, ex ea, velut equo Trojano, depromptis, atque in alias velut colonias dimissis ac distributis, latius multò & fructum ejus, & famam amplificatam ac diffusam esse videamus. Certè hæc ipsa JESU Societas, quæ ut alia complura, toto orbe Christiano, ita hoc Paderbornense gymnasium tuâ, Princeps Illustrissime, voluntate moderatur ac temperat, in Academia Parisiensi primùm est exorta, & decem illi Patres, qui eam primùm certis legibus institutisque devinxerunt, in litteris Apostolicis, *in universitate Parisiensi graduati, & in Theologicis studiis per plures annos exercitati fuisse memorantur.* Quòd si, è Jordanis præcepto, Lutetiæ in aliquo gymnasio delitescerent, iis duntaxat doctrinæ suæ lucem impertivissent, quibus fuisset ad eos audiendos conveniendi facultas, nulla propè jam esset Christiana natio, quæ non aliquot eruditorum hominum millia, quæ postea ex hujus Societatis disciplina

Pauli III.
ann. 1540.
Julii 3.
ann. 1550.

Lib. 2. prodierunt, desideraret. Neque verò, propterea quòd Romana Cathedra à CHRISTO sic constituta, in qua una Cathedra, ut loquitur Optatus, *unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: ut jam schismaticus, & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret*: non, inquam, consequens est unam duntaxat Academiam esse debere. Quoniam enim fieri non posset, ut omnes Ecclesiæ partes, instar unius corporis, inter se cohærerent, nisi CHRISTI instituto, unius, quod sub aspectum caderet, capitis auctoritate tenerentur, ideò non dubitamus pronuntiare cum D. Cypriano Martyre: *Deus unus est, & Christus unus, & una Ecclesia, & Cathedra una super Petrum Domini voce fundata.* Quòd si ad idem exemplum formandæ essent Academiæ, concluderetur non unam omninò solam, ut argumentabatur Jordanes, sed unam quæ auctoritate, & imperio quodam ceteras contineret, & gubernaret esse oportere. Sed ne id quidem necesse est. Dum enim Academiæ inter partes Ecclesiæ, ut verè sunt, censentur, licebit quidem opinionibus, de quibus in utramque partem integra religione certatur, inter se dissentiant: in iis verò quæ capita sunt ac firmamenta salutaris doctrinæ, ne distrahantur in factiones, eadem eas, quæ universam Ecclesiam, auctoritas colligabit.

Epist. 8. ad
 plebem.

CAPUT XIII.

Cur expediat plures Catholicas Academias institui.

ESt nihilominus hodie quoque nonnullis, quibus est privatus quæstus reipubl. commodis potior, permolesta Academiarum novarum omnis institutio. querunt enim nescio quid de splendore & celebritate veterum gymnasiorum, novis fundandis, quotidie detrahi. Quæ ratio si majores nostros movisset, ne ea quidem extarent, pro quorum isti honore decertant. Etenim ante annum à CHRISTO na-
 to

to M. CCC. una, & fortassè altera erat in Germania Viennæ, & Augustæ Trevirorum Academia. Nihil tamen illæ causæ dicere potuerunt, quin proximo consequenti seculo Heidelbergensis, Pragensis, Coloniensis, atque Erfurtensis fundarentur. Aucto, ut fit, numero, illustrior quoque cœpit esse earum utilitas. ergò post annum M. cccc. Lipsiensis, Ingolstadiensis, Lovaniensis, Rostochiensis, Gripswaldensis, Friburgensis, Tubingensis, Moguntina ad veteres illas accesserunt. Num hæ tamen majoribus nostris multæ visæ sunt? num à novarum studio hac veterum multitudine sunt retardatæ? Nonne post annum MD. Wittembergæ? nonne Francofurti ad Oderam? nonne Dilingæ, Herbipoli, Græcii, & aliis Germaniæ locis novæ Academiæ extiterunt? Nimirum si, ut ait Sapiens, *Multitudo sapientum sanitas est orbis terrarum*, poterantne dubitare, quin è salute esset Reipub. quam plurimis locis accendi studia sapientiæ? Veniebat verò nonnunquam usu, ut exorto bello, aut simili publicâ calamitate aditus ad longinqua gymnasia adolescentibus intercluderetur, quibus multos sæpe annos tam necessario fructu carendum fuisset, nisi provisum esset à Principibus, ut uno obsepto, alia litterarum studiosis paterent loca. Quid privatorum inopiam commemorem, quibus nisi oblata essent adjumenta discendi, quantas hodie respub. utilitates, & ornamenta requireret? Quid? quòd Ecclesiæ rationes ita flagitare videntur. Quâ enim illi re tam opus est, quàm eruditus Parochis? nam quod oppidum, aut quis vicus paullò frequentior tali non eget? præsertim hæc nostrâ tempestate, qua nisi hominum animi doctorum præsiidiis tegantur, vix est ut planorum, & impostorum manus evitent. Jam verò Parochi munus non valdè ab iis expetitur, qui complures annos studia litterarum peregrè suis impensis coluerunt. De publico verò, si quot satis essent, in hanc spem, procul patriâ alerentur, propè in immensum prodirent sumptus, cum opportunitates deesse non possint, quibus minus difficulter sustineantur domi. Adolescentibus verò ipsis u-

trùm tandem ad disciplinam est conducibilius, in suorum conspectu arctè attentèque haberi, an inter alienos in summa impunitate versari? præsertim cùm jam multiplicatis ubique scholis, & breviori repertâ ad eruditionem viâ, iis doctrinis hodie pueri imbuantur, quas vix olim viri degustabant. At illa ætas mollis ac tenera, non certe est ad peregrinandum apposita, quippe facilè remotis custodibus, alienos minusque commodos mores induit. Id quod esset valde proclive, si ad paucas urbes immensi adolescentium greges confluerent, qui neque propter imprudentiam sibi ipsis impetrare, neque propter multitudinem à moderatoribus cognosci, nedum regi possent. Quod enim sapienter dictum est ab Aristotele, multitudinis, ut rectè gubernari possit, modum quendam esse oportere, id maximè in moderanda teneriore ætate valet, quæ sine intenta observatione, assiduaque custodia diffluit atque corrumpitur. Quod utinam hujusce rei pauciora exempla haberemus, neque liceret Academias florentes olim, nunc rectorum socordiâ eò prolapsas commemorare, ut adolescentes, qui ad eas mittuntur, vix pluribus annis doctiores, at paucis mensibus certò flagitiosiores evadant. Nam quid attinet earum meminisse, quæ à majorum religione desciverunt? videntur ne vel hæ solæ satis justam novis instituendis causam dedisse? Certè cùm Joannes Hussus perversis Wiclephi opinionibus imbutus Academiam Pragensem perturbaret, novamque ejus gubernandæ formam suis consceleratis consiliis opportunam moliretur inducere, in paucis diebus tria admodum Germanorum millia cum suis professoribus, viris Catholicis, Lipsiam commigrarunt, ibique novæ Academiæ, in qua sine religionis labe studia litterarum tractarent, fundamenta jecerunt. Ita enim verum esse censebant, ut simul aliqua Academia sese abruperit à societate rectè sentientium, evestigio exoriatur alia, quæ illius damnum novo ardore & industriâ dissolvat atque compenset. Et tamen postquam non modò in plurimis Academiis jactura est facta, verùm etiam tot populosissimæ gentes à nobis avulsæ, novis quotidie de
reli-

*7. de rep.
cap. 4.*

*Aeneas Syl-
vius hist.
Bobem. cap.
35.
Nauclerus
Bonfin.*

religione doctrinis ludos aperiunt, erit quispiam Catholicus tam à studio avitæ religionis avertus, ut molestiam capiat animo, cùm à viris Principibus tot mortalium errorem miserantibus, opportunis locis gymnasia salubribus, nullâque peste contaminatis litteris excitantur? At enim, inquit, Academiarum nostrarum honorem, & antiquissimum decus tot novarum accessione infuscari nolumus. Itaque? tot populorum salus vestro isto fumoso nomine vobis est vilior? Quid enim? quacumque circumtulimus oculos, plena sunt omnia naufragiis miserorum. hîc si quis unde unde licuerit, validas, novas, omnibus rebus instructas naves contrahat, è propinquo pereuntibus signum ostendet, adnatantes accipiat, omnique ope reficiat, vos scilicet, Viri Sapientes, indignum facinus exclamabitis: obscurari illius navis gloriam, *quâ vecti Argivi delecti viri!*

Petebant illam pellem inauratam arietis. illam unam toto mari requiri, illam conscendi debuisse. illam qui nancisci nequiverit, eum scilicet fluctibus, diisque marinis esse permittendum. Quantò Academiis veteribus esset gloriosius, prognatis novis, acuere studia litterarum, intendere professorum assiduitatem, juvenum animos laudabili æmulatione inflammare, denique partam à majoribus gloriam non socios laborum refugiendo, sed industriâ omni vincendo, tueri ac propagare? Jam verò languentibus studiis, laxatâ disciplinâ, jacentibus bonis moribus, incitum est profectò bonas artes accusare, si tam malis modis acceptæ, nova sibi domicilia circumspexerint.

C A P U T XIV.

Gratiæ totius Westphaliæ nomine.

DE hac tamen, Princeps Illustrissime, abs te constituta Academia, locorum intervalla, quibus sane non modicis hæc urbs abest a veteribus gymnasiis, omnem eripient querendi & indignandi locum. Quàm verò omnibus

bus Westphaliæ Ordinibus jucundum acciderit hoc beneficium tuum, satis hæc Academiae tuæ natalem celebrantium, gratulantium, gestientium frequentia, & inusitati plausus ostendunt. Quis enim est omnino summorum, mediorum, infimorum, cujus non os ipsum, atque vulcus exultantes tibi gratias agere videantur? Tu enim, Princeps Illustrissime, unus post hominum memoriam, ita de Westphalia universa es promeritus, ut cum ad te una duntaxat Episcopalis Ecclesia administranda delata sit divinitus, tamen eas quoque in quibus Episcopale munus non sustines, Episcopilibus jam tibi meritis, iisque immortalibus obstrinxeris. Quid enim tam dignum Episcopo quam in omnem retrò ætatem providere, ut omnibus scientiæ, & integritatis artibus erudiantur, qui sunt aliquando in Ecclesiasticorum hominum numerum allegendi? quam divinarum humanarumque rerum cognitione præstantes cum inferioris loci Clericos, tum Scholasticos, Decanos, Præpositos, aliosque magnates tanto antè fingere, & formare? Atqui hoc abs te commodum, Princeps Illustrissime, non minùs ceteris Westphaliæ Ecclesiis, quam huic tuæ, promptum est ac paratum. De quo quidem adsunt viri natalibus, virtute, dignitate spectatissimi, qui suarum tibi Ecclesiarum nomine gratulentur, & quod jucundissimum tibi gratiarum genus esse solet, hoc se tuo beneficio quamprimùm, ac deinceps perpetuò usus profiteantur. Quid? nobilissimus equester ordo, qui, jam inde à primis harum Ecclesiarum primordiis, suos in iis liberos DEO, Ecclesiæque commodis, & dignitati omnibus seculis consecravit, quantas tibi gratias, & laudes habet, ac dicit, quòd illos in ipsis modò patriæ ulnis, ad omne Ecclesiastici hominis officium, & decus assuefacere, omnibusque necessariis litteris perpolire tuo beneficio liceat, cujus antè gratiâ, magnâ patrimonii jacturâ, exiguo sæpe profectu, longinquis gymnasiis committebantur? Nam quid ego singulorum studia atque gratulationes exequar? Quantas enim spes omnium mentibus hæc tuâ munificentiam attulisti? Quis nunc est

est tam humilis, atque inops, qui in hac tam prompta atque expedita ad eximiam quandam eruditionis laudem perveniendi facultate, non aliquos suorum posterorum omnigenere litterarum ornatos? non aliquod familiæ præsidium? non aliquod Reipubl. lumen jam nunc animo præcipiat, atque expectet? Jam verò, Princeps Illustrissime, noli putare non eos quoque qui aliter atque nos de Religione sentiunt, hujus gratulationis esse participes. Abjecerunt illi jam pridem, atque detestati sunt (præter Anabaptistas) veterem illam Lutheri sui Academiis, & honestis disciplinis maledicentis insaniam. Vetant nos spem despondere salutis suæ, qui tamen etsi ab Ecclesia se removerunt, non tamen passi sunt densis illis ignorantia, ac barbariæ tenebris, quas ille, ne quando claram lucem aspicerent, eis offundere moliebatur, sibi ad eam aditum intercludi. Quòd si quis erit omninò in Westphalia, cui stomachum moveat hæc arx omnis salutaris doctrinæ, adversus eorum errores abs te collocata, is reputer hoc eodem loco posita quondam à Carolo Magno Augusto castra, quibus universam Westphaliam sibi, & CHRISTO subegit. Quis verò post illam victoriam fuit in Westphalia tam demens, qui negaret illa Caroli arma salutem Westphaliæ peperisse? quis ab eo victus est, quin gratias se debere victori fateretur? Ne dubita, Princeps Illustrissime: DEUS castris non jam armorum, & militum, sed salubrium doctrinarum in hac Urbe positus, indè ei salutem instaurare meditatatur, unde primùm olim oblata est. Oppugnantur nunc hæc castra, ut quondam illa adversariorum odiis, sed ubi semel manus dediderint, agnoscent contra suam se salutem dimicasse. Erunt etiam quibus quæ illis modò terrori sunt, & molestiæ, in delicias quondam & mella vertantur. Jam enim prospicio compluribus eventurum, quod de se, postquam à Manichæis ad Ecclesiam se retulerat, narrat D. Augustinus: *Nunc, inquit, ubera Ecclesiæ, post longissimam sitim penè exhaustus, atque aridus tota aviditate repetivi, eaque altius flens, & gemens concussi, & expressi, ut id manaret, quod mi-*

*Lib. de
util. cred.
cap. 1.*

bi

hi sic affecto ad recreationem satis esse posset, & ad spem reducendam vitæ, ac salutis. Neque enim abesse potest, in tanta multitudine honestissimorum hominum, qui magnis ingeniis, integrisque moribus præditi, nullâ animi perversitate, sed solâ ignorantia veri, nobis se morantur adungere, quin complures sint futuri, quibus gravis illa, solida, constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, tot bonarum artium fulca præsidia, inimicas veritati sit opiniones detractura. Quibus detractis, ut nihil est veritatis cognitione dulcius, exardescant nimirum dolore, quod vanissimarum rerum specie tamdiu fuerint ab ea percipienda, fruendaque retardati, itaque inflammati amore ejusdamani compensandi, toti ad illam penitus intuendam & complectendam incumbunt. Qui quidem æternum tibi, Princeps Illustrissime, gratias agent, quod perfecto hoc Gymnasio & aditum facilem aperueris repertam veritatis: & eâ repertâ fontem purissimæ & liquidissimæ voluptatis.

FINIS LIBRI PRIMI.

PA.

PANEGYRICI,
DIE NATALI
ACADEMIÆ THEODORIANÆ
PADERBORNENSIS,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

LIBER II.

De Academia Paderbornæ constituta

CAPUT I.

Proœmium.

Mirificus ille, Princeps Illustrissime, Westphalorum in omnem humanitatem, & scientiam liberalem amor, qui tam uberem hodie omnibus lætitiæ, & gratulationis afferre segetem videbatur, idem nescio quid objecit quorundam mentibus, quod eas angat, neque sinat penitus acquiescere. Prædicant illi quidem tuum istum excelsum, totamque, quoad licet, Remp. bene promeritis comprehendere gestientem animum, meritoq; hanc Academiam tuam inter præcipua Westphaliæ decora numerant. Verùm ut quisque quod valde diligit, id maximi æstimat, ita sunt nonnulli, qui verentur, ne Academiæ dignitati, quam ipsi omni sibi ope ornandam esse ducunt, hic delectus abs Te locus non ex omni parte respondeat. Negant enim Paderbornam tam magnifico Academiæ nomini parem esse. Quibus principio promptum esset respondere, quandoquidem DEI voluntas ita tulit, ut Tuæ potissimum Celsitudini condendæ

Academiae animus esset, ac facultas, mirum nemini videri debere, si principem Imperii ac ditionis tuae Urbem, praeter alios hoc ornamento decorandam putaris. Cui enim prudenti venire posset in mentem alienam te potius Spartam ornaturum esse, quam tuam? Ad hoc possem istorum orationem refellere, qui Academiam, nisi in ampla urbe, collocari vetant, cum in vicis quoque omni mœnium, ac portarum praesidio nudatis nobilia gymnasia sita fuisse prodantur. Atque haec adeo ex Academicis in Rempubl. non raro fluxit utilitas, ut quae loca humilia, atque abjecta colere coepissent, brevi in visendam magnitudinem, celebritatemque crescerent. Verum hanc nunc quidem oratione non utar. Quamquam enim confidam ex hac institutione Academiae, insignem cumulum ad Paderbornae pristinam dignitatem accessurum, me tamen dies hodiernus admonet, ne in animo cuiusquam hanc patiar opinionem residere, eorum ornamentorum, quibus opus est ad idoneam sedem nobilium artium, ullum ei defuisse. Id quod ego tam firmis, illustribusque argumentis me confirmaturum esse confido, ut tamen si in manu tua fuisset ac potestate, in qua Westphaliae urbe Academiam poneres, ceterisque omnibus consulto Paderbornam antetulisses, nemo id injuriam factum esse, jure queri posset.

CAPUT II.

Academiae fundatio Episcopum maximè decet. Paderborna Episcopatum Westphaliae urbium dignitate prima.

ATque illud quidem nemo non rectè, & ordine factum fatetur, quòd ab Episcopo, & sacro Principe hoc tam salubre consilium, & cura suscepta sit. est enim finitima procuratori sacrorum, litterarum & doctrinae cura. Nam cum Episcopi proprium sit salutaris doctrinae tradendae munus, sitque ei, si quid minus sanum vulgò seratur, omnis culpa praestanda; praclare ex eo ratiocinatur Alexius Comnenus,

*In Novell.
cap. 6.*

nus,

mus, eum cui publicè fit docendi potestas, ad levandum onere Episcopum accedere. Non quòd, ut imperitè quandoque docuit Lutherus, renunciatio Doctorum in Academiis nihil distet ab ordinatione, & initiatione legitimorum Ecclesiæ Ministrorum & Pastorum: Sed velut de Rege sapienter scriptum fecit Xenophon, ei multis auribus, multis oculis opus esse, qui sunt viri rerum usu & prudentiâ excellentes, ita de Episcopo scitè dici potest, ei plura quoque ora esse oportere, quæ populum erudiant. Quocirca decernit ibidem Imperator, ut tamen si Constantinopoli vectigalia doctoribus ab Imperatore sint constituta, ipsi tamen non nisi ejus urbis Archiepiscopi auctoritate ad docendi munus deligantur. Ex quo observat vir juris consultissimus Petrus Tolosæ, ita rectam rationem flagitare, ut qui in publicis Scholis juventutem erudiunt, ii ab Ecclesiæ Præsulibus potestatem, vectigalia à civili Principe consequantur. In Westphalia autem cum Imperator Carolus Magnus Episcopis jure suo cesserit, atque ita hos populos, ut ipse loquitur, *pro amore illius, qui ei victoriam contulit, ipsi tributarios & subjugales devotè addixerit*, nã is Episcopus omnes penitus officii sui partes intelligit ac perspicit, qui turpe existimat ex opibus, quas civilis Princeps bello partas sponte Ecclesiæ commodis consecravit, non quantum Respubl. flagitat, in doctrinarum cultum derivari, quem ille, si eas retinisset, omni ope alere, & ornare sui muneris esse duxisset. Ac licet omnes Westphaliæ Episcopi in eadem esse causa videantur, tamen quoniam non videbuntur rationes Ecclesiarum exposcere, ut in singulis Academiæ sint: ubi id in quæstionem vertitur, ad quem ex omnibus hæ partes sint deferendæ, equidem censeo eum, cujus Ecclesia dignitate cæteris antecellat, præclarè facturum, si, cum ita tempora Reipubl. postulabunt, ultrò eas ipse sibi deposcet. Ferre enim, cui excelsiorem locum majores nostri tribuendum putarunt, ea Ecclesia opportunitate regionis, splendore, aliisque rebus est ornata, ut cum amplitudinem quandam suo Antistiti possit ejus nomen afferre, verendum non sit, ne sapi-

Lib. 8. de
Instit.
Cyr.

De rep. 7.
18. c. 3.
§. 8.

Apud
Adam.
Brem.
cap. 10.

pietia cultoribus non sit ornamento. Jam verò inter Westphaliæ Antistites Paderbornensem obtinere longè principem dignitatis gradum, nemo est qui ignoret, nisi qui in ratione Conciliorum Ecclesiasticorum, Conventuumque Imperialium, & omnis memoria vetustatis rudis sit, atque peregrinus. Et erit quispiam qui miretur, in ea Urbe constitui primam Westphaliæ Academiam, in qua tot sæculis sit Ecclesia Cathedralis, cui cætera & antiquitate, & opibus, & provinciarum amplitudine, clientelisque florentes non dubitent de honore concedere.

CAPUT III.

Religio Christiana Paderbornâ manavit in universam Westphaliâ. Bonæ litteræ in Westphalia ab initio committatæ religionem Christianam.

*Ann.
Franco-
rum, Regi-
no, alii,
anno Do-
min. 777.
Apud Go-
belin. in
Cosmod.
at. 6. c. 38.*

DEinde cui dubium est, quin Christiana religio Paderbornâ, velut à capite, in universam Westphaliâ permanarit? Etenim gente universâ à Carolo Magno perdomitâ hîc prima Synodus est habita, in qua primoribus, magnâque populi multitudine baptismo lustratâ, salutare primùm rogatæ leges, & jura sancita sunt. Itaque vir eruditus, & pius, qui Arnulfi Cæsaris ætate studiis litterarum, & sanctimoniam florebat, pulchrâ sanè imagine, Paderbornam eum locum esse scripsit, ubi duri ad eam diem, atque instar filicis indomiti Saxonum animi, ferro D. Caroli icti, tandem in scintillam Christianæ fidei emicuerint. quæ scintilla in immensum postea crescens incendium, non Saxones modò omnes, sed Vandalos quoque, aliasque remotissimas gentes corripuerit. Unde idem existimavit Paderbornensi Ecclesiæ rubram crucem pro insigni relictam esse, quòd in ea primùm Saxones, & Westphali cruentis Caroli præliis compulsi, sub hoc CHRISTI signo militare cœpissent. Quid tum postea? dicet quispiam. sit sanè Westphaliæ Religio primùm nata Pa-

ta Paderbornæ. num ideo Academia insignibus una digna est? non equidem id nunc pugno: sed tamen æquum esse censeo, ut qua ex Urbe tota olim Westphalia hausit Religionis initia, in ea ne ægrè ferat domicilium construi, unde omnium, quæ quidem religioni ancillentur, artium ratio petatur. Equidem ipsas artes existimo, si rogarentur qua in Urbe Westphaliæ certam sibi sedem figi vellent, non aliam delecturas, atq; earum, quam Religio, unde in omnes plagas se latè diffunderet, primam optasset. Etenim illæ postquam unà cum Religione inde ab ultima Britanniâ in has oras navigarunt, omniumq; fuerunt ejus periculorum participes, tandem in hac Urbe unà cum illa primum stabile domicilium collocarunt. Constat enim sanctissimos illos viros, qui ex eadem prognati Saxonum gente, in Britanniâ, missam sibi Româ & fidei, & doctrinarum lucem hauserant, nequiquam comisisse, ut cognati Saxoniarum & Westphaliarum populi alterutram ad se non importatam esse jure queri possent. Sic enim viderant à suis illis in Britanniâ præstantissimis magistris usurpari, ut arctissima semper retineretur inter Religionem, Doctrinamque concordia. Cujus instituti præcipuam sibi laudem vendicat Theodorus Archiepiscopus Dorovernensis, qui natus Tharsi urbe Ciliciæ, à Vitaliano Papa initiatus, in Britanniâ venit anno CHRISTI DCLXVIII. Is cum sacris profanisque litteris esset insigniter eruditus, haberetque suorum laborum socium, atque comitem Adrianum Abbatem natione Afrum, virum item doctissimum, mirificum studiorum ardorem in Britanniâ omnium animis injecit. Audi enim quid de utroque narret venerabilis Beda. *Quia, inquit, litteris sacris, simul & secularibus, ut diximus, abundanter ambo erant instructi, congregatâ discipulorum catervâ, scientiæ salutaris quotidie flumina, irrigandis eorum cordibus emanabant, ita ut etiam metricæ artis, Astronomicæ, & Arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam, inter sacrorum apicum volumina suis auditoribus contraderent. Indicio est, quod usque hodie super sunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam æquè ac propriam, in qua nati sunt, norunt.*

Beda lib.
4. hist. eccl.

Lib. 4.
hist. Eccl.
Angl. c. 2.

runt. Neque unquam prorsus ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuere tempora, dum & fortissimos Christianosque habentes Reges, cunctis barbaris nationibus essent terrori, & omnium vota ad nuper audita cœlestis regni gaudia penderent, & quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistros qui docerent. Delectat me fateor, Princeps Illustrissime, hæc sanctissimi, & eruditissimi Theodori memoria, vel eò, quòd te jusdem auspiciatissimi nominis Præsulem, sentiam eandem temporum felicitatem Westphaliæ conciliare conari. Quid enim aliud agis, quid moliris, nisi ut Respub. pacis otio, & tranquillitate aliquando redita, omni divinæ humanæque sapientiæ ubertate perfruatur? Hujus è Theodori ludo prodierunt viri illi sanctissimi Bonifacius, Suibertus, Ewaldi & alii, qui paullò post ejus excessum, ut hanc, vicinasque terras CHRISTO subjungerent, indè sunt profecti. Non enim illi solam religionis, verùm etiam omnis liberalis doctrinæ lucem se afferre profitebantur. Sed nimirum diu nimium nostrates utramque sunt aspernati: diu frustra stabilem in Westphalia sedem, & domicilium quæsierunt. Siquidem inter assiduos fremitus armorum, & rebellium bacchationes nusquam tutò templa, nusquam Scholæ ponebantur. Interea extra Westphalam, qui è media patriæ jactatione eripi poterant, sub idoneis magistris Westphali adolescentes Christianis moribus, & doctrinis utcumque tingebantur. Nam Trajecti ludus erat, quem D. Gregorius regebat, D. Bonifacii Martyris auditor. In eo S. Ludgerus, qui deinde primus Monasterii Antistes fuit, erudiebatur, & unà cum eo, ut ipse loquitur, *quidam de novella Dei plantatione diebus nostris inchoata Fresonum & Saxonum*. Wirceburgi quoque D. Caroli voluntate duodecim nobilissimi adolescentes, D. Burckardi præceptis imbuebantur, è quibus duo primi Paderbornensis Ecclesiæ Præsules sunt delecti. Quid quòd ejusdem Imperatoris instituto Romæ ejusdem gentis quasi quoddam seminarium fuit, quod Schola Saxonum dicebatur, non longè ab æde S. Petri, ut in ipsa quasi Catholica Religio.

S. Ludgerus in commentariis de SS. Bonifacio, & Gregorio. Vide Baron, in Mart. ad x. Nov.

ligionis arce unâ pietatem litterasque condiscerent? At verò postquam Magni Caroli invictâ virtute in Paderbornensi Synodo totius Westphaliæ consensu CHRISTI fides suscepta est, noluit illa sine comitatu bonarum artium ac disciplinarum, quas constantissimas adversis suis rebus comites habuerat, patefactos jam sibi Westphaliæ fines ingredi. Idem igitur dies, eadem Synodus, eadem Paderborna omnium quæ deinde in Westphalia extiterunt, & templorum & Scholarum, uno eodemque decreto fundamenta posuit. Parne erat eam ejus boni expertem remanere, cujus ipsa cæteris urbibus ac terris tamdiu frustra expetitam facultatem obtulerat? Potestne illa indigna videri, quæ omnium disciplinarum honestarum vocibus personet, in qua primùm illa vox audita est consentientis conspirantisque Westphaliæ, ut armis positis, abjectâ impietate, exturbatâ barbariâ, pax, religio, humanitas, & humanitatis parentes bonæ literæ colerentur?

CAPUT IV.

*Olim quoque & inferiores & sublimiores
doctrinæ Paderbornæ flo-
ruerunt.*

Vide, Princeps Illustrissime, quæ mens fuerit majorum tuorum, gravissimorum hujus Urbis Antistitum, quibus non mediocri studio fuit, in ea omnium artium studia nutrire, quibus salutaris fides propagatur atque defenditur. Intelligebant enim Westphalis usuvenisse, quod alicubi confirmat Augustinus: *Multis, inquit, profuit (quod experimentis probavimus, & probamus) priùs timore vel dolore cogi, ut postea possint doceri.* Igitur quo in loco, terrore armorum fortissimi Imperatoris compulsâ Westphalia, Christiana sacra susceperat, in eo providendum sibi putarunt, ne unquam deessent magistri exercitationesque doctrinarum. Quæ tamen nullo fere tempore omninò jacuerunt, fuit tamen cùm eo ardore celebrarentur, ut, præter hodiernum Academiæ

*Ep. 20. ad
Bonif.*

f

nomen,

*Vita B.
Meinwer.
et. c. 52.*

nomen, nihil admodum desiderares. Quam enim tempestate, ut alios præteream, Meinwercus ille Paderbornæ nobilissimum decus, ad clavum hujus Ecclesiæ sedebat, non modò optimi Latinitatis auctores Sallustius, Virgilius, Statius explicabantur, verum etiam florentissimi adolescentes, Rhetoricis, Dialecticis, Arithmeticis, Geometricis, Physicis, omni denique genere liberalis eruditionis informabantur. Ejus vestigiis cum alii deinceps Antistites, tum præcipuè is qui duodecimo loco huic Urbi præfedit, Imadus, ipsius Meinwerci è sorore nepos, institit; qui severissimam avunculi disciplinam, à paucillo puero, ad omnem sanctimoniam sapientiæque laudem institutus, non commisit, ut tanto viri sanctissimi labore accensa rerum pulcherrimarum studia, suo tempore restinguerentur. Atque utinam vetustatis injuria, atque crebræ hujus Urbis & primariæ Ecclesiæ deflagrationes paullo plura nobis hujus tam præclaræ voluntatis reliqua monumenta fecissent! esset profectò unde liquidò disceremus sapientissimas tuas, Princeps Optime, curas & cogitationes, cum præstantissimis majorum tuorum consiliis ita congruere, ut non tam eorum virtutem æmulando expressisse, quam ipsos tanto intervallo vivos in Te, spirantesque retulisse videaris. Nunc autem, tuarum quidem virtutum formam integram, & unde quaque emicantem splendorem intuemur: illorum autem quæ fuerit species, velut è reliquis nobilium statuarum frustis conjecturam assequimur. Cujusmodi sunt versus, quos hic ipse Imadus, de quo nobis est sermo, inscripsit vestibulo voluminis pervetusti, in quo sunt Philonis Judæi nonnulla monumenta. Id volumen è miserabili naufragio ornatissimæ bibliothecæ, quam ille bonis artibus adjuvandis extruxerat, tuo, Princeps Illustrissime, munere, una cum aliis præstantissimis libris, in Collegio nostro visitur. Versus porrò Imadi sunt hi:

*Ecclesie CHRISTI, sanctæque DEI Genetrici,
Offert hunc librum devotus Præsul Imadus.*

Quibus verbis ostendit sapiens Antistes, non sibi modò cura

ræ

ræ fuisse, ut perpetuò Religionem honestis artibus copularet, sed etiam cum immortalium ingeniorum partus ad locupletandam his talibus Ecclesiam perquireret, id perinde DEO gratum existimasse, atque si aras & templa poneret. Qui ita de codicibus, mutisque membranis sentiebat, quid is se facere credebat, cum ipsos adolescentum animos, quorum paulò post innocentiam atque doctrinam Ecclesie dignitas niteretur, optimis disciplinis imbueret? Si enim qui rudes hominum animos CHRISTO conciliant, ii quoddam sacrificii genus, ut est apud Apostolum, DEO faciunt, nihilne operantur, qui ipsos plurimorum magistros mox futuros omni eam litteraturam expoliendos curant, quàm sit opus ad tam augustum, & humano generi salutare munus pro dignitate sustinendum? Equidem nihil dubitem negare ullam hecatomben DEO perinde decoram gratamque esse potuisse, atque ornatissimus ille nobilium adolescentum cœtus, qui illis temporibus in Paderbornensi Ecclesia, cum omnium præstantium artium scientiam percepissent, alii ad alias Ecclesias regendas vocati, illustribus suam quisque promeritis ornaverunt.

Rom. 15.
6. 16.

CAPUT V.

Viri sanctitate & doctrinam illustres, qui è Paderbornensi Gymnasio prodierunt.

IN iis fuisse legimus Unwanum Meinweri, atque Imadi propinquum, qui è Choro Paderbornensi, ut loquitur Adamus, assumptus, atque à S. Henrico Archiepiscopus Bremensis renunciatus, satis ostendit, præclara se quædam Paderbornæ sapientiæ & virtutis rudimenta posuisse. Hic est enim ille Unwanus, qui Bernardum Saxonie ducem res novas adversus Henricum sanctissimum Casarem molientem, omnes Saxonie Ecclesias inaudito scelere vexantem, & quod nefas est dictu, Vandalorum gentem per summam

Adam.
Bremens.
c. 86.

impietatem à Christianis sacris ad Ethnicam superstitionem
 minis armisque cogentem fregit, ac domuit. Ille perpetuâ
 necessitudine doctissimis viris jungebatur, quos partim nus-
 quam ab latere suo dimittens, omnibus in negotiis adhibe-
 bat: partim ad traducendos ad CHRISTUM populos in
 Daniam, ac Norwegiam amandabat. In illo tanta erat flu-
 xarum opum despicientia, ut non dubitaret, ingentibus Ec-
 clesiae suae sumptibus atque jacturis, Aquilonares Reges po-
 pulosque prensare, & dum eorum animos CHRISTO con-
 ciliaret, suarum fortunarum detrimenta in lucro ponere. E-
 ducatus est deinde Paderbornæ cum Imado S. Anno Archie-
 piscopus Coloniensis, ut refert auctor vitæ B. Meinwerci. ne-
 que refert, quòd ejus institutio à Lamberto Schafnaburgensi,
 & aliis, Ecclesiae Bambergensi attribuat. Id enim eò fa-
 ctum esse suspicor, quòd idem deinde Bambergensis Ecce-
 siae Scholasticus fuit, atque ita cum in utraque litteras didi-
 cisset, potius habita est ratio ejus, in qua præterea docuisset.
 Facile quoque induxerim animum, propter incredibilem
 D. Henrici in utramque Ecclesiam amorem & pietatem, tan-
 tis munificentiae documentis testatam, eâ tempestate singu-
 larem quandam Paderbornensi, cum Bambergensi Ecclesia
 amicitiam ac societatem intercessisse. nam post mortem quo-
 que D. Henrici, Poppo Paderbornensis Episcopus, qui Imado
 successit, Bambergensis Ecclesiae Præpositus fuerat: ut jam
 non sit necesse peruestigare, quemadmodum fieri potuerit,
 ut idem S. Anno & Bambergæ, & Paderbornæ sit eruditus.
 Porrò de S. Annonis laudibus dicere quid attinet? Cui enim
 ignota est illius viri prudentia, qui Henrico III. Cæsare nec-
 dum ad regnandum maturo, cum ejus esset tutor designa-
 tus, universum imperium aliquot annos suis humeris susti-
 nuit? quis de ejus facundia nihil legit, quo dicente complo-
 rantium gemitu templa personabant? Nam morum sancti-
 tas, tot miraculis confirmata divinitus, & publicis Ecclesiae
 factis consecrata latere neminem potest. Annoni jungitur
 ab auctore vitæ B. Meinwerci, in Gymnasio Paderbornensi
 con-

Cap. 52.

Alis IV.

Ibid.

condiscipulus, Fridericus Monasteriensis Episcopus, nempe is qui sextusdecimus est ordine, si Krantzio credimus, Marchionis Misniæ filius. Hic quantum ex Annonis & Imadi contubernio ac condiscipulatu profecerit, perpetuâ in viros doctos voluntate, & singulari quâdam excellentate mentis ostendit. Fortè cum Monasterium venisset, repperit viros Ecclesiasticos non paucos, doctos juxta ac pios, laudabilem inter se quandam Religionis & litterarum societatem coiisse. Ad hunc cœtum, ut est in excellentibus ingeniis insatiabilis proficiendi cupiditas, sese e vestigio aggregavit. Factus deinde Episcopus ædem Sacram D. Mauricii in suburbano extruxit, fundatoque ad eam honestissimo Canonico- rum Collegio, quantum in se fuit, providit, ne unquam Ecclesiæ suæ eorum hominum copia deesset, quorum institutis ac moribus plurimum ducebatur. Et quanquam, cum in solâ Magdeburgensi à plurimis dignissimus judicaretur, Weziloni D. Annonis germano posthabitus est, tamen nihil animo fractus, aut dejectus, illustre de se documentum dedit, non esse quòd, qui jam indè ab adolescentia virtutum sibi & sapientiæ ornamenta pararunt, altiore aliis dignitatis gradum invident, cum in eorum sit manu, in quocumque fuerint collocati, proprium ei quoddam decus ac splendorem impertiri. Hos consecutus est S. Altmannus, qui, ut loquitur ejus vitæ scriptor, Paderbornæ ad regimen scholarum delectus, multosque annos eo munere præclare functus, primùm Præpositus Aquisgranensis, ac deinde Episcopus Pataviensis est renunciatus. Is in conventu Triburiensi, ubi Henrico Tertio Imperatore gravissimorum criminum à Principibus reo facto, atque à Gregorio VII. Pont. Max. sacris interdicto, de summa Reipub. agebatur, unâ cum Sigehardo Patriarcha Aquileiensi, ejusdem Pontificis vicem egit, vir, ut ait Lambertus, *Apostolica conversationis, & magnarum in Christo virtutum.* Neque verò præteriri debet Vicelinus, vir longè sanctissimus, quem Hollatorum, plurimorumque ad Aquilonem populorum Apostolum rectè dixeris.

*Metrop.
l. 5. c. 8.*

*Chron.
Monast.
MS.*

*Edita à
V. Cl. Se-
bast.
Tengnagel
à Biblio-
theca Cæ-
sarea.
Lamb.
Schafn.
an. 1076.*

*Helmoldus
hifor
Slav. l. 1.
cap. 43.
Krantz. l.
6.
Metrop.
cap. 2. Sa-
xon. l. 5.
cap. 29.*

xeris. Ad eorum salutem procurandam cum esset designatus à DEO, essetque insigni vitæ integritate, sed minimè pari doctrinâ præditus, hujus ei quoque comparandæ casum obtulisse dicitur. Versabatur Vicelinus in ulteriores Saxonia, in familia feminæ illustris, cujus teneros liberos erudiebat. fortè, ut inter potentium assèclas & familiares fieri solet, fuit qui herilem illi gratiam, felicesque successus invideret. Is cum summa viri innocentia nullam obrectandi materiam daret, inscientiam exagitare aggreditur. Promittit versum ex Achilleide Statii Papinii, cujus explicatio aliquid supra vulgus eruditionis exposceret. Eum locum sibi explanari convictio flagitat. hinc, cum bono Vicelino hæreret aqua, illi scilicet illudere, & exprobrare, quòd ipse rudis & imperitus alios se docere posse confideret. Pupugit hæc oratio, ut minimè malum, ita neque vilem abjectumque animum. Ergò dolore dissimulato, atque in discendi studium converso, Paderbornam advolat, ubi sub Hermanno viro doctissimo, de omni propè genere doctrinarum scholas celebrari cognorat. Ibi tantum progressionis brevi habuit, ut magistrum subinde in docendo sublevaret, & læcundas partes ageret, mox etiam Bremæ Ludum ipse administraret. Aliquot post annis, cum ferre non posset in Slavorum, sive Vandalorum gente, quorundam scelere, fidem Christianam vulgò abjici, atque prodi, sanctius quoddam docendi munus est exorsus. Trajecto siquidem, cum aliquot ejusdem propositi sociis, Albi, & factâ ab Henrico Vandalorum Principe potestate, viginti quinque ipsos annos per incredibiles ærumnas, summamque vitæ sanctitatem, toto animo ad revocandos ab Idolis ad CHRISTUM populus incubuit. Ad extremum ab Hartwico Hamburgensi Archiepiscopo, Aldenburgi, quæ Ecclesia complures annos Slavorum furore deserta squallebat, jam grandis natu Episcopus est constitutus. In quo dignitatis gradu nihil de illa pristina docendi, miserosque ad frugem reducendi contentione remisit, neque unquam remisisset, nisi plura quotidie pro DEI gloria sanctè

sanctè facere, & fortiter pati meditantem mors oppressisset, atque ad partem tot laboribus in cœlo palmam aliquando vocavisset. Hos tales ac tantos viros, cujusmodi vix singulos singulæ ætates ferunt; uno fermè sæculo omnes Paderborna formavit, vel perfecit, quo tempore non in ea modò à civibus, sed etiam ab exteris simul de Christianæ virtutis, simul de ingenuarum artium gloria certabatur. Tunc omnibus persuasum erat, flagitium esse, si, cùm parens liberis patrimonium augere laboraret, animi bona, quibus Reipubl. profint, habeant necne, flocci non faceret. Tunc majorum insignia, & natalium splendor ei probro censebantur esse, qui, dum per ætatem liceret, propria sibi decora non quæsisset, quibus relictam à progenitoribus claritudinem tueretur, & auget. Tunc seriò sentiebant viri Ecclesiastici dignitatem illam sui ordinis, quam majores nostri, præ cæteris gentibus, opibus, clientelis, ditione florentissimam esse voluerunt, sine Christianæ sanctitatis, & rectæ scientiæ studiis, in quibus omnis eorum vera gloria vertitur, retineri nullo modo posse. Tunc denique Antistites perinde erant animati, atque Te, Princeps Illustrissime, nunc videmus: ut me hæc ipsa reputantem spes oblectet fore, ut, cùm Tu nobis Meinwerci atque Imadi felicia tempora restituas, si hæc juvenus ad omne decus nata, tuis sapientissimis consiliis, optatisque respondeat, ex ea Annonas, Altmannos, Vicelinos aliquando videamus.

CAPUT VI.

Paderborna Imperatorum in Westphalia proprium domicilium.

Spero equidem neminem fore tam duri oris, qui, cùm tot Reipubl. lumina se Paderbornæ exortum lucemque suam acceptam ferre testentur, etiam ambigat, sitne Paderborna præstantibus ingeniis percolendis idonea. Potest tamen

tamen horum sententia sapientissimorum Principum auctoritate confirmari. Sic enim adhuc in deligendo constituendis Academiis loco observatum est à prudentibus: quibus in Urbibus Principes commorantur, eadem operâ gymnasii celebritate dignas judicari. Primum enim hoc amore Principem in bonas litteras esse oportere, ut eas, quantum fieri potest, assiduò in oculis atque in sinu ferre desideret. Deinde magni referre ad integritatem doctrinæ conservandam, juvenumque licentiam refrenandam, ipso Principe, gravissimisque viris, quorum consiliis in Repub. utitur, arbitris, tractari studia litterarum. Denique, quæ in eligenda sibi sede Principes sequi solent, cæli salubritas, soli ubertas, atque amœnitas, eorum quæ ad victum cultumque pertinent vilitas & copia, secura pax, & tranquillitas, aliæque ejusdem generis commoditates sunt eæ ipsæ, quas spectare Academiarum institutores jubentur. Tamen verò quibus locis quoque Principes se tenent, qui non in summo sunt totius Reipub. gradu, pleraque minimè abhorrent à rationibus hominum litteratorum, tamen quoniam neque illi provincias habent amplissimis regionibus terminatas, neque omnes provinciæ pares rerum omnium honestarum commoditates, perspicuum est, eas demum urbes, ante alias, bonarum artium gymnasiis accommodatas esse, quas supremi Reipubl. Principes suo domicilio cohonestant. Porro quamvis in Westphalia nunquam Imperatores nostri stabilem ac perpetuam sedem constituerint, tamen quotquot adhuc in ea versati sunt, non obscure præ se ferre visi sunt, si quæ eos Reipubl. utilitas in Westphalam accerferet, non alibi libentius, quàm Paderbornæ habituros esse. Atque ut à D. Carolo Magno Augusto exordiar, qui primus hanc terram non tam vestigiis, quàm victoriis peragravit, ubi ille crebrius, ubi diutius morabatur? Ubi contrahebat copias? ubi festas vires recreabat à prælio? ubi audiebat supplices? ubi jus dicebat populis? ubi respondebat legatis? ubi habebat consilium? ubi leges ferebat? Nonne Paderbornæ? Huc ille anno

*Ann.
Franc.
Regino,
Ec.*

CHRISTO

CHRISTI DCCLXXVII. omnes fermè Saxoniae primores congregatos Christiana sacra suscipere, & sacramentum dicere coëgit, nunquam se à JESU CHRISTI fide, nunquam à suo posterorumque imperio descituros. Si fallerent, nihil causæ dicturos, quin capite deminuti, libertate, fortunisque omnibus multarentur. Hic eodem conventu tres Saracenorum Principes indè ab Hispania profecti, sunt auditi. Huc anno DCCCLXXXIII. ante illustrem illam victoriam, cum ingenti ad Hasam amnem prælio propè est debellatum, suos conduxit exercitus. Hic biennio post, iterum Concilium habuit, cum à Carolo Juniore ipsius Magni filio Westphali ad Luppam fusi fugatique essent, unaque jam illa deliberatio perfectam, constantemque Reip. quietem moraretur, quemadmodum Viticindus, & Abbio perduellium duces, in Regis potestatem venire possent, id quod haud multò post est adeptus. Denique qui tandem potuit luculentius demonstrare, quanti ex omnibus Westphaliæ urbibus unam faceret Paderbornam, quàm cum anno DCCXCIX. Leonem III. Pont. Max. inauditâ crudelitate à consceleratis Quiritibus linguâ oculisque captum, & urbe profugum accepit? Erat in Carolo singularis adversus excelsissimum illud Apostolicæ dignitatis fastigium pietas, & observantia. Erat Leonis ea virtus & innocentia, quæ ob admirabilem exactâ linguâ, erutisque oculis videndi ac loquendi facultatem conservatam divinitus, vel in privato colimeretur. Ipsâ denique tanti viri calamitas omnibus se officiis, atque honoribus leniri, & compensari postulabat. Ad hæc omnia delegit Rex sapientissimus Paderbornam, quæ una tam augusta illi visâ est; ut non modò duos simul summos orbis Christiani Principes capere, & complecti posset: sed etiam cum alterius, qui hospitio invitabat magnitudine animi paria facere, alterius qui accipiebatur ita diuturnum, & acerbum dolorem, luctumque demere, ut honori non deesset. Neque verò hoc Imperatoris omnium maximi de Paderborna judicium, unâ cum ipso extinctum, sepultumque est; sed pervasit, ac permana-

*Anastasius
Bibliothec.
in Vita Leo-
nis.*

*Annales
Ludovici,
qui Astro-
nomo tri-
buuntur.*

vit ad posteros. Siquidem Ludovicus Imperator cognomen-
to Pius Caroli . M. filius, anno CHRISTI DCCCXV. cū
Haraldus Danorum Rex ab æmulis regno pulsus in ejus fi-
dem atque clientelam se contulisset, opemque posceret, non
solum Saxoniae, sed etiam Vandaliae proceres huc coegit ad
commune consilium, cū de his auxiliis Dano ferendis, tum
de cæteris Reipubl. commodis. Hujus quoque filius item
Ludovicus, cui in partitione aviti regni ulterior Germania
obtrigerat, postquam Obotritos defectionem molientes, casu
eorum rege Gozzom vile, bello domuerat, anno proximo se-

Ann. Fran.

quenti, qui fuit à CHRISTO nato DCCCLXV. Paderbornæ
generalem conventum habuit, cui & fratrum ejus Lotharii
Cæsaris, & Caroli Galliarum Regis, atque etiam Norman-
norum, Slavorum, Bulgarorum legati interfuerunt D. ve-
rò Henrici Imperatoris, ut sanctitate, ita rebus domi, atque
militiæ sapienter & fortiter gestis longè clarissimi, egregiam
in hanc urbem voluntatem, quā tandem oratione conse-
quar? Num dies ullus Paderbornæ illuxit gloriosior quarto

*Adelboldus
in Vita S.
Henrici.*

Idus Sextiles (qui D. Laurentio Martyri sacer est) ANNI
MII. quo die D. Kunegundis Augusta, D. Henrici non
tam Imperii, quàm coelestis cujusdam castimoniae consors,
in oculis ipsius Cæsaris, atque omnium propè Germaniae
Principum, è Willigiso Archiepiscopo Moguntino in ade
sacrarum principe, imposito diademate ritè est inaugurata?

*Ditmarus
Chron. 6.*

Quando verò Henricus deinde pedem unquam in Westpha-
liam attulit, quin Paderbornam reviseret? Non anno MXIII,
cū Paschales ferias; non altero post anno, cū Natalem
Christi hinc egit. Non anno MXVII. cū bellum moturus ma-
gnis copiis adversus Boleslaum Poloniae Ducem Kunegun-
dem Augustam huc accessit Non propinquā jam morte, cum

*Vita Beati
Meinwer-
ci. cap. 78.*

diutius Paderbornæ apud Meinwercum diversatus, incertum
reliquit, plusne amplissimis largitionibus hujus Ecclesiae
opes auxerit, an virtutem illustribus sanctitatis documen-
tis inflammavit. Quid ejus successor Conradus cognomen-
to Salicus? non ille anno MXXV. id est ipso principatus

EXOR.

exordio, *Epiphaniam Domini in Patherbornensi civitate*, ut loquuntur annales, *more regio peregit?* Nonne anno ejusdem seculi xxx. idem Imperator die CHRISTI natali erat in Ecclesia Paderbornensi, cùm Aribo gravissimus & integerimus Archiepiscopus Moguntinus, pro concione, ipsùm Cæsarem & Episcopos, qui frequentes convenerant, ut sibi bonâ eorum veniâ Romam pietatis causâ proficisci liceret, Clerum verò omnem, ac populum, ut remissionem peccatorum sibi à Domino exposcerent oravit? Cui affine est, quod de D. Bardone item Moguntino Antistite, qui proxime Aribonem consecutus est, Lambertus commemorat. Is tam admirabili fuit sanctitate, ut eam DEUS luculentis prodigiis illustrarit; tam inusitatâ dicendi vi, ut Chrysostomi nomen invenerit. Utriusque illustre specimen dedit Paderbornæ, coram Henrico Cæsare ejus nominis secundo, vel, ut alii malunt, tertio. Ibi enim cùm, ut solebat, verba piè & disertè fecisset in ornatissimo Cæsaris & Principum confessu, ipso die Pentecostes, denunciavit propediem se moriturum, atque eodem mense decessit. Denique hodie quoque visuntur Paderbornæ ædes, quas vetus fama est Henrici IV. Imperatoris fuisse, esseque eas, quibus Leo Pontifex, cùm apud Carolum divertisset, est receptus. Neque verò nunc attinet aliorum Regum ad hanc urbem accessu, ludis equestribus, cæterisque celebritatibus commemorandis immorari, cùm hæc pauca satis ostendant, quo in numero ab iis, quos adhuc recensuimus, sit habita, in eodem Paderbornam superioribus seculis apud omnes prudentes fuisse, & porrò esse oportere. Verè enim ante annos septingentos ad Bissonem quartum hujus Urbis Episcopum scriptum est ab erudito scriptore de Translatione Reliquiarum S. Liborii: Inter omnia loca principalibus Ecclesiis constituendis destinata *speciali quâdam dignitate Patherbornensis sedes præcellit*. Neque immeritò ab Erinhero, qui vitam S. Hermenradi Presbyteri Tutelaris Hasungensis versibus descripsit, appellatur Sedes Regalis. Quid ni enim Regalis, quæ tot

*Chronicon
MS. P. Gbri-
stophori
Broßeri.
Vita S. Go-
dehardi
cap. 27.*

*Lambertus
anno 1050.*

*In proœ-
mio.*

Regum studiis est cohonestata? Referam versus expertes illos quidem artis, sed tamen qui veteris memoriae de Paderborna sententiam sine fuce nobis exponunt. Sic enim ille ingressus sermonem de B. Heimeradi cum Meinwerco Antistite congressu:

Est locus egregius Patherbrunnon vocitatus:

Is quoque Regalis Sedes & Pontificalis.

Quod si quis ergo præterea percunctabitur, quid ita, tot aliis postpositis urbibus, Paderborna publico in Westphalia gymnasio decoretur? is cognoscat Westphalis, qui præ cæteris populis sint appetentes humanitatis & sapientiæ, ejus possessionem rem prorsus regiam videri, atque ideò propriam ei sedem ac domicilium, non alibi decuisse, quàm in *Regia Westphalia Urbe* collocari.

CAPUT VII.

Nihil Paderbornæ eorum deesse, quæ ad Academia splendorem & commoditatem requiruntur.

*Sangall. l. 1.
cap. 1. de
gestis Caroli
M.*

ET sanè si faciem & ingenium loci intuebimur, fatendum nobis erit, nihil vel à priscis illis Cæsaribus ornatus ad habitationis suæ dignitatem, vel abs Te, Princeps Illustrissime, felicius ad commoditatem studiosæ juventutis reperiri potuisse. Ac primi quidem illi viri sapientes, qui Carolo Magno Cæsare è Britannia delati in Galliam, Parisiensis Academiae quasi parentes fuerunt, cum venalem se Sapientiam afferre professi, interrogati essent, quibus rebus ad rem tantam opus esset, responderunt: opportunis locis, animis ingeniosis, victu, atque amictu. Atque ingenia quidem, quorum universa Westphalia in primis est ferax, Paderbornæ deesse non possunt, præsertim cum eo loco sit sita, ut ad eam ex omni Westphaliæ regione faciles sint accessus. De copia verò rerum quibus vita sustinetur, quæ potest cum ea Westphaliæ pars contendere? Cum enim Westphalia
omnis

omnis, quâ quidem ad Rhenum & Oceanum vergit, in latif-
 simos expansâ campos, ob crebras paludes pastioni sit aptior
 quam segeti: quâ verò Visurgim, & Chattorum juga respi-
 cit, pinguiore sit glebâ, præterquam ubi saltibus & silvis hor-
 rescit; quis non videt opes utriusque terræ eò loci confluere,
 ubi sita est Paderborna? Hic enim & planities paullatim
 quasi emerfa ex uligine ad declivia montium assurgit; & mon-
 tes in amœnos colles lenesque clivos desinentes, ad campo-
 rum se valliumque facilitatem inclinant; & vastitas illa silva-
 rum in crebra nemora, & virentes dissecta lucos, agris, hor-
 tis, arboretis plurimum relinquit soli. Itaque nusquam alibi
 latiora pascua, nusquam uberiora arva, nusquam villæ cul-
 tiores. Quid enim foecundius eo omni agro, qui ad exorien-
 tem solem, & meridiem editior, latèque diffusus, oppidis,
 vicisque creberrimis colitur? Quid benignius illis ad occa-
 sum, & septentrionem jacentibus campis, quos è montibus,
 quibus hæc urbs utrimque in theatri propè speciem cingi-
 tur, plurimi & limpidiissimi irrigant rivi? In tanta terræ bo-
 nitate, calique clementia quæ unquam macello, quæ grana-
 rio, quæ penuri sit egestas metuenda? Quando enim vel hos
 campos pascua, vel hos agros frumenta, vel hos clivos arbo-
 res, hortique sefellerunt? Quid ego de Cereali nostro Bac-
 cho dicam? cui & frugem hæc pinguißima arva, & liquorem
 nostri beatissimi fontes suppeditant. Quis illum gustans, Cæ-
 cubum aut Falernum desiderat? Habet enim majorem
 quàm vinum sitis levandæ facultatem, neque fere quicquam
 de calefaciendi stomachi, & adjuvandarum virium virtute
 concedit. Quòd si, ut est apud Strabonem, Gymnasio libe-
 ralium artium, quod erat Tharsi in Cilicia, Cydnus amnis,
 cujus saluberrima aqua ferebatur, plurimum celebritatis at-
 tulit, nihilne habebit ad illustrandam Paderbornæ Acade-
 miam, hæc salubrium fontium copia, quibus ambigere pos-
 sis, plusne palati & valetudinis, an aspectus & voluptatis
 gratiâ delecteris? Neque enim sentio quæ possit species esse
 jucundior, quàm trium fontium in media Urbe, ex eodem

Lib. 14.
Geogr.

colle, modico intervallo exorientium, tantamque subitò vim aquarum erumpentium, ut, non modicis effusi rivis, antè in unum alveum visendo sanè agmine confluant, compluresque molas frumentarias priùs versent, quàm se effundant è mœnibus. quanta amœnitas singulorum cùm seorsim fluunt? quanta omnium cùm uno amne labuntur? quàm juvat aquam ipsam omni crystallo puriorem intueri, & innascentes viridissimas herbulas numerare? quale spectaculum anaticulas, & cygnos videre in mediis undis pendulos, suspensâ caudâ, nitentibus contra profluentem pedibus, prono rostro piscantes? quæ voluptas ne sævæ quidem brumæ inclementiâ unquam eripitur. Quâ enim tempestate nive omnia fœda sunt, & gelu, non modò intra urbem, sed etiam non modico foris spatio, ne secundùm quidem ripas, ut fert mos cæterorum annium, vel in tenuissimas crustas congelat. Quid quòd eodem tempore peregrinas aves ad se noster amnis allicit, quæ fluviis assuetæ, ubi glaciæ cæteris prohibentur, ad hunc confugiunt? Æstate verò, potestne quicquam illis viridariis, hortis, pomariis, quibus utraque ejus ripa prætexitur, esse formosius? Non enim nunc vacat aquam commemorare totâ propè urbe per canales singulari artificio dispensatam, non salientes fontes, non piscinas, non lavatrinas, non sexcenta commoda. Quòd si collibitum erit egredi urbe, quem non delectet cursum ejus profèqui, modò pleno incedentis amne, modò divisis quasi copiis insulas ambientis, modò vario flexu, & grato errore per virentia prata serpentis, modò limpidissimos rivos amplectentis sinu, modò celeberrimum Romanis annalibus flumen Luppiam, vel cum jactura sui nominis generantis? Ab amne verò cùm discesseris, quocumque conjeceris oculos, quanta, D E U S bone! se ubique ingerit in tam illustri naturæ varietate voluptatum seges? Aspice hunc collem, in quo Paderborna non jacet, sed cubat. potestne fieri quicquam his silvis, quas vertice ostentat, altius, umbrosius, amœnius? num illo deinde modicò declivi, sed latissimè se pandente, & quasi venditante agro venustius?

nustius? Ima denique ejus pars, quæ urbem est complexa, quantis referta est sèpium, pratorum, hortorum, nemorum deliciis, sive in umbra requiescere, sive apricari, sive deambulare, sive honestis ludis indulgere libeat? Nam quæ aliquanto longius ab urbe digressò finitimis locis avocare, & tenere animum possint, nimis longum esset enarrare. Neque enim oppidum aut vicum temerè repereris, cui non proprias quasdam opes, & amœnitates natura indulerit? Quòd si Heliconem gemino fonte insignem Musis poëtæ consecrandum putarunt, quòd illâ venustate plurimum crederent levari curis ingenia, & ad commentandum exacui, quis hanc omnem regionem quæ est sub urbe neget studiis alendis natam? Ut enim ipsam urbem taceam Castaliis fontibus redundantem; ut nihil commemorem de Saltcotena oppido, aquâ, unde sal coquitur, nobili: ut præteram Luppesspringam, ubi primum est Luppia caput, habemus in propinquo Alpheum, cujus Arethusam frustra rerum naturalium curiosi jam pridem persequuntur. Nempe non longè à nova-Beca oppido rivus est non modicus, qui terrâ haustus sese, nescio quò oculis mortalium eripit. Mirabilius propè est, quòd duo rivi ad Liechtenavum oppidum confluentes, repenti absorbentur, verum non uno semper meatu, sed prout aquæ impetus tulit. Itaque admodum quinque jam patent; neque dubitat interdum novos aperire. Ad veterem verò Becam in silva fons est, quem Tumultuarium vocant. Is situs est in clivo montis, è quo magna vis ferri & æris eruitur. Non jugiter, sed intervallis fluit, sic ut cum unam circiter horam cursum tenuerit, mox inhibeat, ac tres, aut amplius horas quiescat. Neque tamen stata semper tempora observat, aut vices. est enim cum bis eodem die aquam profundat, est cum semel. interdum ante, interdum longè post meridiem. Ferunt, quoties se ad cursum refert, sibilum per cacumina arborum exaudiri, velut exurgentis venti: & primus prodeuntis impetus, quodam cum murmure fit ac strepitu, quasi se ad cava montis allidentis, & foras erumpere gestientis aquæ. Quòd si non

verc-

vererer otio meo abuti, & tuâ, Princeps Illustrissime, patientiâ, persequerer oratione universam hujus urbis viciniam, atque demonstrarem nullam esse oram, unde non præcipua quædam sive commoda, seu oblectamenta, ad Academiam pertinere possint. At, inquiet fortasse quispiam, hæc loci commoditas atque jucunditas aëris insalubritate corrumpitur. Nego post exortum Academiæ nomen, ullam conditam esse puriore cælo. Procul enim causas omnes habet pestilentium aurarum. Quippe in declivi posita, è longinquo septa jugis montium, quæ vehementiorem vim ventorum defendant, non nisi secundis assiduè perflatur. Itaque cum his proximis superioribus annis tota propè Germania, atque imprimis Westphalia nostra, multi mortales pestiferæ lue consumerentur, ejusque metu necesse esset, gymnasiis clausis, studia literarum intermitteri; Paderborna jam ab anno *xcviii.* supra *md.* inter crebros aliorum luctus & funera, constantem suorum studiorum cursum tenuit. Sed jam mihi videor nonnullorum murmur exaudire, quibus, quæso, Princeps Illustrissime, ut ignoscas. Si enim eorum orationem rectè assequor, non nisi ardenti quodam adversus Celsitud. *v.* studio promoventur. Quid ergo illi? De loco fatentur; de civibus alia omnia. Refricare enim student animum tuum eorum memoriâ bonorum, quæ per hosce tringenta annos, Paderbornensibus tuis ostendisti: enumerant cohortationes, monita, decreta, minas: percensent curas, labores, vigilias, sumptus, pericula; cum interea nihil ab iis, quod operæ pretium sit, post tot conatus factum videatur. Itaque principiò negant, qui tot antea tua beneficia sint aspernati, nunc hoc præstantissimum, & cum totius Westphaliæ gloria conjunctum mereri potuisse. Deinde qui in Principem suum optimum, & suæ salutis amantissimum tam fuerint inveniisti & inurbani, valdè verentur, ne semper eos illa morum commoditas deficiat, quam tanta virorum, adolescentumque multitudo omni humanitate perpolita desiderat. Verùm isti primùm, paucorum civium crimen, toti inferunt civitati.

tati. Deinde non vident, quo argumento ipsi utantur ad frangendum, vel infirmandum, hoc eodem te ad suscipiendum usum esse, & jam porrò uti ad persequendum consilium tuum. Quid enim? Sunt nonnulli minus bene morati, audio. nempe, ne rectè quidem de DEO sentire, & loqui didicerunt. Est verò cùm pravarum opinionum, tum malorum morum una & eadem mater Ignorantia, quæ si luce salutarium doctrinarum aliquando discussa fuerit, vidisti, Princeps Sapientissime, alios Paderbornam mores, alios cives habituram. Nihil enim ad profligandos errores, nihil ad ferociam domandam, nihil ad rectè componendum civitatis statum doctrinâ præsentius. Lovanium accepimus, cùm civilibus armis, atque discordiis complures annos arsisset, essetque civitas mutuis cædibus propè perculsa atque afflicta, Joannem Brabantia Ducem consilium cœpisse extruendæ Academiæ. Quid plura? brevi illa civibus pristinam lenitatem, & concordiam reddidit, quam rerum omnium ubertas, & publica felicitas est consecuta. Non aliam quoque spem, te Duce, atque auctore, Illustrissime Princeps, ingredimur. Spem autem? quasi verò non jam fructus aliquos, certè flosculos tuæ providentiæ teneremus. Tot enim adolescentes Paderbornæ nati, qui in tuis scholis jam inde à prima puericia liberalibus disciplinis, ad omnem honestatem informantur, qui neque sensûs celeritate, neque laboris patientiâ, neque morum facilitate à quoquam exterorum vinci se sustinent, satis declarant, si quid superioribus annis secus accidit, quàm volebas, id non naturæ perversitate, sed salutaris culturæ inopiâ contigisse. Ea jam abs te relata, ac tam insigni accessione cumulata, non modò omnem maculam ac labem, si qua paucorum culpa infedit Paderbornensi nomini, se deleturos profitentur, sed etiam daturos operam, ut vetus illud Paderbornæ elogium, quod ab illo pio viro, quem superius, laudavi, Arnulfi Imperatoris memoriâ litteris mandatum est, quasi postliminiò recuperent. Id ita habet. *Hic*

Lucus (Paderborna) viris omni nobilitate generis, animique

h

semper

*Lipsius
Loban. l. 3.
cap. 1.*

*In Cosmod.
et at. 6.
cap. 37.*

semper insignibus abundabat, ut non esset dubium, quin patria civibus, & cives patriæ congruerent, ac sibi utraque vicissim ornamento forent.

CAPUT VIII.

Nerohaß Illustrissimi Principis Fundatoris domicilium situm esse, ubi olim Nero Claudius Drusus Augusti Privignus Castellum Alisonem contra Sicambros condidit.

Ceterum, Princeps Illustrissime, circumspicientem me, ac penitus perlustrantem animo hujus Urbis, ut cum Comico loquar, optimitates, & commoda, hæc quoque sedes ac domicilium tuum, in quo majores tui Episcopi Paderbornenses amplius tria retrò secula habitaverunt, ne se silentio præteream admonet. Quanquam enim longulè abest ab Urbe, illinc tamen ipsa, totaque provincia jus petit: illic hujus Academiae moliendæ consilia sunt nata: denique quicquid est in ista arce splendoris hodiè, & magnificentia, id totum abs te habet, qui unus, & illius, & Academiae es conditor. Quare si ad relaxandos contentione studiorum animos, jucundum erit unquam Academicis nostris educere se nonnunquam ex Urbe, & hæc lustrare vel umbrosa silvarum, vel aprica camporum, libenter, opinor, hujus quoque arcis specie è propinquo perfruentur, eosque cum aedificii majestas, locique amœnitas, tum verò præcipuè Tuiillos Optimi Parentis, ac Fundatoris memoria delectabit. Accedet illa quoque liberalis sanè voluptas, & adolescente colente bonarum litterarum longè dignissima, quam capient ex earum recordatione rerum, quæ vetustissimis temporibus hoc ipso loco gestæ memorantur. Est enim hic locus, si quis alius in universâ Germania magna, & veterum Annalibus, & virorum fortium, atque illustrium monumentis celebratus. Quibus de rebus si pauca attigero, veniam, ut spero, dabis, Princeps humanissime, huic meo ornandi honoris Tui studio,

studio, neque alienum me quicquam ab instituto facere iudicabis. Si enim laudationem instituenti illius Academiae Platonis nemo vitio verteret, quod cum illa esset in suburbano Athenarum, neque multo inde propius abesset, quam haec arx à Paderborna, existimaret Athenarum gloriam ad Academiae laudem pertinere; neque ego accusandus sum, si ostensurus idoneum abs te Academiae locum captum esse, de hoc tuo domicilio disseram. Ut enim, propter locorum propinquitatem, qui in Academia Platoni dabat operam, is minimè vanus erat, cum se Athenis studere Philosophiae diceret, tamen si gymnasium esset in suburbano: ita sedem hanc tuam perinde atque continentem cum hac urbe, lucem quandam, & ornamentum nostris studiis afferre credimus. Est igitur observatum à viris eruditis, hoc ipso loco Neronem Claudium Drusum Augusti privignum, Tiberii fratrem, castellum posuisse, Q. Aelio Tuberone, & Paulo Fabio Maximo Coss. qui, ut rationem iniit Sigonius, fuit ab Urbe condita annus DCCXLII. ante CHRISTUM Salvatorem natum nonus. Siquidem anno proximo superiore, ut narrat Dio Cassius, Sicambri cum finitimis gentibus, absentiam Augusti, & exemplo Gallorum commoti, bellum adversus Romanos moverant. Hos Drusus non modò, quod moliebantur, armis vetuit, Rhenum transmittere, verum etiam ipse transgressus, secundum insulam Batavorum, quam Rheni divortia efficiunt, primum Usipetibus, deinde ipsis Sicambri arma intulit. Anno sequenti, qui fuit is quem diximus, vere ineunte, rursus subjugatis Usipetibus, Luppiaeque fluminis ripis ponte junctis, in Sicambros irruptionem fecit. Ii per hos dies fortè cum Chattis finitimis, propterea quod auxilia negaverant, bellum gerebant, quae res locum dedit Druso per Sicambrorum fines ductis copiis, ultra Visurgim movendi. Inde cum remigraret, in hostes delapsus est, à quibus cinctus in magnum cum suis discrimen venit: sed hostibus temerè, & sine ordine praelium aggressis, non modò victor evasit, verum etiam castellum contra eos ad confluen-

*Philipp.
Cluver. l. 3.
antiqua
German.
cap. 9.
In fastis.*

*Lib. 54 hist.
Rom.*

res Luppiaë & Alifonis posuit. Ex quibus principio certum est Sicambros hanc, in qua sumus, regionem eâ tempestate coluisse, cum inter insulam Batavorum, & Luppiam habitarent Ulsiperes, è quorum finibus in Sicambros Luppia trajiciendus fuit. atque ita terminus Sicambrorum erat ex ea parte Luppia, ex altera verò Chattis & Visurgi confines erant. Per hos fines cum iter haberet Drusus, castellum posuit eo loco, ubi Luppia & Aliso miscentur. At quis iste Aliso? diligenter omnem hunc tractum lustranti, omnesque amnes, qui se in Luppiam exonerant, recensenti, nullus in mentem venit, in quem Alifonis, sive ut est in Græco, Elifonis nomen conveniat, præter eum, quem hodie Almam vulgò dicimus, qui apud tuas ædes, Princeps Illustrissime, in unum cum Luppia amnem confluit. Præsertim cum gravissimi auctores, Velleius Paternulus, qui in his oris sub Tiberio, ut ipse narrat, Præfectus equitum fuit, & Cornelius Tacitus, hoc ipsum castellum Alifonem appellant, ascito, ut apparet, à præterfluenti nomine. Atqui in conspectu hujus tuæ arcis, est hodieque vicus Elfen, qui vetus illud Elifonis retinet nomen, facileque fidem facit hos esse illos confluentes, ad quos Drusus suum illud castellum collocavit. Porro nemo, qui castelli nomen audit, vilis & abjecti loci speciem subjiciat animo. Etenim Dio aggressurus Varianam cladem enarrare, cujus, ut dicemus, quasi semina posita sunt in hoc castello, disertâ oratione persequitur cujusmodi fuerint hæc Romanorum castella. Primùm enim negat ejusmodi castella crebra in Germania, aut inter se vicina fuisse: deinde Romanas legiones in iis hibernare solitas: tum civitates iisdem locis conditas: eodem Germanos ad forenses conventus convenisse: hinc jus iis dictum esse: hinc paullatim feris & barbaris moribus positis, consuetudine Romanorum humanitatem & mansuetudinem induisse. Quæ omnia eâ gratiâ ab illo narrantur, ut intelligeremus, quemadmodum Germani, eum locum, in quo Varus habitabat, celebrando, omnesque in speciem amicarum, atque adeò civium partes agen-

Velleius
l. 2.
Tacitus
Annal. 2.

lib. 56.

agendo, sensim eum in securitatem, ac mox in exitium impulerint. Atqui Varum fuisse tum in Alifone postea ostendemus. Igitur omnia illa, quæ de castellis Romanis à Dione disputantur, sunt in primis Alifoni tribuenda. Sanè cum vicus, qui hodie superest Ellsen, non modico spatio à confluentibus recesserit, non vana est conjectura totum eum campum, qui medius est inter confluentes, ubi castellum fuit, & extremos vici fines, frequentibus domiciliis habitatum, atque ita non mediocrem civitatem hoc loco fuisse. Præterea liquet ex his, quæ è Dione attulimus, unum hoc in interiore hac Sicambrorum regione castellum, ubi hiberna essent Romanorum, extitisse. neque enim vel pauca his locis castella verè affirmasset, si modico intervallo plura fuissent, vel in castellis hiberna poni solita, si alius unquam fuisset castelli, alius hibernorum locus. Quæ cum certa sint, alio præterea argumento certò concludimus, Alifonem castellum & civitatem non alibi, quàm in hoc loco quarendum esse. Proditum enim est à Velleio, Tiberium, cum post cladem Varianam, rem suis oris utcumque restituisset, digredientem in Italiam, ad caput Luppiaë fluminis hiberna locavisse. Quid clarius? Quem enim locum Dio ad confluvia Luppiaë & Alifonis, eum Velleius statuit ad caput Luppiaë. Is igitur amnis, qui proximè à capite Luppiaë in ipsum influit, is est, qui Alifo veteribus dictus, Drusiano castello locum & nomen dedit. At quis ille est, nisi Alma? Maneat ergo, Princeps Illustrissime, tuum hoc domicilium in ipsis Castelli Drusiani vestigiis esse collocatum.

Lib. 2.

C A P U T IX.

*Summa rerum in Alifone castello gestarum,
dum illud Romani tenuerunt.*

Q Uo in loco, quæ jam inde à prima origine, non indigna posteritatis memoriâ gesta sint, si coner breviter percensere, equidem nescio simne operæ pretium

facturus. certè, quæ tua est humanitas, Princeps optime, si me in eo, & pietati in te meæ obsequi, & studiis adolescentum nostrorum prodesse velle videris, non gravatè, uti confido, feres. Illud principiò constat hunc locum situm in finibus Sicambrorum insigni Romanis fuisse præsidio ad compescendos, domandosque Tencteros, Usipetas, Bructeros, Marfos, Tubantes, Chattos, Delgubinos, quæ omnes gentes finitimas oras incolebant. Deinde plurimum habebat momenti ad Luppianam, Amisiam, Visurgim in Romani populi potestate retinendum. Quocirca multæ hoc loco nobiles expeditiones susceptæ, multa prælia decreta sunt. Itaque cum Imperatores, tum eorum legati multi hoc loco erant. Ac Drusus quidem quem post conditum Alifonem legatum habuerit non certò proditur. est tamen ut credam fuisse L. Domitium Ahenobarbum Neronis Imperatoris avum. Is, ut refert Tacitus, per medias paludes tramitem aggeravit usque ad Rhenum, quò commodè Romanæ copiæ permearent. Pertinuisse verò eum aggerem usque ad nostrum Alifonem, ex eo conjici licet, quòd postea narrat Germanicum omnia inter Alifonem castellum, & Rhenum novis aggeribus permunivisse. Novos vocat, eò quòd veteres antè à Domitio structos instauravit. Idem Domitius hinc quoque, ut opinor, arma ultra Visurgim, atque adeò Albim tulit. Sic enim Tacitus de eo: *Exercitu flumen Albim transcendit, longius penetrat à Germaniâ, quàm quisquam priorem, easque ob res insignia triumphi adeptus est.* Drusus quoque Alifonis nostri conditor, ad eundem Albim nomen Romanum protulit, sed cum victor reverteretur, priusquam ad Rhenum perveniret, ex fractura, equo super crus collapsò, naturæ concessit, tertio anno à condito Alifone, quo unà cum T. Quinctio Crispino ipse consulatum gerebat. Corpus Romam a Tiberio perlatum est. Milites Romani qui his locis versabantur aram suo Imperatori defuncto erexerunt, haud procul ab Alifone Castello, si rectè Tacitum assequor, qui memorat, eam à Germanis postea dirutam, atque item tumulum Varianis

Annal. 1.

Annal. 2.

Annal. 4.

*Epitome
Lib. ii.*

*Anno ante
CHRISTUM 7.*

Annal. 2.

rianis legionibus positum, cum à Germanico Alifonem, quem obsederant, deserere cogentur. A neutro igitur longè aberat. Atque, ut dicam quod sentio, credo fuisse inter Luppiam, & montes, inter quos via patet ad Teutoburgiensem saltum. Discimus enim ex Suetonio, cum de altero monumento, quod Moguntiaci eidem Druso est positum, loquitur, solenne fuisse, ut statò die, circum hanc aram quotannis exercitus decurrerent. ejusmodi verò decursiones magna camporum spatia postulabant, qualia sunt ea quæ Moguntiaci hodieque nomen à Druso obtinent: Neque verò è re erat legionum, ut quotannis procul à suis castris abducerentur: præsertim his locis, ubi ab hostibus facilè iniquitate locorum in discrimen adduci poterant. Quæ mihi ratio Germanicum permovisse videtur, cur, ut ibidem narrat Tacitus, tumulum Varianis legionibus structum, quem iidem Germani disjecerant, minimè iterarit. nimirum tumulus longiùs aberat ab Alifone, non item ara. Quare confirmare ausim aram hanc Drusi fuisse in ea planitie quæ inter Alifonem jacet, & Luppia caput. Druso successit in Germania frater ejus Tiberius, is quo deinde rerum potente CHRISTUS Salvator noster crucem pertulit. Is proximo à morte Drusi anno (Marcio Censorino, & Caio Asinio Gallo Coss.) Sicambros, in quorum regione demonstravi fuisse Alifonem, magis consilio, ut ipse apud Tacitum gloriatur, quàm vi usus, in deditionem accepit, eorumque multa millia supra ripam Rheni in Gallia collocavit? ut ait Eutropius. eos alii postea Burgundiones, alii Gugernos dictos volunt. Neque multò post Tiberius Romam discessit. Fuit deinde ejus in locis legatus M. Vinucius, ejus, cui Velleius suam historiam inscribit, avus. Sub eo, ut idem memorat, *triennio ante adoptionem Tiberii immensum in Germania bellum exarsit, quod ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia.* Ad id bellum profligandum jam ab Augusto adoptatus, rediit in has oras Tiberius, Sexto

Drusenloch.

Annal. 2.

Lib. 7.

Isidorus.

Cluverius.

Velleius l. 2.

Ælio

*Velleius
ibid.
An. CHRI-
STI 5.* Ælio Cato, & C. Sentio Saturnino Coss. Ibi cum trans
Visurgim duxisset exercitum, atque Cheruscas in deditio-
nem accepisset, hieme sequentis anni, qui L. Valerium Mes-
salam, & Cornelium Cossum Coss. habuit, ad tutelam im-
perii, inquit Velleius, digrediens in Urbem, *ad caput Lup-
pia fluminis locavit hiberna.* Quæ res manifestò ostendit
omne bellum ex hoc potissimum Alifone nostro, administra-
tum esse: atque ita ipsa regionis opportunitas flagitabat. Pu-
gnanti enim ad Visurgim non alius erat in propinquo rece-
ptus. Proximo consequenti anno repetit eundem locum, at-
que expeditionem Tiberius, atque *iterum trajecto Visurgi, re-
ceptis Cauchis, fractis Longobardis, ad quadragesimum*
(verba sunt Velleii) *milliarium à Rheno ad flumen Albim vi-
ctorem perduxit exercitum.* Erat Tiberii legatus in hoc bello
Lib. 55. C. Senti Saturninus, qui nuper consulatum gesserat, ei, ut re-
fert Dio, ob res his regionibus ductu Tiberii bene gestas, orna-
menta triumphalia decreta sunt. Circa idem tempus Marobo-
*Velleius
ibidem.* duus Marcomannorum rex, qui in Boiohæmo dominabatur,
grave bellum in Romanos commoverat. adversus eum ex
his ad Alifonem castris Tiberius per Noricum, Saturninus per
*An. CHRI-
STI 8.* Chattos cum copiis est profectus, A. Licinio Nerva, Q. Cæcilio
Metello Coss. Hoc bellum sanè atrox & periculosum, ut in cu-
jus societatem Maroboduus universam quoque Pannoniam, &
Dalmatiam traxerat, propè à Tiberio feliciter patratum erat,
cum hic apud Alifonem ingens plaga Romano est nomini
*An. CHRI-
STI 10.* imposita, Q. Sulpicio Camerino, C. Poppæo Sabino Coss. Et
enim digresso Tiberio, præfectus in Germaniam venerat P.
Ibid. Quintilius Varus, qui antea Syriam administrarat, *vir, ut
eum nobis depingit Velleius, ingenio mitis, moribus quietus,
ut corpore & animo immobilior, otio magis castrorum,
quàm bellica assuetus militia.* Hunc supra memoravi cum
exercitu Alifone confedisse. Nam Germani, ut narrat Dio,
quibus nimium fidebat, dederant operam, ut quam longissi-
mè abesset à Rheno, scilicet ut homini faciliùs insidias face-
rent. at nullus castrorum Romanorum locus in hac regione a
Rhe-

Rheno quantum Alifone distabat. Deinde caeso Varo Germani confestim ad oppugnanda castra conversi sunt. ea vero fuisse Alifone diferte pronunciat Velleius. *Asluetus igitur, ut ante cognovimus, otio castrorum Varus, hic non modo hiberna, sed etiam, ut ait idem, traherat aestiva, & quoniam, ut ex Dione nuper didicimus, Alifone forum erat, ubi Praefectus Romanus jus dicebat, audi quemadmodum ea res hominem infelicem, Germanorum fraudibus, ac dolis irretiendum, ac penitus constringendum dididerit. Velleii verba sunt: Mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine jurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine traherat aestiva. At illi, quod, nisi expertus, vix credebat, in summa feritate versutissimi, natumque mendacio genus, simulantes fictas litium series, & nunc provocantes alter alterum injuria, nunc agentes gratias, quod eas Romana justitia finiret, feritasque sua novitate incognita disciplina mitesceret, & solita armis discerni, jure terminarentur, in summam socordiam perduxere Quinctilium, usque eo, ut se Praetorem Urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germania finibus exercitui praesse crederet. Haec Velleius, qui unum praeteriit, quod ad excusandos Germanos non nihil facit, neque reticuit Dio. Ait enim Varum principio Germanis velut servis imperasse, & argentum exegisse tanquam a subditis, cujus rei insolentes eorum primores, quando palam rebellare non audebant, ad simulandam amicitiam, & obsequium, struendasque clandestino insidias flexisse. observarunt igitur adversus Romanos Germani illud Romani vatis: *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* Erant insidiarum principes, ut idem Dio ait, Arminius & Segimerus, qui assiduo cum Quinctilio versabantur, ac saepenumero convivabantur. Atque haec omnia gerebantur, ut diximus, Alifone. Ubi jam nihil sibi Quinctilius a Germanis metuere visus est, primum eum rogant, ut praesidio sibi militum Romanorum uti liceat. Dictum factum, aliis ad oppida munienda: aliis ad capiendos latrones: aliis ad subvehendos com meatus praesidia concedit.*

*Ibid.**Lib. 56.**Dio lib. 56.*

Postquam imminutus, & debilitatus exercitus Alifone remanerat, excogitant quemadmodum Varum inde ad iter protrahant, quò cladi sit opportunior, cum se per amicorum regionem ire crederet. Quid quæris? repente ex composito Alifonem affertur nuncius, quosdam è longinquis Germanis arma sumsisse. Hic qui apud Quintilium erant, quos jam pridem amicos esse sibi persuaserat, rem indignam dicere: hortari ut rebelles punitum iret: auxilio se mox affuturos. Illi digressi, quos quique Romanos, velut sibi præsidio futuros à Quintilio postularant, obtruncant: Quintilium adversus rebelles Alifone proficiscentem, à tergo, depositâ jam amicorum personâ, adoriuntur. Ita, inquit Velleius, *exercitus omnium fortissimus, disciplinâ manu, experienciâque bellorum inter Romanos milites princeps, marcove ducis, perfidiâ hostis, iniquitate fortuna circumventus, cum ne pugnandi quidem egregiè occasio, in quantum voluerant, data esset miseris, castigatis etiam quibusdam gravi pœnâ, quia Romanis & armis, & animis usi fuissent; inclusus silvis, paludibus, insidiis ad internecionem trucidatus est.* Reliquerat Varus Alifone, ut constat ex Dione, legatum L. Asprenatem, narrat enim à tubicinibus, cum se ad prædam convertissent Germani, sparsam esse famam adventare Asprenatem suos ulturum, neque eam vanam fuisse. In propinquo igitur fuisse oportuit. Ducebat Asprenas duas legiones, quas, ut narrat Velleius, *navâ virilique operâ immunes tantâ calamitate servavit; maturèque ad inferiora hiberna descendendo, vacillantium etiam cis Rhenum sitarum gentium animos confirmavit.* Appellat inferiora hiberna, quæ erant apud Vetera, ubi hodie est oppidum Sancti, quò pertinebant aggeres illi ab Alifone ad Rhenum olim structi. Inter alia rei Romanæ damna, quæ clades Variana attulit, illud etiam fuit, quòd Aliso, vigesimo circiter, postquam ædificatus fuerat, anno in hostium potestatem venit. Cæso enim cum exercitu Varo, immensæ Germanorum copiæ, ut testatur Velleius, Alifonem, & in eo Lucium Cæditium præfectum castorum, aliosque, qui supererant, Romanos

manos obsident. At illi omnibus difficultatibus superatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hostium faciebat inexsuperabiles, nec temerario consilio, nec segni providentiâ usi, speculatique opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum. Hæc sunt, quæ de clade Variana ad Alifonis historiam pertinere visâ sunt, quæ Romano nomini panè exitiabilis, ut loquitur Suetonius, accidit Teutoburgiensi saltu, quod nomen hodie retinet mons, cui subjectus campus à Germanorum de Romanis victoria Winfelt appellatur, non longè ab Horna oppido, XII, ab Alifone passuum millibus. Quo tempore Aliso in Romanorum ditionem redierit, non satis compertum habeo; illud ex Tacito exploratum est, octavo post cladem anno tenuisse Romanos. Neque verò ante Augusti mortem, qui quinto post cladem anno obiit, recuperatum puto. Nam etsi Tiberius, & Germanicus poenas de Germanis repetitum mox venerunt, negat tamen Dio longè ab Rheno discessisse, ne quod sibi novum malum crearent. Mortuo Augusto, Sexto Pompeio, & Sexto Appuleio Coss. Tiberius jam Imperator in has oras venire desiit. quapropter totam belli Germanici molem Germanicus Drusi, qui Alifonem ædificaverat, filius, sustinuit: quem, ut narrat Tacitus, Octavius Augustus octo apud Rhenum legionibus imposuerat. Is anno ab Augusti excessu proximo, Druso Julio & C. Norbano Coss. sedatâ militum seditione, res novas Augusto jam extincto molientium, depulsisque hostium iter obsidentium copiis, exercitum duxit, inquit Tacitus, ad ultimos Bructerorum, quantumque Amisiam & Luppianam amnes inter, vastatum haud procul Teutoburgiensi saltu, in quo reliquæ Variæ legionumque inssepulta dicebantur. Pergit exequi quemadmodum in eum saltum progressus legiones Varianas tumulo condiderit, primusque cespitem posuerit, atque mox ancipiti cum Arminio Marte conflixerit. In hac expeditione receptum, vel instauratum Alifonem promptum est credere: nam ex ultimis Bructerorum, ubi hodie Delbrugia est, in Teutoburgiensem saltum tendentibus erat necessariò prætereun-

In Othob.
cap. 23.

CHRISTI
15.

Annal. 1.

Ibid.

us. Consecutus est annus, qui T. Sisennam, Statilium Taurum, & L. Scribonium Libonem Coss. habuit, quo Germani, dum Germanicus classem apparat, quâ militem & com-
meatum in has oras per Amisiam advehat, interea magnis
copiis *castellum Lupiæ flumini appositum* obsident, ut

Annal. 2.

commemoratur Tacitus. Id castellum paullò post Alisonem
nominat. Sic enim habet: *Audito castellum Luppiæ flumi-
ni appositum obsideri, sex legiones eo duxit. & paullò post:
Neque Casari copiam pugna obsessores fecere, ad famam ejus
dilapsi, tumulum tamen nuper Varianis legionibus structum,
& veterem aram Druso sitam disjecerant. Restituit aram,
honorique patris princeps ipse cum legionibus decucurrit. Tu-
mulum iterare haud visum; & cuncta inter castellum Ali-
sonem, & Rhenum novis limitibus, aggeribusque permunita.*

Atque hæc sunt, Princeps Illustrissime, quæ de Alisonem nostro
à Romanis scriptoribus sunt prodita. Consequentibus tem-
poribus, uti seignius Romanis in Germania Magna bella gesse-
runt, ita minorem dedere scribendi materiam. Siquidem hoc
ipsa anno, quo Alisonem obsidione liberatum esse dixi, Ger-
manicus post insignem victoriam, quam ad Visurgim, in

Tacitus

Annal. 2.

Ibidi

campo Idistaviso, non longè à Minda, de Arminio reporta-
vit, à Tiberio fortissimum juvenem, ut loquitur Tacitus, *spe-
cie honoris, amoliri cupiente, in urbem revocatur.* Ibi cum
proximo anno C. Cælio, L. Pomponio Coss. de Germanis
triumphasset, missus in orientem, non multò post, dolo Pi-
sonis interiit. Interea res Germaniæ per præfectos Tiberius sic

Tacit. l. 9.

Annal.

Annal. 2.

administrabat, ut, *ne cui bellum permetteret, etiam damna
dissimularet, satius arbitratus rebellium gentes, quando Ro-
mana ultioni consultum sit, internis discordiis relinqui.* Ne-
que nihil in hoc Tiberius vidit. nam post diceßum Germanici,
inter Cheruscas, & Maroboduum grave bellum exarsit, & po-
stea inter eosdem Cheruscas, & Chattos tantæ inimicitia, ut

Annal. 11.

alicubi Tacitus, eos *æternùm discordare* scripserit, ut interea
Hermundurorum cum iisdem Chattis prælia, & Bructerorum,
atque Ansibariorum excidia silentio præteream. Inter hæc

Ger-

Germanorum diffidia, tantisper Aliso præfidiis Romanorum tenebatur, donec Claudius Imperator, ut est apud Tacitum, C. Valerio Asiatico, M. Valerio Messalla Coss. qui erat à condito Alisone sextus & quinquagesimus, *adeò novam in Germanias vim prohibuit, ut referri præfidia cis Rhenum juberet.* Præerat tum Germaniæ cum exercitu L. Domitius Corbulo, vir veteris disciplinæ militaris observantissimus, & maximis postea rebus in Oriente gestis immortalẽ famam consecutus. Is igitur in ipso aditu præclarorum operum, ad quæ jam pro nominis Romani gloria se accinxerat, non modò reducere exercitum, sed Alisonem quoque, & quæcumque in ulteriore Germania Romani loca tenuerant, præfidiis nudare coactus est. Itaque deinceps præclare Romani secum agi existimarent, si Germanos transitu Rheni prohiberent. Quid quod Panegyristes quidam ausus est dicere coram Maximiano, & Constantino, posterioribus falsò de antiquis Imperatoribus traditum visum fuisse, quòd trans Rhenum signa barbaris gentibus intulissent. Quò major est gloria tui Alisonis, Princeps Illustrissime, habuisse in hibernis Romanas legiones, hinc jus dixisse tot Consulares, tot ornamentis triumphalibus insignes viros, hinc bella administrasse illos ex Augusta domo nobilissimos Imperatores, quorum ea fuerit virtus, ut etiam posteris supra fidem esse videretur.

Annal. 11.

Paneg.
Max. &
Constant.

C A P U T X.

In quorum potestatem venerit Aliso à Romanis desertus.

Quid verò, Romanis aquilis cis Rhenum reductis, Alisone factum est? Videtur enim certum, & exploratum, minimè vacuum, ac desertum esse derelictum, sed abscedentibus Romanis immigrasse Germanos, aut, quod verisimilius, dirutum instaurasse. Neque enim fieri potuisset, ut ad nostram usque ætatem Romanum Alisonis nomen retineret, nisi jam inde à Romanorum ex his oris discessu, ab aliquo populo cultus esset, atque celebratus. Quid quod jam antè docui convenisse etiam Alisonem, &

sedes in eo fixisse Germanos, quod sanè libenter in tantis, & tam crebris inter vicinas gentes simultatibus faciebant, quòd à bellorum injuriis Romanorum essent præsidio tutiores. Eadem eis fuit, Romanis quoque digressis, causà colendi & muniendi Alifonis. erat enim, ut jam demonstravi, in medio multarum gentium, quæ infestis sæpe armis inter se dimicabant. nam, ut alias taceam, Bruçteri, quorum extremos audivimus ex Tacito propè ab Alifone confedisse, circa exordia principatùs Trajani propè funditus à vicinis deleti sunt. Quis ergo populus Alifonem tenuit? nempe idem qui hanc regionem. Ac superioribus quidem annis, Druso rem gerente, ut diximus, in hac Luppia ripa Sicambri incolebant, quos Tiberius postea, quòd belli adversus Romanos auctores ac principes fuissent, transportavit in Galliam. Versatur verò in quæstione apud eruditos, num Sicambri stirpis ex his oris excisi sint, an verò nonnulli remanserint? qui ullos remansisse negant, Taciti partim silentio se tuentur, partim verbis. Silentio, quòd Germaniæ populos accuratissimè percensens, nunquam postea Sicambros in hac regione collocat, quàm sunt translati in Galliam. Verbis, quia discretè excisos esse confirmat, quomodo verò excisi, si ulli restabant? Qui contrà sentiunt, gravem habent suæ opinionis auctorem Strabonem, qui suam Geographiam Tiberio imperante scribebat, cùm necdum extinctum esset illud Germanorum belli fulmen Arminius. nam libro septimo ejus etiam viventis, & cum Romanis bella gerentis meminit. mortuus est autem Arminius, ut ex Tacito clarum est, M. Silano L. Norbano Coss. viginti & amplius annis post deditos Tiberio Sicambros. Is igitur, eodem libro septimo, sic ait: *Hujus partis (Germaniæ) populos Romani partim in Galliam traduxerunt: reliqui migraverunt in penitiores Germaniæ partes: ut Marfi: sed & Sicambrorum exigua restat portio.* Idem eodem libro commemorat à Germanico, inter alios Germaniæ principes, ductum in triumphum Teudorigem principem Sicambrorum. Fuerunt igitur Sicambri in Germania, cùm eam ad-

Tacitus de morib. Germ.

Annal. 12.

Annal. 2.

administraret Germanicus. non ergo omnes à Tiberio translati. Postea verò quàm Francorum in his terris nomen exortum est, quid illustrius Sicambri? Quoties eorum Jornandes, Claudianus, Sidonius, alii meminerunt? Quod Tacitus eorum non meminerit, respondent non pugnare cum Strabone, qui exiguam portionem fuisse ait, quam Tacitus meritò in integri populi numero habendam non putavit. Quod idem excisos memoret, ex eo non consequi ut nulli manserint. nam & Bructeros ab eodem excisos perhiberi, & Ansivarios, quod juventutis erat, casos; imbellem ætatem in prædam divisam esse. Et tamen Bructerorum & Ansiviorum nomen, posteriorum quoque seculorum memoriâ celebratur. Quid? nonne ausus est Velleius scribere, à Tiberio, post cladem sub Varo acceptam, *ocys prosperrimo eventu excisam esse Germaniam?* num ideò nullos Germanos Germanico, cum quibus bellum gereret, reliquit? Habent igitur, qui Strabonem sequuntur, quo setueantur; neque sibi eripi sinant, etiam delerentibus has oras Romanis, fuisse è veteribus illis Sicambri, qui Alifonem colerent. Quòd si apud quempiam plus aliorum, quàm Strabonis valebit auctoritas, nihil tamen ille de Alifonis dignitate decerpit. Nam etsi negent mansisse veteres illos Sicambros, fatentur tamen ab Ulipetibus & Tencteris, qui vacuum, ut aiunt, eorum regionem adierint, usurpatum postea fuisse gloriosum, & veterum memoriâ inclytum Sicambrorum nomen. In ea regione cum fuerit Alifo, inter utrosque convenit venisse in eorum potestatem Sicambrorum, qui Rhenum postea transgressi, atque ad Vahalim & Mosam longè latèque primùm dominati, ad extremum subjugatâ Galliâ, reversi in Magnam Germaniam, unde exierant, ac tandem eversis Turingis, amplissimum Francorum regnum fundaverunt, quod Caroli Magni tempore, à *Bulgaris, seu Illyrico usque ad Hispanos, à Danis usque ad Calabros* pertinebat. Hoc regnum qui primi tenuerunt, è Sicambri fuisse, fidem facit D. Remigius, qui eorum Regem Clodoveum salutaribus aquis expiaturus

Lib. de
mor. Germ.
Annal. 13.

Lib. 2.

Otto Fri-
sin. lib. 5.
c. 32.

Greg. Turo turus, sic eum affatus dicitur: mitis depone colla Sicamber:
l. 2. c. 31. & Venantius Fortunatus, qui sic alloquitur Charibertum,
 Regem:

Lib. 6. 4. *Cum sis prognatus clara de stirpe Sicamber.*

Tacitus 13 Huic igitur tam inclytæ genti servivit derelictus à Roma-
Annal. nis Aliso, quem equidem reor caput gentis interea fuisse,
 dum Romani, tamen si nulla in hac ulteriore Germania præ-
 sidia habebant, tamen Rheno propinquoies agros militum
 pecoribus, atque armentis vendicabant, & veteres colonos
 adire cupientes armis arcebant. Tunc enim Sicambri nostri
 tantisper se his remotioribus ab Rheno locis tuebantur, &
 discordantibus cæteris Germaniæ populis, paulatim cresce-
 bant, easque vires induebat, quibus non modò deinde Ro-
 manos Rheno arcerent, verum etiam cum iis in Romano
 solo de orbis terrarum imperio dimicarent. Quam ad rem
 plurimum eis contulisse Alisonis opportunitatem mecum fa-
 tebitur, qui conditionem eorum temporum, locorumque
 considerabit. Siquidem nulla res deteriore faciebat Ger-
 manorum fortunam, quàm intestinæ dissensiones ac bella.
 Itaque Tacitus de iis loquens, pronuntiat: Urgentibus im-
 perii fati, nihil jam præstare fortunam majus posse, quàm
 hostium discordiam. Ea demum discordia sublata est, exor-
 to primùm in his regionibus Francorum nomine, sive ea, ut
 volunt quidam, una primùm gens littoralis fuit, quæ cæte-
 ras postea in societatem traxit; sive, ut alii, omnes hæ gen-
 tes ictis inter se pro summa rei foederibus, hoc sibi pulcher-
 rimum à studio libertatis Francorum cognomentum ascive-
 runt. Illud certissimum est, gentes plerasque omnes, quæ in-
 ter Francicas à veteribus nominantur, in hac regione, quam
 hodie Westphaliam vocamus, sedes primùm habuisse, ut
 Salios, Ansivarios, Attuarios, Chamayos, Bructeros, ac
 denique Sicambros nostros. His gentibus cum videamus in
 Romani imperii terras transgressis, Sicambros imperitasse,
 proximum est ut credamus, eos quoque primos illius tantæ
 coitionis, & conjunctionis duces, ac principes fuisse. Nimi-
 rum

In lib. de
moribus

Germ.

Alciat. Lib.
de form.

Imp. Rom.

Philipp.

Cluverius

Germ. an-

tiq. lib. 3.

s. 20,

rum quod Drusus fecerat, ut ad domandos, & continendos in potestate populi Romani tot bellicosos Westphaliæ populos (sic enim loquamur, tamen necdum Westphalia dicebatur) hoc castellum in mediis eorum finibus collocaret, idem existimo plurimum profuisse Sicambriis, qui illud post id locorum obtinuerunt, ad eosdem populos communis belli societate colligandos.

C A P U T X I.

De occupato à Saxonibus Alifone, & origine Paderborne.

Initâ illâ circa Gallieni tempora, populi olim discordes, Franci sunt appellati, quibus, ut ait Marcellinus, confines erant Saxones, gens primùm ultra Albim sita, ut ex Ptolemæo discimus, sed quæ deinde adjunctis sibi Cauchis, si Zosimo credimus, Juliani temporibus ad Visurgim usque dominabatur. Ab horum finibus usque ad Rhenum quæcumque gentes habitabant, Franci dicti, & eorum regio D. Hieronymo, Sulpitio Alexandro, & in veteri tabula itineraria Valentiniæ ætate descripta, quæ Amplissimi, & optimè de litteris meriti Viri Marci Velsæri ope prodiit in lucem, Francia nominatur. Ac principiò quidem, cum, ut opinor, imbecillioribus singuli viribus erant, Franci & Saxones conjunctis consiliis, & opibus piraticam in Rheno ac mari exercentes Romanorum terras infestabant. Deinde, ubi seorsim satis utraque gens sibi posse visa est, Franci terrâ, quòd Sicambri nostri, & ceterorum plerique equitatu valebant: Saxones mari rem gerere cœperunt. Ac Franci quidem tandem aliquando transgressi Rhenum sedes in Romano fixerunt solo, & post multa prælia, subjugatâ Germaniâ primâ, ubi est Moguntiacum, & Belgicâ secundâ, in qua Sueffiones, Catalaunum, Ambiani, circa annum Domini ccccLvi. ad extremum in Gallia confederunt. Ho-

*Lib. 27.**Lib. 3.
In vita Hil-
larionis.
apud Tu-
ron. l. 1.
c. 9.**Sidon. A-
pollin. in
panegy.
Avitt.*

*Panegy.
Constant.
Apud Tu-
ron. loc. cit.*

Lib. 5. c. 12.

*Philippus
Cluverius
l. 2. Germ.
ant. c. 18.*

rum prosperam fortunam æmulati Saxones, à tegro confecti, transito Visurgi, regiones, è quibus illi migraverant, occuparunt. Neque tamen credibile est ita Francos excessisse, ut nulli remanserint. Nam ut alios taceam, Bruçteri, quos inter Francorum populos Eumenius, & Sulpitius Alexander numerant, longo pòst intervallo Boructuarii dicti, demum circa annum CHRISTI DCCVIII, ut testatur Venabilis Beda, cùm eis CHRISTI Evangelium afferre cœpisset S. Suibertus, à Saxonibus sunt devicti. Transferunt quoque in Saxonicum nomen Angrivarii, quos postea Angarios dixerunt. Itaque neque Sicambros planè deseruisse Alisonem, ut vacuum ingrederentur Saxones, equidem adducor ut credam; sed potius condendæ Paderbornæ Saxonibus causam dedisse. Id priusquam explanem, video mihi necessariò confutandas quorundam de origine Paderbornæ opiniones. Nam qui nobis tabulas Ptolernæi egregiè illustratas ediderunt, cùm inter Germaniæ oppida Teuderium reperissent, non dubitarunt confirmare esse Paderbornam. At Teuderium, quòd Theudurum Antoninus vocat, non in Germania magna, sed in adversa Rheni ripa fuisse, ex ipsa itineris ratione, quam Antoninus persequitur, alii satis liquidò demonstrarunt. Nihil igitur Teuderium ad Paderbornam. Aliis visum est Paderbornam suam originem Carolo Magno debere, qui amnem è tribus fontibus hoc loco ortum, à Pado illo nobili Galliæ Cisalpinæ fluvio, cui tres item sint fontes, Paderam appellavit. Verùm Paderbornæ nomen antiquius esse Carolo Magno, liquet ex epistola S. Ludgeri ad Rixfridum Episcopum, ubi inter rebelles Saxones meminit Ogelli Oesterbach de Paderborne, qui cùm anno DCCCLXXVIII. hoc est, proximo à suscepta fide & baptismo, pugnaret contra Carolum, essetque ejus ætas adventu illius in has oras vetustior, non pòtuit Paderbornæ nasci, neque à Paderborna nomen ferre, si primum à Carolo condita fuisset, vel appellata. Neque id Gobelinus Persona confirmare audeat. Nam quod adjungit, ab iis Saxonibus,

bus, qui Longobardos, duce Alboino, in Italiam comitati, se ab iis circa annum Domini DLXX. sejunxerunt, ædificatam, vel nominatam esse Paderbornam, longius etiam abest à vero. Nam illos ex Italia profectos, arma intulisse in Gallias, ibique à Mummulo Francorum duce fractos, atque subactos, retrò unde venerant recessisse legimus, nusquam verò, in has oras remigrasse. Sed hæc hæctenus. Nunc, ut institui, quid de origine Paderbornæ sentiam, explicabo. Quod plerisque in rebus usu venire solet, ut unius interitus, alteri præbeat nascendi locum, id Paderbornæ accidisse iudico. Saxones enim cum à Visurgi profecti se primùm his regionibus intulerunt, ut paullò antè ostendi, non vacuas hominibus reppererunt. Quare tametsi Sicambri, cæterique populi, tot copiis in Romani populi terras ultra Rhenum traductis, pristinas suas vires acciderant, tamen non usque eò fracti erant animis, ut loca munitione, & frequentia populi nobilitata, ultrò advenientibus hostibus indefensa traderent. Hujus generis cum esset Aliso, toto eo tractu, qui inter Visurgim, & Alisone[m] jacet, non magno negotio in ditionem redacto, facile est suspicari ab Alisone, primam esse Saxonibus injectam moram. Interea dum opperiantur, dum se suaque Sicambri, ultrò, vel armis compulsi dedant, videtur illa loci amoenitas, & ubertas elegantissimorum fontium, in qua castra fecerant, quamvis barbaros id temporis Saxonum animos permovisse, ut in eo loco Urbem conderent. Quoniam verò veteres in numero multitudinis pleraque nomina quarta vocali terminabant, quæ nos per secundam efferimus, (dicebant enim *thi engelon*, *thi heilgon*, *thi bronnon*, seu *bornon*) & jucundissimos hos tres nostros fontes Patherbrunnon visum erat nominare, ideò Urbi ipsi idem est nomen indicum. Sed quid sibi vult illud Pather? Colligimus enim sic à majoribus enuntiatum esse, quòd ita crebrò scriptum reperimus, nimirum cum lingua Germanica veterem illam suam asperitatem retineret. quemadmodum enim paullatim articulum *thi* mollius pronunciarunt *die*,

Gregor.
Turon. l. 4.
hist. Fran-
corum c. 7.

iza ex Pather fecerunt Pader. Testatur Gobelinus à Pado derivatum, qui, ut ait, ex tribus fontibus sibi invicem prope surgentibus ad pedes Alpium in unum alveum concurrentibus oriatur. quæ descriptio non congruit cum iis quæ à Strabone, Plinio, Ptolemæo, Leandro Alberto de origine Padi memorantur. Sed faciamus non spectatam esse in hac appellatione tam accuratam similitudinem, si cui id sequi libebit, dicet à Pado factam esse Paderam, quemadmodum brachium Padi, quod est ad Ravennam, Padusam dictum accepimus. Reperitur quoque scriptum Padesbrönnen, ubi videri possit deductum nomen ab eadem origine atque ipsum Padi vocabulum. Refert enim Plinius ex Metrodoro, Padum nomen accepisse ab arbore picea, quæ multa circa fontem, quæ Gallicè Pades dicatur. Verùm unde Saxonibus nostris, quos eo tempore quasi more ferino vixisse ait Venantius, ea eruditio, & cognitio linguarum? Equidem malim fateri nescire me, unde illud Pather, in nomine Patherbornæ, perinde atque obscurum est quid sibi velit Mimigarna, in nomine Mimigarnafordæ, quo aliquot sæculis dicta fuit ea Westphaliæ Urbs, quam hodiè Monasterium nuncupamus. præsertim cum illa à Pado derivatio nullius è veteribus auctoritate nitatur. Romanis certè hi fontes, Luppia fontes perinde dicebantur, atque ille Luppesspringensis, atque adeò qui nobis Padera est, non alius ac Luppia, quanquam necdum conditâ Paderbornâ, antequam ars aliquid moliretur, non videantur nostri fontes in unum alveum fuisse collecti, sed temerè, ut casus ferebat, per subjectos campos lapsisse in Luppiam intulisse. Eò factum est, ut cum Sicambri vetus Luppia nomen his fontibus tribuerent, Saxones ejus appellationis ignari novum iis vocabulum attribuerint. postea verò occupato Alifone, didicerunt à Sicambriis Luppia nomen: hæsit tamen iis fontibus, quos prius in potestatem redegerant, novum Paderæ nomen. Quocirca cum antea duo tantùm amnes ad tuam arcem, Princeps Illustrissime, confluere dicerentur, deinceps tres sunt numerati,

*Annales
Cânifiani
an. 777.
Lib. 3. c. 16.*

Lib. 3. 7.

Vide Gobelinum.

rati, cūm revera Luppia, & Padera unus, atque idem sit fluvius.

C A P U T XII.

Instauratum videri Alifonem à D. Carolo Magno.

POtiti Alifone Saxones, omnique circa eum regione, secundâ fortunâ elati, ausi Francorum vestigiis insistere, devinctis sibi belli societate Thuringis, Rhenum & ipsi transcendunt, rati idem sibi in Francos licere, quod illis in Gallos, aliosque Romani Imperii populos licuisset. Ea Gregor. Turon. l. 3° c. 7. l. 4° c. 10. res Francos coëgit arma retrò in Saxones Thuringosque converterere, donec exciso florentissimo Thuringorum Imperio, Saxones vestigiales facerent. Contigit hoc anno CHRISTI DXXVII. Quo ex tempore nunquam desierunt Saxones, sæpe excusso Francorum jugo, ad libertatem eniti; donec à Carolo Magno Francorum rege, antequam à Leone III. Pontifice Maximo, qui Paderbornæ fuerat, Imperator Populi Romani renunciaretur, bello pressi simul Francorum imperium, simul CHRISTI religionem amplecterentur. In eo bello non dissimili causâ atque olim Drusus, castellum hoc ipso loco Carolus videtur condidisse. Cūm enim Saxones denuò Francis rebellassent, eosque jam ulturus Carolus Wormatiâ properaret, perterriti, inquit Regino, *ad locum ubi Lippa oritur venerunt, ibi se suamque patriam Regi tradiderunt, & sponderunt se Christianos esse debere. Tunc Rex unâ cum Francis restauravit Heresburgk castrum, & aliud castrum super Lippam, ubi venientes Saxones unâ cum uxoribus, & parvulis innumerabilis multitudo baptizati sunt.* Non possum iis assentiri, qui hoc posterius castrum procul collocant à Luppia fontibus. In annalibus enim, qui Astronomo tribuuntur, hæc Saxonum deditio, & baptismus eodem prope modum loco describitur, ubi Carolo obviam venerunt, hoc est ad Luppia caput. Sic enim habent: *Ad fontem Lippia veniens, immensam illius perfidi populi multitudinem, velut devotam & supplicem, ac quasi erroris sui veniam poscentem invenit. Cui cūm & misericorditer ignovisset, & eos, qui se*

Christianos fieri velle affirmabant, baptizari fecisset, datis
 & acceptis pro fide servanda fraudulentis eorundem promif-
 sionibus, obsidibus quoque quos imperaverat receptis, Eres-
 burgo castro, quod dirutum erat, restaurato, alioque castel-
 lo super Lippiam extructo, & in utroque non modico prae-
 sidio relicto, ipse in Galliam reversus, in villa Haristallo hie-
 mavit. Ex his constat, principio Saxones, haut procul à fonte
 Luppiae, Carolo supplices esse factos, atque eodem propè loco
 magnam partem esse baptizatos. Deinde hunc baptismum ad
 novum illud castellum celebratum esse. id enim, praeter Re-
 ginonem, discretè affirmant Annales Canisiani. Ex quibus con-
 cluditur hoc castellum propè à Luppiae fontibus abfuisse. Quo-
 niam tamen super Luppiam situm esse dicitur, non ideo len-
 tiendum super eum rivum fuisse, qui Luppel springæ oritur. Ne-
 que enim is rivus, ut testatur Gobelinus, unquam absolute
 Luppia dicitur. Deinde pugnat cum Caroli consilio. Siqui-
 dem ante ejus adventum Saxones fusi fugatique erant à Fran-
 cis, usque ad flumen (inquit Regino) quod Lippa dicitur,
 Eodem postea itinere eos persequenti Carolo, ut bellum
 profligaret, super idem flumen castellum ponere visum est,
 eo loco ubi & amnem ipsum haberet in potestate, & transi-
 tu per rivos, ex quibus ipse oritur, intercluso, rebellibus
 populis spem omnem adimeret se ad arma congregandi. Est
 igitur Carolus adversus Saxones idem consilium secutus,
 quod olim hoc ipso loco contra Sicambros Druso placue-
 rat. Ex quibus apparet, cum tam propinquum fonti Lup-
 piae fuerit, & tamen Luppiae, ubi jam flumen dici potest,
 non rivus, impositum; non alibi hoc castellum fuisse, quam
 ubi Drusianus Aliso steterat, ad Luppiae, Alisonisque con-
 fluentes. Hunc ipsum locum equidem crediderim significa-
 ri, quoties consequentibus annis Carolus cum exercitu ad
 eum locum venisse memoratur, ubi Luppia consurgit. ut
 anno DCCCLXXX. apud Reginonem; Carolus Saxoniam in-
 gressus ad Heresburgk venit, & inde ad locum, ubi Lippa
 consurgit, & ibi Synodum tenuit. & iterum biennio post, Co-
 loniam

loniam veniens Rhenum transiit, & Synodum tenuit, ubi Lippa consurgit, ubi omnes Saxones convenerunt, excepto rebelle Widikindo. Illuc etiam venerunt legati Godefridi Regis Nortmannorum, & Altdeni, Hofmundus, necnon etiam legati Avarorum missi à Cacano, & Inguno. Peracto placito reversus est Rex in Franciam. Hæc Regino. Hic non est nobis anxie quærendum, ubi fuerit Caroli exercitus, cum ad Luppia fontem castra fecisse dicitur, nihil enim dubito, quin eum omnem campum fuerit complexus, qui utrisque Luppia fontibus, & eorum confluentibus continetur. id quod hodieque ostendunt ingentia aggerum, vallorum, fossarum vestigia, quæ jam inde à Caroli memoria, in iis, quos dixi, finibus, passim visuntur. Ubi verò ipsemet Carolus interea se tenuerit, id video non absurdè quæri posse. Sanè reputanti eos conventus, quorum ex Reginone meminimus, nemini veniet in mentem alibi Carolum, quàm in loco aliquo munitiori, tantisque rebus gerendis appposito, diversatum esse. Atqui nullus ejus temporis auctor, alium locum munitum in eo tractu fuisse prodidit, atque castellum, quod nuper ad Luppiam exædificarat. hic igitur morabatur Carolus, cum ad fontem Luppia venisse memoratur. cujus rei non leve indicium est, quòd ante hoc conditum castellum, nunquam, uti sæpe postea *ad locum ubi Luppia consurgit*, venisse dicatur. Qua in re scriptores Francicarum rerum, Romanos sunt imitati. Quemadmodum enim illi, quod ad confluentes Luppia & Alifonis Drusus contra Sicambros castellum posuerat, id illi ad caput Luppia positum dixerunt, quòd non longè suprà Luppia primùm justî amnis nomen ferre possit: ad idem exemplum, qui res gestas Caroli sunt persecuti, tunc illum ad fontem Luppia pervenisse scripserunt, cum exercitu à fontibus ad confluentes tendente, ipse eodem quo olim Drusus loco sedem fixerat. Itaque, Princeps Illustrissime, tuus Aliso primùm in potestate fuit Romanorum, deinde Sicambrorum, qui Francorum fuerunt nobilissimi, tum Saxonum,

ac denique iterum ad Francos rediit, quo tempore simul à Romanis receptus videri potest, quandoquidem eo tempore Romanum imperium ad Francos est Pontificis Maximi auctoritate translatum.

CAPUT XIII.

Aliso sedes Episcoporum Paderbornensium.

Verum enim verò satis jam diu Aliso noster Martis & Bellonæ domicilium fuit. Vindicandus est aliquando Religioni & Sapientiæ. id factum est, cùm tui, Princeps Illustrissime, Majores, hujus Urbis Antistites, stabilem sibi in eo sedem constituerunt. Quamquam, ut est semper difficile ab eo loco divelli, in quo sis multùm diuque versatus, ne tum quidem prorsus belli tumultibus caruit. Nam ut taceam sæpenumero cùm alios Antistites, tum Te ipsum, Princeps Illustrissime, Reip. causâ ad arma compulsum, princeps majoribus tuis huc migrandi causâ, Martis perpetua pedisequa & comes Discordia viderur fuisse. Antea siquidem in Urbe sua Paderborna, apud Cathedralē Ecclesiam habitabant, quo tempore civium erga suos Præsules amor, & reverentia tanto eis præsidio erat, ut vallum, turesque minimè requirerent. At postquam ab iis illa sacrosancta dignitas contemni cœpit, gravesque sunt motus adversus Ecclesiasticum ordinem excitati, faciendum visum est, ut ab eorum injuriis semoti, hujus se arcis præsidio tuerentur. Annum, quo id factum sit, non habeo certum dicere. Suspicio tamen circa annum partæ salutis MCC. Certè Otto Ritbergensis, qui anno MCCLXXVII. ad Paderbornensē Cathedralē est erectus, in hac se arce tenebat, dicebaturque vulgò eodem, quo hodiè nominæ, fortasse, quòd in veteris arcis Carolinæ vestigiis esset collocata. Eam deinde civium eruptione incensam & propè complanatam, Henricus Spiegelius Episcopus restituit, ac, nisi fallor, Carolum IV. Imperatorem, qui hac iter habebat

bebat in ulteriorem Saxoniam, in ea accepit hospitio, anno MCCCLXXV. quamquam Gobelini verba legenti potius videatur mansisse Paderbornæ. Nostrâ verò memoriâ, *Gobelinus c. 72. & 6.* Princeps Illustrissime, dignam veteri illâ nominis sui gloriâ speciem hæc arx aliquando est consecuta, postquam ingenti sumptu in hanc abs te amplitudinem, excelsitatemque exædificata, fossis & turribus communita, laxis, elegantibusque conclavibus, pomariis, hortis, fontibus ornata est. Itaque quamvis splendido, augustoque Principi accipiendum est idonea. Sed nullam illa, inter tam multa, præstantius te ipso ornamentum habet, neque unquam æquè beata, quàm, te domino, fuit. Tenuerint illam quondam Drusi, Tiberii, Germanici, sed illi arma ex ea in omnes vicinas oras circumferebant, sed terrorem intentabant, sed luctuosas ubique pugnas & strages edebant. Tuus, Illustrissime Princeps, Aliso nihil habet durum, nihil asperum; sed in eo clementia in subditos, observantia erga finitimos dynastas, de omnibus benè merendi voluntas habitat. Denique quid potest in ea domo esse non pacatum & mite, in qua eodem tempore, quo vicinia, necdum positis armis, vel præteritas clades deplorat, vel formidat imminentes, de Academia fundanda consilia agitantur, propagandisque bonis litteris, quæ germanæ pacis filia, atque alumna, non nisi in dulci otio, & summa rerum omnium tranquillitate acquiescunt? Crede mihi, Princeps optime, Carolus ipse Magnus, Deus bone, quantus Imperator! feliciorem, te Principe, Alisonem esse ducit, quàm se Saxones indè armorum formidine subjugante. Quod enim illi optare potius, quàm sperare licuit, id te nunc assecutum videt. Quò enim illius mens assiduò esset intenta, satis ostendit anno CHRISTI DCCLXXII. cum, paucis etiam Saxonum ad CHRISTUM traductis, Adriano I. Pontifice, Romam profectus, *partem In vitis aliquam Saxoniam (Luitprandi Ticinensis verba sunt) in provincia Westphalia, quam ad fidem Christianitatis convertit, Pontif. in Adriano. ut ipse jam prædictus Papa præcepit & docuit, secundà seriâ Pa-*

Pascha, in basilica S. Petri Apostoli, inter cetera quae ad manum Papae offerebat, Deo in sacrificium obtulit. Videtne, Princeps optime, in quo religiosissimi Caesaris curae & cogitationes omnes evigilarint? In eo videlicet ut Westphalam universam ad CHRISTUM adjunctam, in Beati Petri, ejusque successoris potestate collocatam, DEO immolaret. Sed quantum interest inter rudem, agrestemque populum, & omnibus ingenii ornamentis excultum, tanto est tuum, Princeps Illustrissime, Caroli sacrificio praestantius. Cujusmodi enim Westphalam Carolus DEO consecrabat? nonne recens est tenebris emerfam, & etiam caligantem, ac, nisi metu retineretur, eodem rursus praecipitaturam? Tibi vero, Princeps Illustrissime, quale, & quam DEO jucundum munus licet offerre? tot lectissimos adolescentes, qui modo litteris in hac tua Academia operantur, quique consequentibus saeculis operabuntur: qui non modo ipsi salutarem doctrinam combibunt, sed alios quoque erudire, & aliud ex alio sacrificium possunt accendere: quod quidem sacrificium DEO gratissimum totque mortalibus salutare, jam inde ex eo tempore, cum primum hoc instituendae Academiae consilium, in hoc tuo Alifone, iniisti, immortalem tibi apud DEUM, & homines gloriam conciliat.

CAPUT XIV.

Gratiae nomine civitatis Paderbornensis.

Quò magis æquum est Paderbornenses, grates & laudes immortales DEO Opt. Max. habere atque agere, qui te huic Ecclesiae difficillimis temporibus Theodorum, id est divinum quoddam, & caeleste donum largitus est. Si enim tunc immortalis quodam se beneficio affectos profitentur, cum Caroli imperio huc missi sunt, qui primis eos salubris doctrinae elementis erudirent, quanto est hoc majus atque splendidius, tua Princeps ope perfectum esse, ut Divinae Sapientiae, & omnium, quae illi famulantur,
Disci-

Disciplinarum Templum esset Paderborna? Itaque quod disertissimus Judæorum Philo prædicabat de Athenis, eas esse in Græcia, quod sit pupilla in oculo, & mens in anima, idem nunc, tuo, princeps Optime, beneficio celebrabitur de Paderborna: eam esse *Lumen, Mentemque Westphaliae*. Hinc enim illa accerset, qui populum de superiore loco in templis erudiant, qui sacris tribunalibus præsideant, qui Ecclesias, qui coenobia gubernent. Hic illi divinarum, humanarumque rerum scientiam haurient: hic in luce doctorum hominum suæ eruditionis, & virtutis specimen dabunt: hic promeritis titulis, & decoris insignibus cohonestabuntur, eritque dubium plusne Paderborna dignitatis afferat Westphaliæ, tales fingendo, atque formando, an Westphalia Paderbornæ, iis, quos illa perfecit, munera honoresque mandando. Ipsa verò quantum inde fructum capiet, cum similiter atque his suis salubribus fontibus, omni scientiæ ubertate circumfluat? Numquam illa præterea usque eò se transversam trudi sinet, ut ab homine omnium rerum honestarum ignaro, & bardo, templum, aram, suggestum teneri, absterreri plebem à religione majorum, divelli ab imperio, & auctoritate Principis, & Antistitis sui, divina & humana violari patiatur. Fuerunt hæc Ignorantiæ facinora, quæ Rebellionem, Temeritatem, Furorem perpetuos habet satellites. At verò postquam tua, Princeps Illustrissime, insigni illâ caritate, quâ illius ubique salutem & commodum, nusquam tuum quæstum sequeris, congesti sunt, ut cum Apostolo loquar, carbonem super caput ejus, atque demum, ne unquam ad pristinas tenebras revolveretur, hanc ei quasi immortalis lucis officinam comparasti, jubet nos divina Benignitas, & Sapiencia, à qua hæc tam certa præsidia provisâ sunt, omnia de ea, quæ volumus, polliceri. Licet verò, ut nunc quidem est, justo pauciores hoc tantum tuum beneficium, quanti par est, æstiment, vivet tamen, ac vigebit in memoria posteritatis sempiterna. Noli enim diffidere in paucis annis, Paderbornam ad ejus ætatis gloriam posse re-

vocari, cum totius propè, uti narravimus Septemtrionis lux quædam erat, & magistra. Ibi demum cognoscer quàm eximia fuerit tua voluntas, quàm salutaria consilia, quàm immortalia merita. At modò, tamen apud paucos, ut dixi, hæc eo sunt pondere quo oportet, tamen pauci illi maximas tibi, & suo, & infelicium illorum, qui minus intelligunt, nomine gratias agunt, Deumque precantur ex animo, ut quando non proinde, ac mereris, gratia tibi habetur ab hominibus, ipse tanto hanc jacturam pluribus, uberibusque præmiis inter mortales, cælestesque compenset.

FINIS LIBRI SECUNDI.

PANEGYRICI,
DIE NATALI
ACADEMIÆ THEODORIANÆ
PADERBORNENSIS,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

LIBER III.

De Illustrissimi Principis in fundanda Aca-
demia consilio.

C A P U T I.

Proœmium.

Quod, Princeps Illustrissime, honesti liberi
suae adversum Parentes, & sua stirpis aucto-
res pietatis esse putant, ut cum eos omni
officio colant, tum eorum præclare factis
cognoscendis, atque commemorandis
plurimum delectentur: eodem videmur
nos, quique unquam in hac Academia
bonis litteris inservient, erga te optimum,
ac præstantissimum ejus parentem animo esse debere. Est
igitur profectò nostrarum partium, posteaquam de West-
phalia, atque Paderborna, quæ est Academiae quasi patria,
nonnulla dicta sunt, ut de tuis quoque, Princeps Illustrissi-
me, laudibus disseramus. At enim video jam illam tuam
omnium dictorum factorumque moderatricem, ac magi-
stram Modestiam, ad hanc solam mentionem laudis con-
traxisse frontem, & tristiore, quàm adhuc, vultu accipere

orationem meam. Sic enim illa te jam inde à prima infantia finxit, atque formavit, ut cum omnia unius DEI causâ facias, à quo omnia sunt profecta, DEUM ipsum sat magnum tuarum virtutum pretium putes: ut proinde anxie semper verenti, ne vel aliud ac DEUM spectasse, vel aliquid ejus munerum ascripsisse tibi videre, molestiæ sit atque fastidio omnium tuarum rerum commemoratio. Atque hanc quidem, tuam, Princeps Optime, submissionem animi, semper, fateor, pro eo ac debui, tanquam coelestem in hoc dignitatis fastigio virtutem, sum veneratus: tamen hodiernus dies nonnullam mihi dubitationem attulit, essetne tali tempore illi de jure suo cedendum, atque paulisper, publici commodi causâ, ab illa consuetudine deflectendum. Sic enim cogitabam: si id vereatur tua Modestia, ne tua laus quicquam de DEI gloria decerpatur, nunc profecto illud esse cum de tua laude silere sit nefas, quoniam nisi te publice laudato, DEI gloriam obscurari necesse est. Non enim DEUS, cum hanc tibi Academiae fundandæ cogitationem objecit, paucis mortalibus consulebat, sed compluribus late terris, atque populis: non ad fructum exigui temporis, sed ad perpetuitatem consequentium sæculorum: non viles, atque incertas utilitates, sed sapientiæ lucem, solidæ gloriæ segetem, adjumenta sempiternæ salutis, felicitatis præsidia comparabat. His talibus tantisque muneribus ut gratiæ, quas Deo certè debemus, aliqua ex parte respondeant, par est eas non in arcana tantum, ac tacita cogitatione, sed publicis, illustribusque mandatis monumentis, in media hominum luce versari. Quod si ita est, quæ fieri potest, ut, cum beneficia quæ DEUS Opt. Max. Te Princeps Illustrissime ministro, nobis præstitit, palam celebrentur, de eo, quod abs te præclare gestum est, sileatur? Verebar deinde judicia posterorum. Quid enim existimas illos esse dicturos, si tuum tanti beneficii auctoris nomen ad eos absque ulla transmissimus, vel tuorum commemoratione meritorum, vel nostræ testificatione pietatis? Num causam dicere licebit, quin

nos omnium mortalium inveniustissimos, atque ingrattissimos fuisse judicent? Tametsi enim nihil est tibi gloriosius, quàm, cum tanta perfeceris, nihil gloriæ amore fecisse, tamen posteaquam, pro rerum gestarum claritudine, gloria te sequitur vel invitum, nostrâ certè causâ tibi lætandum est, cum his operibus tuis magnificis, atque præclaris gloriam tribuimus, quæ nisi in laude poneremus, nunquam induceremus animum, ut, quod unum optas, his abs te nobis paratis commodis uteremur. Qui enim illum meritâ laude privat, cujus beneficium habet, is profectò satis ostendit ejus se beneficii fructu non moveri. Atque hæc quidem succurrebant reputanti, quid nostram in te pietatem deceat, & quid virtutibus tuis debeatur. Sed quoniam attendendum quoque fuit quid modestia tua, quid aures ferre possent, faciendum mihi visum est, ut tuâ, Princeps Illustrissime, causâ, laudatione quidem abstinerem, ne tamen suum Fundatorem, ac Parentem Academia quondam ignoraret, breviter, quid in ea instituenda consilii sis secutus exponerem. Ita enim fore confidebam, ut neque posteros quicquam eorum fugeret, quæ scire interesset, neque tuæ modestiæ negotium facerem. Tametsi enim nihil horum absque tua laude dici potest, ita tamen dicentur, ut non in iis laus tua, sed eorum utilitas quæsitâ videatur, in quorum commoda tantum curarum, opumque contulisti.

C A P U T II.

*Illustrissimum Principem, in fundanda Academia, sue,
& Majorum præclaræ indoli respondere
voluisse.*

AC licet arduum, & fortasse temerarium videatur Principum, qui, ut fastigio, ita quâdam mentis altitudine DEO sunt ceteris mortalibus propiores, consilia perscrutari velle, & exponere; tamen, quemadmodum ex his, quæ in rebus creatis cernimus, non nihil interdum de
pro-

1. Tim. 1.
v. 5.

proposito divinæ mentis assequimur: ita in iis quæ publicæ commoditatis amore abs te, Princeps Sapientissime, adhuc facta sunt, extant nonnulla vestigia, in quibus tua salutaria consilia, quasi descripta legimus. Quid, quòd in ipsa quoque tua indole, natalibus, genere, est quiddam, quo faciliè, ut ad alia præclarè gerenda, tum ad meditandam Academiam extimulatum esse cognoscimus? Quanquam enim, ut est quisque maximè generosus animus, ita genus, & proavos, & quæ, ut casit ingeniosus Poëta, non fecimus ipsi, minimè ad se pertinere ducit; tamen postquam semel est animus virtutis amore inflammatus, hunc è claro genere fructum capit, quòd eorum facta intuens, à quibus est progenitus, ne degener videatur, elaborat. Atque hunc stimulum legimus in divinis quoque litteris admoveri: Sic enim Divus Paulus Timotheum suum alloquitur: *Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quòd & in te. Propter quam causam admonéo te ut resuscites gratiam DEI, quæ est in te.* Hoc præceptum ab Apostolo datum Episcopo minimè tibi, Princeps optime, prætereundum putasti. Videbas enim in nobilissima tua Furstenbergiorum familia tot seculis integerrimam fidem Catholicam, non sine insigni aliarum virtutum comitatu, ut verbo Apostoli utar, habitasse. Numerabas in iis complures, qui non vulgarem eruditionem, rerumque usum sibi pepererant: multos, qui in altiore dignitatis gradu positi, Remp. consilijs, & operâ sustentarant: in plerisque omnibus eximia quædam in DEUM pietas, facilitas, atque omnibus in rebus modestia, & publicorum commodorum amor. Nam, ut alios præteream, quantâ gravitate, & sapientiâ fuisse accepimus abavum tuum Wennemarum Furstenbergium? quantâ vitæ sanctimoniâ ejus conjugem Cordulam à Galen? De qua illud accepimus, solitam tanto CHRISTI pro nobis diram passi amore exardescere, ac vicissim optare aliquid ejus causâ molestiarum exorbere, ut linteorum omni mollitiæ depositâ,

fita, laneo duntaxat vestitu, nudisque pedibus sacellum cre-
 bro adiret eo intervallo ab avita domo dissitum, quantum
 inter locum, ubi CHRISTUS damnatus est, & Calvariae
 collem interest. Quam rem scio levem iis hominibus visum
 iri, qui totum hoc majorum nostrorum, ut nos sentimus,
 religionis, ac pietatis, ut ipsi dicere solent, simplicitatis, &
 superstitionis genus ludificatui habent. Verum non poeni-
 ret me laudare in nobili femina, quod in Alipio, qui deinde
 fuit Episcopus, praedicandum sibi putavit Augustinus: velut
fortissimo, inquit, dormitore corporis, usque ad Italicum solum
glaciale nudo pede obterendum, insolito ausu. At hoc doman-
 di corporis more musteum hoc Evangelium funditus caret.
 Quò libentius haec talia commemoro, Princeps Illustrissime,
 ut omnes intelligant, solidam illam, virilem, antiquam, Ca-
 tholicam religionem à majoribus tuis cultam esse. Hanc velu-
 ticarissimam haereditatem adierunt, posterisque relique-
 runt, Avus tuus Fridericus, Satrapa Werlensis, Electoris Co-
 loniensis Consiliarius, & Pater item Fridericus, Satrapa Bil-
 steiniensis, cujus integritas, doctrina, prudentia, dicendi
 vis cum in patriae negotiis, tum in publicis Imperii conven-
 tibus saepenumero cognita est. Hanc unà cum lacte ipse su-
 xisti à lectissima & antiquae innocentiae amantissima femi-
 na Anna Westphael, quam omnibus semper pietatis officiis
 coluisti. Non est ab his divellendus Joannes Furstenber-
 gius magnus Patruus tuus, qui DEO mancipatus in nobili
 Coenobio Sigeburgensi, quod D. Anno Colonienfis, acci-
 tis è Fructuaria Italiae viris sanctitate praestantibus, quon-
 dam fundaverat, brevi ad eas virtutes, quas domesticam disci-
 plinam combiberat, sanctiora illa instituta adjungens, tan-
 tum profecit, ut sacer ille coetus dignum eum judicaret, cui
 se & coenobium regendum traderent. Quod munus ita susti-
 nuit, ut Instaurator dici possit, cum veteris illius disci-
 plinae, tum teclorum, atque fundorum. itaque clarissima est
 apud illos ejus nominis memoria & praclaris parta virtu-
 tum exemplis, & opibus, quas assiduam rei communis curam,

Lib. 9 conf.
cap. 6.

ac parsimoniâ collectas haud modicas successori reliquit. Jam verò flagitium sit, si ex hac ipsâ inclyta stirpe, Guiliel-
 mum Furstenbergium præteream, Ordinis Equitum Teu-
 tonicorum Sanctæ Mariæ in Livonia Magistrum, in quo
 Principatu Henrico à Galen successit. Huic duæ res dissimilimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facultatem dedere, Principatus, & Adversâ fortuna. Nam cùm florenti ætate sacram illam militiam administrandam accepisset, in multiplici reip. perturbatione, consiliis, atque armis integritatem Catholicæ religionis, dignitatemque ordinis sartam tectam conservavit. Quod eo fuit difficilius, quòd cùm frequentibus præliis lacefferetur à Moschis, interea neque vicinorum dynastarum dissidia, neque orientes jam tum pestifera sectæ, resejus esse quietas sinebant. Ubi verò jam ingravescente ætate, post tantam jactationem, portum sibi quasi quendam providit, & designato sibi successore, in munitam inprimis arcem Vellinum se contulit, ut, quod supererat ætatis in honesto otio contereret: ibi verò majus, quàm in medio mari, naufragium invenit. Nam anno MDLX, cùm Moschi magnis copiis in Harriam, & Lettoniam se effudissent, tandem caso Teutonicorum equitum exercitu, exeunte Quintili Vellinum oppidum, quatefactis vi tormentorum muris, & ignibus in tecta coniectis, ceperunt. Arcem verò ipsam, in qua Princeps versabatur, conscelerati milites, qui in præsidio erant, pacti corporum suorum, & omnium, quæ efferre possent, incolumitatem, nefariè prodiderunt. Quid plura? direptis, quæ in arce erant, Principis opibus, ipsum frustra quiritantem, & fidem eorum appellantem Moschis dedunt. Neque tamen perfidis suâ prædâ diu frui licuit. Nam Moschi re cognitâ spoliatos omnibus quæ raptierant, inanes dimiserunt. Princeps ipse captivus ductus in Moschoviam, illustre barbaris patientiæ & pietatis exemplum fuit. Cùm enim templo careret, in quo Romano ritu sacra fierent, velut quondam Abraham, sub quercu Mambre, sic optimus senex stans temporibus, sub qua-

Gen. 18.

quadam arbore, DEUM colebat. Felicior omninò, qui conservatâ majorum religione in exilio, & custodia diem suum obiit, iis, qui, illâ repudiatâ, fumosos titulos, & fluxas opes sibi pepererunt. Etenim Guilielmus noster, quod de Theodosio Magno scripsit olim D. Augustinus, *Ecclesiæ se membrum esse, magis quàm in terris regnare gaudebat.* Neque aliter, atque ille affecta est cætera Furstenbergiorum familia, quæ adhuc usque diem in tanta religionum licentia, suæ illi, quam ab optimis majoribus accepit, adhuc præclare constitit. quod nostrâ tempestate tam paucis familiis elogiū video tribui posse, ut perinde sint raræ, atque fluvii, qui inveci in mare dulces, inter salsas, aquas perpetuò retinent. Atque hæ familiæ tuæ laudes, Princeps Illustrissime, haud paullò magis eam exornant, quàm illæ ab ejus vetustate, primaque origine decerptæ. Non enim desunt, qui & antiquarum tabularum auctoritate, & è gentiliciorum insignium forma, & natalis loci situ demonstrare se posse confidant, Furstenbergiam domum è vetustissima, clarissimaque Comitum Oldenburgensium stirpe genus ducere: Sed nimirum antiquius tibi semper fuit illustria majorum tuorum exempla virtutum æmulari, quàm obscuras, & tot sæculis à nostra memoria semotas generis tui origines excutere, & perscrutari. Hoc certè Catholicæ religionis studium, quo inflammatus cùm alia permulta gessisti digna immortalis laude, tum hoc gymnasium condidisti, pia iliorum, atque attenda educatio, ac disciplina tibi primum inseruit. Exornasti deinde, atque auxisti, quod à parentibus acceperas, cùm profectus es Coloniam Agrippinæ, cui Urbi Stanislaus, Hosius doctissimus Cardinalis, non dubitat acceptum ferre, quicquid in provinciis circa Rhenum superest integræ, puræque de religione doctrinæ. Ibi minimè contaminatæ, vel ambiguae fidei magistris usus, eorum studiorum fundamenta jecisti, quorum fructum facillè vel ex hac tua, affecta jam atate prompta, & locuplete omnis eruditionis memoria, quam nemo non obstupescit, æstimamus. Caterùm

*S. Aug. de
civit. Dei
c. 26.*

*Hosius in
epist. ad
Senat. Co-
lon.*

Jam tum illa bonarum tractatione litterarum, inducebas ani-
 mum, plurimum conducere, ad redintegrandum quicquid
 in religione labefactum est, juventutem ab iis duntaxat ma-
 gistris liberalibus artibus infici, qui nihil alienum à majorum
 pietate sentirent. Quo in studio eruditionem cum religionis
 integritate copulandi tecum faciebant germani tui Frideri-
 cus, eximiâ gravitate & prudentiâ vir, Canonicus Mogun-
 tinus, & qui etiamnum vivit, Caspar Furstenbergius duo-
 rum Electorum Moguntini, & Colonienfis Consiliarius, su-
 premus Westphaliæ Satrapa, jam pridem in omnibus Impe-
 rii conventibus magna cum dignitate, & publico commo-
 versatus. Neque hæc solùm magnorum operum adjumenta
 domo ad Remp. attulisti; sed præterea, cùm plerique omnes
 claris orti natalibus, immodicis in vestium, ædium, familiæ
 splendorum jacturis ornare se sperent fortunam suam, ita à
 majoribus Furstenbergii sunt edocti, atque assuefacti, ut
 sciant dignitatem generis crebris & illustribus virtutum do-
 cumentis, non rerum inanum apparatu, luxuque retineri.
 Hinc illa tua, Princeps optime, in hoc quoque fastigio in vi-
 ctu cultuque frugalitas: domus expers strepitûs, atque tur-
 barum: latus caritate magis tuorum, quàm armis septum:
 denique sumptus in privatum modici, in publicum profusi.
 Cui enim nullæ sunt insanæ cupiditates, quæ neque exhaustis
 Reip. vectigalibus expleri possint, ei necesse est opes ad ju-
 vandam, ornandamque Remp. superesse. Meritò igitur,
 Princeps Illustrissime, Academia nostra, non tibi modò, sed
 inclytæ quoque domui Furstenbergiæ ingentes gratias agit,
 quòd te sustulerit, talemque formarit, cui propter conce-
 ptum à teneris veræ religionis, omnisque præclaræ disciplinæ
 amorem, si quando ad dignum tuis meritis locum perveni-
 res, cupido fundandæ Academiæ facillè posset incidere, ne-
 que, propter insignem in omni vita temperantiam, rerum-
 que omnium modum facultas perficiendi deesset,

C A P U T III.

Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Paderbornensem offendit, Principem in cogitationem Academia impulisse.

Q Uis verò D E I in Ecclesiam Paderbornensem eximiam voluntatem, atque providentiam satis pro dignitate prædicet, qui in ipso tempore, parta cælesti afflatu, & domesticis institutis animi tui ornamenta, non diu cunctatus, ad ejus salutem, dignitatemque convertere dignatus est? Vix inter hujus Ecclesiæ Canonicos censeri cœperas, cùm in te omnium conjecti sunt oculi: neque quisquam fuit, qui ut tibi honores mandarentur, canos expectandos putaret. Aliorum virtutem diu periclitatur, & explorat Ecclesia, sæpe experta eos quoque quorum senectus omni laude floruerit, prius in illo ætatis lubrico, ut non ceciderint, titubasse. Te in ipso juventutis flore Præpositum sibi delegit, de robore animi tui, constantiâque securo. Quod equidem divino nutu factum arbitror, ut in tempore, Reip. vulnera, quæ paullò post curanda tibi essent, accuratè cognosceres. Eo enim tempore versabatur hæc Ecclesia in potestate Principis à Catholica religione alieni, neque multò antè vicinæ provinciæ gravibus erant ob dissidia de fidei doctrina motibus jactatæ, quos Gebhardus Truchsesius Archiepiscopus ductâ uxore, & Ecclesiæ contemptâ auctoritate excitarat. Itaque omnibus fato quodam temporum ad studium novarum rerum conversis, & cum iis faciente ipso, qui corrigere debuit, Antistite, universa rei Catholicæ cura, huic Admodum Reverendo & Nobilissimo Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Collegio incubuit, cujus in tuenda majorum religione excubiæ, ac laboris digni omnino sunt quos justissimis laudibus, & gratiis posteritas tota prosequatur. Inter hos eminebat tua, Princeps Illustrissime, animi magnitudo in vincendis rebus adversis, prudentia in capiendo

consilio, dexteritas in Ecclesiæ incolumitate ubique procuranda. Itaque cùm defuncto Principe de successore deligendo Canonici convenissent, nemini propè dubium fuit, quin, si salvam vellent Ecclesiam, tuæ potissimum fidei credenda esset. Ita omnibus volentibus, & faustâ prece te prosequentibus, Episcopus Paderbornensis es renunciatus. Ibi cùm provinciam propè depositam, ac deploratam accepisses, ita persanandam putasti, ut eam aliquando non qualem modò accepisses laceram & afflictam, sed florentem, ornatamque posses successorì relinquere. Nihil dico de fortunis, quas propè consumptas repperisti: nihil de aere alieno, quo graviter sanè premebatur: nihil de oppositis pignori fundis, ac villis. Taceo non modò nunc existè ex aere alieno, & quicquid usquam obligatum fuerat bonorum Ecclesiæ, abs te liberatum esse, sed etiam novas arces exadificatas, nova vectigalia constituta. Et quoniam superiore libro nonnulla à me dicta sunt de hac tua ad confluentes Luppia, & Alifonis nova arce, adjiciam quoque de altera nonnihil, buæ Wevelsburgum dicitur. Ferunt in eodem loco antea arcem stetisse, cujus originem Hunnis, sive Hungaris tribuunt. Illi enim priusquam ad CHRISTI fidem, & humanitatem traducerentur, ut erant in primis immanes, & efferi, eruptione factâ in Saxoniam, & Turingiam circa annum Domini DCCCCVII. omnia flammâ ferroque vastarunt. Ab illis igitur, vel certè contra illos, prodidere quidam arcem primò positam II. à Paderborna milliario, ac restauratam deinde à Friderico Arnsbergæ Comite, qui decessit è vivis anno CHRISTI MXXIII. Venit postea in potestatem nobilium dynastarum in Beuren, atque inde in ditionem Paderbornensium Antistitum. Extructa est abs te, Princeps Illustrissime, forma triangulari, specie sanè visendâ, atque magnificâ. Quæ quidem, aliaque ejusdem generis operâ commemorarem, nihil equidem dicerem à laude Ecclesiastici Principis alienum. Nam etiam noster Magnus Carolus, cùm epitaphium carmen, quod Romæ, hodieque

*Gobelinus
at. 6.
c. 57.*

in Vaticano visitur, scriberet Hadriano I. Pontifr. Maxîm. quem summâ pietate coluit, hæc inter ejus laudes quoque numeravit:

Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,

Urbs caput, orbis honos, inclyta Roma tuas.

Sed magis semper es arbitratus ad te pertinere quæ ad animorum sempiternam salutem, & Orthodoxæ religionis incolumitatem spectarent. Eò igitur evestigio curas cogitationesque contulisti. Neque id diu præferre cunctatus es. Certè David Chytraeus homo Lutherianus, tuam electionem enarrans sic ait: *Paderbornensi diœcesi Theodoricus à Furstenberg gubernandæ præpositus est, & Calendarium Gregorianum subditis statim obtrusit.* Studuit homo vafer, obtrudendi vocabulo, pulcherrimum factum in invidiam vocare, quam scilicet, Princeps Illustrissime, facile contemnis, quòd auctoritati Vicarii CHRISTI, & Nicæni Concilii omnium sanctissimi parère, nihil habeat quod erubescendum videatur. Post hæc verò cum animadverteres cursum religionis Catholicæ duabus potissimum rebus retardari, multitudine prava docentium, qui superioribus temporibus omnia ferme suggesta involarant, & inopiâ eruditorum sacerdotum, qui veritatem adversus mendacia tuerentur, utrique medicinam adhibere aggressus, lolii satores facessere, & res suas sibi habere iussisti. Diuturnioris aliquantò curæ, & operæ fuit idoneos rei Catholicæ administratos, & doctores formare. Diu enim in hac urbe ne quidem Grammaticæ ludi satis ad rem Ecclesiæ erant comparati, donec Salentinus Colonienfis Elector, qui hanc Ecclesiam simul administrabat, annuis vectigalibus auctis, studia litterarum nonnihil erigeret. Extiterunt deinde illo decedente, ea tempora, ut Reverendum, & Nobile Cathedralium Canonorum Collegium in litteris, quibus anno MDLXXX, Kalendis Junii longiorem operam Patrum Societatis JESU expetit, confirmet raros posse reperiri, quorum satis constans, & certa sit de divinis rebus sententia, cum quilibet fere, quod commodum sit, credat. Quæ res

Exstat
apud Ba-
ron. tom.
9. Anno
CHRISTI
795.

In Chroni-
co Saxonie
anno
1585.

quo-

*Lib. 4. de
Sacerdot.*

quoque eosdem sapientissimos Ecclesiæ nostræ proceres impulit, ut ludi administrationem omnem Societati JESU postea committerent. Sed tibi nimirum jam tum, Princeps Sapientissime, videbatur, nisi conditâ Academiâ, nunquam Ecclesiam in his terris eam doctorum hominum, quæ satis sit ad frangendos adversariorum impetus, facultatem habituram. Neque enim defuerunt viri graves, è quibus non nemo etiamnum superest, qui te audierunt, cum diceres ipsis principatûs exordiis te confidere, tantum tibi vitæ atque opum datum iri divinitus, ut publicam artium maximarum officinam ponere in hac urbe liceret. Ea res quamvis id temporis ardua videretur, tamen fuit cui contemplatio magnitudinis animi tui, & spes utilitatis publicæ lachrymas ciceret. Jam enim intelligebas, quod à Divo JOANNE CHRYSOSTOMO disertâ, ut assolet, oratione, firmisque rationibus ostenditur, parum esse Christiano doctore, si vulgari quâdam, & mediocri eruditione sit præditus, propterea quòd incertum sit, quibus potissimum armis humani generis incautos sit aggressurus. Facit enim ille quod ii, qui urbem aliquam circumfident, ut eâ parte præcipuè faciat impressionem, quâ paucioribus præsiidiis munitam esse viderit. Itaque si parochus quis Ecclesiam regendam susceperit, qui, ut ceterorum non sit rudis, minùs sit Græcè, vel Hebraicè doctus, confestim extimulat, qui voces in sacris litteris, aliter ac veritas habet, accipiendas esse contendat: Si dialectices est ignarus, exsuscitat, qui argutis eum conclusunculis impediât: Si historiæ veteris, & Ecclesiasticæ est imperitus, qui fictas fabulas, & contortas, ac difficiles temporum rationes objiciat. Denique quacumque in arte fuerit minùs versatus, in ea si adversario latus præbuisse videbitur, quamvis ceteroqui sit excellenti, reconditâque doctrinâ, tamen causam dederit imperitis suspicandi, ideò quippiam in Catholica doctrina verum non esse, quòd à veritatis doctore, non quicquid contrâ dici potest, diluatur. Id si iis usu venire potest, qui sublimioribus disciplinis exculti, minorum
sunt

sunt expertes, quid illis fiet, qui inferioribus leviter tincti, nullam partem graviorum attigerunt? Magnâ igitur ratione, Princeps Illustrissime, instituisti, cum provinciam accepisses refertam oppugnantibus Catholicæ religionis, vacuum propè iis qui pro dignitate ejus scita, ac decreta explicare possent; successoribus optimè eruditis hominibus septam & vallatam relinquere, qui illam omni doctrinæ genere, adversus quodlibet hostium genus propugnare, & tueri didicissent.

C A P U T IV.

Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publicæ consultum iussisse.

Quibus rebus perfecisti ut & Episcopi, cujus est sibi creditos homines erudire, & Principis, qui non sine causa gladium portat, præclarè muneribus perfunctus esse viderere. Tunc enim minus molestum est timore pœnarum ad veritatem amplectendam cogi, cum non defuerint, qui eam veritatem esse, quæ ostenditur; errorem verò qui abjici jubetur, liquidò docere possint. Itaque ubi & mens doctrinâ imbuitur, & voluntas potestate compellitur, prona est obedientia. Obedientiam consequitur pax illa, de qua alicubi Augustinus, cum disputaret contra Gaudentium, qui volebat Hæreticos, & Schismaticos Imperatoribus pœnas dare: *Regibus (inquit) ea qua secundum Deum sunt religioso timore*

Lib. 3. contra Gaudentium circa finem.
jubentibus quisquis obtemperat, timore incipiens, & dilectione proficiens, à Domino accepit pacem, non sicut pacem dat seculum. quoniam seculum dat pacem propter temporalem utilitatem: Dominus autem propter æternam salutem.

Verùm, ut alibi docet idem sanctissimus Antistes: *Utitur etiam cælestis civitas in hac sua peregrinatione pace terrenâ.* Cujus civitatis procuratio cum Christiano Principi, præsertim Ecclesiastico, sit commissa, & ipse *humanarum voluntatum compositionem, quantum salvâ pietate ac religione conceditur,*

Lib. 19. de civit. Dei c. 17.

Ibidem.

tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad caelestem pacem: quae verè ita pax est, ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda, atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & invicem in Deo. Igitur, ut equidem Augustini orationem audio, Christiano Principi praecipuè propositum esse oportet, ut omnibus, quibus imperat, cum DEO atque inter se conveniat. Deinde hujus gratiâ, in iis quoque quae ad hanc vitam degendam pertinent, pax est Reip. concilianda, atque tranquillitas. Hæc igitur, Princeps Illustrissime, cum tui officii esse duces, quantum animo laboraris, ut omnis tui imperii regio otio ac securitate fruere, nemo est in ea rerum omnium tam rudis, ac peregrinus qui ignoret. Quantis enim curis, atque impensis egisti, ne ardente finitimis terris civili bello, idem populos tuos afflaret incendium? quàm sedulò semper honestam cum vicinis Principibus adversus prædonum vim, ac rabiem, societatem coire studuisti? quoties eorum ingentes copias, ne miserorum fortunas diripi, & corpora vexari patereris, pacto cum iis pretio, à finibus tuis arcuisti? quoties jam ingressos, & velut in hostili populantes omnia, atque vastantes immixtis copiis tuis cecidisti? quanto metu provinciam universam eodè die liberaisti, cum tuis auspiciis tuorum militum virtute, volitantia in conspectu hujus Urbis prædonum agmina, ad Benhusium vicum justis ultus es armis? Quid? cum ad novam-Becam oppidum, equestres copiae, ejus oppidi exitium, & vastitatem anhelantes, à tuis hominibus devictæ, hibernas nives suo sanguine cruentarunt? Quid ego ceteram tuam in omnes publicæ quietis perturbatores, auctoresque injuriarum justissimam severitatem commemorem? Itaque in ditionis tuæ terras aut tam validâ manu veniant oportet, ut pugnam non pertimescant, aut certè velut quendam prædonum scopulum devitent. Sed imprimis studio tibi semper fuit, ut Paderborna tuæ provinciæ caput, omni civili motu vacaret. Nam cum anno MDCII, mensè Februario gravis senatum inter, & nonnullos

nullos cives exorta esset discordia, cum senatus à civibus Reip. male gestæ accerferetur: cives quòd senatum in curia vi quasi in custodia tenuissent, indignisque modis affecissent, insimularentur, operam dedisti, ut omni vi, ac tumultu semoto, jure experiri mallent. Itaque vi. Kalend. Quinct. ejusdem anni de tuo consilio viros cum natalibus, tum juris scientiâ præstantes dedisti, qui causam universam cognoscerent. Interea verò cum contestatâ jam lite is annus esset in exitu, novorumque comitorum tempus appeteret, ac senatus quidem se in officio fore profiteretur, cives autem illi, duce, atque signifero Liborio Wichardo, homine ad res novas molientes acri, atque versuto, neque ab armis discederent, neque ullum senatus insectandi finem facerent, sapienter vetuisti, ne quorum nomina ex utraque parte delata essent, eorum in comitiis ulla ratio haberetur. Ibi verò incertum fuit plusne tuis consiliis ad pacandam, an illi furore ad perturbandam rempubl. incumberent. Ubi enim dies comitorum ineunte anno MDCIII. adfuit, ac de more in curiam viginti-quatuor viri, penes quos jus erat renunciandi senatus, convenerunt, advolat cum armata suarum partium multitudine Liborius, atque intentato, iis qui confederant, terrore, neminem, nisi ex suo suorumque voluntate, in senatum allegi sinit, & cui quemque magistratum mandari oporteat, ipse nominatim edicit. Verum non diu Liboriani hujus quoque, quem pro sua libidine creaverant, senatus injuriis temperarunt. Necdum enim eo mense elapso xvii. Kalend. Februarius is ipse senatus, supplici dato libello, graviter de iis est questus. Sed non defuit ei, qui illos contra morem, & instituta majorum eligendos curarat, quemadmodum eadem miseros importunitate frangeret ac domaret. Ut enim sibi jam pridem homines factiosos, audaces, egenos, ex ultima plebe devin-xerat, omni artificio allaborabat, ut hos omnibus in rebus dicto audientes haberet. Illi simul atque signum datum erat, cum telis veniebant in curiam: illi quæcumque ipse vel-

let assensu suo, & inconditâ vociferatione comprobabant: illi, si quis contrâ hiscere esset ausus, ad suum scilicet Catilinam deferebant, quos ille contumeliis, minis, atque interdum colaphis, & adacto cultro vel secum facere, vel certè obmutescere cogebat. Ita deterrimum quemque sponte; qui plus aliquanto videbant, metu ad suas partes adjunxerat. Adhæc, ut omnia, vel invito senatu, pro arbitrio gereret, novum viginti quinquevirum consilium, è suo illo grege, contra civitatis leges & jura creaverat, quorum operâ assequeretur, ut quæcumque ipsi placuissent, populus vellet jubereturque. Neque deerat homini, quamvis litterarum ignaro, popularis facundia, quâ in concionibus, quas frequenter ad suos habebat, utebatur, ut eum sui de coelo delapsum hominem quandoque, ne ipso quidem dissentiente, clamarent. Hunc perturbatum civitatis tuæ statum, Princeps, cum diutius ferre non posses, optaresque cives tuos, qui postremorum hominum dominatu premebantur, in libertatem vindicare, principiò VI. Kalendas Jun. ejusdem anni MDCIII. Senatum ac populum jussisti illos viginti quinque viros, quos contra leges, & vetera pacta, ad alendum improborum civium furorem, crearant, omni illâ potestate privare. At illi scilicet annitentibus Liborianis, non potestatem eis ademerunt, sed nomen duntaxat commutarunt, ut qui antea viginti quinque viri, iidem postea Delecti è populo dicerentur. Quid erat sui Principis auctoritatem ludos facere, si id non erat? Neque tamen, ut eras accenso infelices adjuvandi studio, spem curamque abjecisti. Animadverteras è classibus in quas tota civitas est tributa, nonnullam integram esse totius hujus perduellionis, & ex aliquot aliis complures, quos duntaxat cæterorum metus mutos effecerat. Spem igitur eras ingressus, hos, quibus aliquid reliquum erat sanæ mentis, ad divellendos sese, atque abrumpendos penitus ab omni facinorosorum societate posse impelli, si modò seorsim singulas classes alloqui, & sui officii admonere licuisset. Atque edixeras quidem, ut pridie idus

De.

Decembres ejusdem anni classes omnes civium, urbe egressæ suo quolibet certo loco mandata sui Principis acciperent. Senserunt Liboriani quid ageretur, & disseminato rumore evocatos à Principe adversus cives, ex ea provinciæ parte, quæ trans montes dicitur, homines armatos, qui civibus audiendo Principis mandato occupatis, urbem invaderent, non modò effecerunt ne quisquam prodiret, sed etiam ministro, quem ad eos allegaras, præcisè negarunt, se, qui in eadem causâ essent, posse disjungi. Quæ quidem à Liborianis, notis illis clamoribus jactabantur, cæteris interea, ut solebant, timore conticentibus. Addebantur in te, Princeps illustrissime, dicta acerba, & minæ: ac ne cui civium liceret ad arcem tuam commeare, quatuor ipsos dies portæ omnes civitatis clausæ, & custodiis sepræ tenebantur. His cognitis, cùm inter omnes constaret horum omnium malorum opificem, atque architectum esse Liborium, ratus eò abstracto cæteros ad frugem posse corrigi, missis ad cœnobium Abdinkhoffensè gravissimis è tuo consilio viris, eo accito cùm veteri, tum novo senatu, illum vel noxæ dedi, vel dum in judicio objecta sibi crimina dilueret, ab ipsis haberi in custodia jussisti. Senatus cùm in tam æquis postulatis Principi reluctari non posset, essetque ipse à Laboriana factione creatus consul non obscure homini iratior, tamen arctiorem custodiam, & vincula deprecati, censuerunt satis fore si in curia tantisper attineretur. Vocatus ille in curiam primùm tergiversari, deinde cùm iterarentur mandata, aperto capite illudere, & minas de more jacere. ad extremum cùm senatus, ut saltem in speciem mandata, quæ acceperat, exhaustis videretur, missis apparitoribus hominem ut imperata faceret, vellet cogere; ille cùm domum suam armatis hominibus cinxisset, ac præter minora tela etiam ex ipsis urbis moenibus advecta aliquot minora curulia tormenta, pro fenestris suis collocasset, non dubitavit in ministros Reipubl. explodere. Sed hoc quamvis indignum facinus inusitatâ quâdam audaciâ, atque impudentiâ haud multò post

cumulavit. Habebatur fortè senatus, cùm Liborius cum frequenti suorum manu, quorum singuli telis erant accincti sub pallio, in medium confessum venit. Præfatus, liquere sibi jam illud esse, quando confociari totius animos civitatis, & coalescere oporteat, orat senatum ut jam tandem aliquando decernat, velit necne suis, ac suorum consiliis parère. Cùm senatus cunctaretur, Liborius cum suis procumbit in genua, ac suos quidem jubet tertium orationem dominicam pronunciare, senatum verò interea statuere, quid sibi faciendum putet. Et jam belli isti precatores, reductis palliis, tela ostentabant, quibus, nisi mos eis esset gestus, in senatorum cæde bacchari certum erat. Quid quæris? Senatus tam præsentis periculo perterritus obsignatis tabulis confirmat, se in omnibus, quæ ad Liborium, ejusque partes pertinerent, cum ipso esse facturos. Has tabulas cùm accepisset Liborius reverenter exosculatus, gratiis actis, ac decem thaleris in vinum senatui, nomine populi donatis, ita discessit ut qui præclare sibi rem gessisse videretur. Ex eo tempore in pejus omnia ruere cœperunt, eoque res evasit, ut Januario anni MDCIV. senatu ex Liborianis creato, ipse Liborius consul renunciaretur. Quid in eo consulatu ab improbis hominibus, Princeps Illustrissime, non pertulisti? Antiquissima pacta, Principumque constitutiones violatæ: ademptum tibi per summam injuriam supremum in urbe rerum criminalium arbitrium: cives, qui aliquid contra consulis audaciam mutire essent ausi, inusitatis supplicii vexati: interdictum severè omnibus ne ad te appellare, aut confugere auderent: conducti novi tribuni, signiferi, alique rei bellicæ administri: tormenta pro mœnibus posita, ut, quod dicere solebat Liborius, tibi Principi suo, vel ad mensam accumbenti negotium facesserent. Quid quòd non erubuit primariæ Ecclesiæ nobilissimo Canonorum Collegio denunciare, ut alius sibi Antistitem providerent. Nonne eosdem Canonicos, ceterosque omnes Ecclesiasticos, ac religiosos homines, etiam cùm nihil urbi impenderet adversi,

pu-

publico edicto ad tympani sonitum, propositâ fortunarum, ac vitæ jacturâ, arma sumere, & in excubiis militari more agitare compulit? Nonne eosdem omnes, atque adeò tuos quoque, princeps Illustrissime, consiliarios, & qui Reip. causâ ad provincialem conventum cum mandatis mittebantur, ipsûm quoque totius provinciæ quæstorem, pedem ex urbe efferre suo injussu vetuit? Ac sperabas quidem ordinum totius provinciæ auctoritatem, qui v. Non. Mart. in conventu Dringebergensi adfuerant, aliquod apud eos pondus habituram, qui per idoneos homines, Paderbornenses etiam atque etiam admonuerant, viderent, ne quod eorum gratiâ tota provincia detrimentum caperet. At illi parum ab eis pacati retulerunt, neque obscure cognoverunt deliberatum illis esse, & protectorem sibi asciscere, & cætera quoque hujus provinciæ oppida, si fieri posset, in societatem perduellionis attrahere. Interea ipsis auctoribus rumor incessit, fore ut urbs obsidione premeretur, quem eo consilio serebant, ut Ecclesiasticos in urbe retinerent. itaque circa idem tempus, non est veritus Liborius primariæ, & Cathedralis Ecclesiæ Canonicis minari, si urbe excessissent, nullam maxime templi partem integram esse mansuram. Nimirum jam omnia in urbe poterat, cujus crudelitatem multi jam Ecclesiastici, multi cives ut vitarent, ex urbe se eduxerant. cæteri in perpetua formidine versabantur. Etenim cùm ipse clandestinis habendis coetibus omnia fermè perfecisset, tamen assecutus summum inter cives imperium, adeò non ferebat eos coire, ut nullus paullò melior civis alium convenire posset, quin si ad Liborium à suæ factionis hominibus, quos in hæc talia perquam intentos habebat, ejus nomen esset delatum, compedes, gravesque pœnas pertimesceret. Circa idem tempus vulgato jam illo, de quo dixi, rumore, quatuor viri delecti, qui arma & præsidia Liborianæ dominationis curarent, unusque ex iis missus, qui pecuniam, copiasque contraheret. Hæc circa Pascha anni MDCIV. gerebantur, quo tempore propè jam sepulta erat, Princeps

Illu-

Ep. 50. Illustrissime, tuæ salus civitatis, nisi eam admirabili tuâ providentiâ, ac celeritate excitasses. Quam ad rem adjumento in primis fuit ille cum regii sanguinis splendore, tum bellicæ virtutis gloriâ Illustrissimus Joannes Frisiæ Orientalis, & Ritbergæ Comes, Esenæ, Stedesdorpi, & Guitmundæ Dominus, in quem verè cadit illud S. Augustini de Bonifacio Comite, eum de virtute militari servire fidei, quam habet in CHRISTO. Tamen si enim tota hæc, quam adhuc descripsimus, seditio, non religionis causâ præcipuè erat exorta, quia tamen ejus auctores omnes Catholicam religionem execrabantur, jamque decreverant, nullum præterea Catholicum in senatum legi oportere, certum est eos suis illis, quæ commemoravimus, sceleribus eò intendisse, ut si res procederet, Catholica Religio his locis funditus interiret. Hoc cum vir sapientissimus intelligeret, facile colligendarum copiarum, & seditionis opprimendæ provinciam suscepit. Itaque tamen febri laboraret, quia tamen omnis mora perniciem potuisset asserre, silentio noctis profectus, ix. Kalend. Maii appositâ suis ipse manibus pulverariâ machinâ, nisus est, intimam urbis portam disturbare (nam duas jam & pensiles crates nullo negotio dejecerat;) sed cum ejus impetu effractis tantum aliquot asseribus, non esset aditus patefactus, excitique Liboriani, aliquot è militari turba, de moenibus glandibus plumbeis trajecissent, ingenti animi constantiâ Comes, cum jam febris accessione conflictaretur, contempto manifesto vitæ periculo, suos à fuga retraxit. Hæc ejus constantiâ erecti bonorum civium animi, qui ad id loci Liborii oppressi dominatu tacuerant, ac divisâ in factiones civitate, induciæ tandem & comæatus ad te illustrissimum Principem est postulatus. Interea majora tormenta advehi iussa, & ad acriorem obsidionem apparatus fieri, cujus metu ad extremum vi. Kalend. Maii Urbs, nullius effuso civis sanguine, est dedita, ipseque perduellionis auctor, à civibus hominis immanitatem detestantibus, Victori traditus. Non possum hoc loco committere quin-

quin impudentia quorundam mendacia commemorem, quorum gratiâ hæc ipsa, ex actis publicis, paullò pluribus sum persecutus. Etenim cùm is, de quo adhuc locuti sumus, Liborius Wichardus in carcere vinculus teneretur, ac Lutheriani Prædicantes, qui templum forensè S. Pancratii antea tenuerant, fugâ essent elapsi, ipsius rogatu quidam Cathedralis Ecclesiæ Vicarius, & è Societate JESU P. Fridericus Wachtendunkius hominem adiit. Hujus colloquiis permotus, tandem ad Catholicam Ecclesiam se contulit, Catholico ritu sua peccata confessus, & sacrâ Eucharistiâ munitus est, ac non modò pro tribunali, cùm jam latâ sententiâ damnatus esset, verùm etiam cùm jam inibi esset, ut ultimum supplicium lueret, Catholicam fidem quam esset amplexus, usque ad ultimum spiritum retinere velle professus est. Hæc ejus vulgatâ conversione irritati Prædicantes, eam apud rude vulgus incredibilibus mendaciis obscurare conati sunt. Edidit enim contra P. Friderici de hac re commentarium quædam nugamenta, Joannes Nigrinus, ad D. Thomæ Sufati Prædicans, quibus pro vestibulo apposuit Philippi Nicolai præfationem. Eâ præfatione ex Gangulphi Hergundi, ut ait, libris quatuor de rebus Paderbornensibus hæc narrantur, ex quibus quàm sit hoc hominum genus ingeniosum ad comminiscenda mendacia quivis intelligat. Primò igitur v. Kalend. Maii narrat detruso in carcerem, ac de pede suspenso, papillas abscisas, ac fervens oleum vulneribus, naribus verò liquoris, è facium halitu, ardore ignis expressi, quem Germani vinum ardens, sive adustum, Itali aquam vitæ appellant, tres ampullas infusas. Atqui ex actis publicis certum est, Liborium consuetas quoque quæstiones deprecatum, omnia crimina fassum esse. Deinde refert Prædicans, Pridie Kalendas Maii, cùm se Liborius in judicio, magno animo defenderet, abs te, Princeps Illustrissime, per duos ministros jussum esse sine judicio, aut sententia e vestigiò foras ad supplicium rapi. Atqui constat Liborium viâ & ordine, uti jura Cæsarea præcipiunt, interrogatum,

gatum, auditum, omnia palàm factum, ac denique damnatum, supplicem factum, ut humari posset. Id quod plurimorum, qui iudicio interfuerunt, testimoniis compertum est, sicut & illud quod de professione Catholicæ fidei antea narravimus. Atqui Prædicans faciat eum, cùm duceretur, atque è duobus Jesuitis sollicitaretur, respondentem, non sentire se cum eis, fidem se habere, quam nemo sit erepturus. Addit illud quoque, Liborium cùm sibi ultrò ad supplicium vestes detraxisset, ad te, Princeps Illustrissime, conversum, sic locutum esse: Aedes dum Episcopo THEODORE, & pota largiter sanguinem meum, quem tam diu sicuti. Nimirum Lutherianum magis hæc oratio decebat, quàm salutatio Angelica, quam qui supplicio interfuerunt piè pronunciatam à Liborio, magno consensu testantur, atque etiam ad implorationem DEI matris adjunctum: Sancti Angeli, & omnes electi DEI orate pro me. Sed Prædicantibus majus flagitium est precari Sanctos, quàm calumniari Principes. Queritur postremò Prædicans de mortuo hæc vulgari, qui de se nihil testari possit. At testari possunt tot viri honestissimi qui interfuerunt, & postremas morientis voces acceperunt, Scilicet unum hoc istis hominibus curæ est, ut rudem populum quibuscumque artibus sibi devinctum teneant: quid prudentes sentiant, nec flocci faciunt. qui facile intelligunt, eis, qui audeant mentiri populo, hominem palàm, audiente populo salutationem Angelicam pronunciantem, maledixisse suo Principi; eisdem non deesse artes, quibus infelici plebeculæ persuadeant sacras litteras aliquid dicere, quod Spiritui Sancto nunquam in mentem venerit. Certè id unum suo illo libro egit Nigrinus, neque tamen eo contentus, cùm metueret, ne parum esset in Bibliis præsidii, opem quoque à famosis libellis accersit. Prædicantibus enim pluris est Pasquillus, quàm S. Jacobus Apostolus. Itaque si quid è S. Jacobo eis objicias, in promptu est illud Lutherianum: Non est in canone: sin autem è famoso libello mentiaris Henricum Jesuitam Antverpiæ MDCI, XII. Aprilis publicè exutum,

Nigrinus
p. 174.

stum, nefandi flagitii poenas dedisse, id nimirum perinde atque Evangelium credi oportet, tametsi Senatus Antverpiensis obsignatis, & palam editis litteris, adeoque tota civitas testetur, nullum unquam Jesuitam Antverpiæ reum actum esse, nullum supplicium luisse. Sed quid ego hujus diei candorem atque læticiam Nigrini mentione infusco? Ad te redeo, Princeps Illustrissime, quem dicere institueram, condendâ Academiâ, paci & tranquillitati publicæ consulisse. Docuerant enim te civiles hæ turbæ, eos qui rebus novis studeant, hominibus ferè rerum omnium ignaris uti, quod ii ferè impetu quodam animi, & furore ad deteriora rapiantur. Qui verò docti sunt, præterquam quòd liquidius res omnes intelligant, longèque quid ex quaque oriri possit incommodi prospiciant, tum verò certissimum est, quod ab Agellio scriptum est, qui bonas artes sinceriter cupiunt, appetuntque, eos esse vel maximè humanissimos. Itaque Liborius noster hominum legendi, scribendi rudium operâ plurimum utebatur, quem compertum est palàm in suis illis cœtibus concionantem, veteres quasdam litteras, quas nescio quid ad dignitatem, & libertatem civitatis pertinere diceret, palàm plebi recitasse, ac subinde gratulatum esse, ea tempora obtigisse huic urbi, ut non minùs litterarum imperiti, ac Doctores intelligerent. Tum verò nominatim quempiam percunctabatur omnium abjectissimum, ecquid hæc intelligeret? cui ille, tametsi postea apud alios, si seorsim interrogaretur, se nihil intellexisse fateretur, tamen in illo conventu annuebat. Ita homines ignaros assuefaciebat, ut quicquid ipse protulisset, licet cujusmodi esset ignorarent, tamen continuo suâ acclamatione comprobarent. Qui verò erant eruditi, quia numero vincebantur, ne alios sui erroris admoneant, vulgaris furoris formido retardabat. Quare, si unquam aliàs, eo tempore cognitum est, ex usu esse Reip. ut abundet hominibus doctis, atque intelligentibus, ut inscia plebs eorum & doctrinâ informetur, ne erret, & multitudinè reprimatur, ne insaniat. Faciunt verò ad id plurimum ea gymna-

*Noth. Att.
lib. 13.
c. 15.*

fia quæ intelligendi vim, ac prudentiam plurimum exacuunt, atque adolescentum animos quàm longissimè à temerario & furioso vivendi more, ad rationis leges & instituta traducunt. Deinde quæ cum honestissimis litteris, veræ religionis, & sanctimonix curam, quàm arctissime copulant. Ubi enim sunt de religione lites, atque dissidia, diuturna pax esse non potest. Ac ne quidem ubi falsa aliqua disciplina, verâ religione abjectâ, sola retinetur. Proprium enim est falsæ doctrinæ, ut constare sibi non possit, neque leviores solent esse errorum inter se, quàm cum veritate conflictus. Quæ igitur in urbe omnes idem inter se, & cum iis, qui toto orbe, omnibus ætatibus pietate floruerunt, de divinis rebus sentiunt, habetque magnam eruditorum hominum facultatem, eam certum est præstantibus conservandæ publicæ quietis, & colendæ concordix adjumentis abundare. Iccircò Liborius noster, quo tempore maximè perturbandæ atque pervertendæ civitati erat intentus, severo edicto vetuit, ne quis adolescens, qui ad Collegium Societatis JESU, discendi causa, itaret, cujusquam civis hospitio uteretur, neve cives eò liberos suos mitterent, qui contra fecisset, is quinquaginta taleris multaretur. Nimirum ingens erat inter illa quæ rudi plebeculæ, in seditiosis illis conventibus venditabat, & hæc quæ in Catholicis, & bene institutis gymnasiis juventuti præcipiuntur intervallum. Ibi enim popularis licentia, effrenata peccandi impunitas, & rerum omnium perturbatio quærebatur. Hic DEI timor: magistratum veneratio, atque observantia: modestia, & pacis amor, teneris mentibus inferitur. Sed non providebat infelix, quòd adolescentes ipsius minis, atque edictionibus prohibiti, in scholis à magistris non didicissent, id è tristi ejus exitu, & justissimo supplicio esse cognituros. Quando enim liquidius demonstrata est furiosarum ejus concionum vanitas, quàm cum stans ad infamem columnam, omnia sui consulatus probra objectantibus, os præbebat: cum clausi mœnibus, & sine sua tessera portis egredi vetiti Ecclesiastici: cum excruciatu hiber-

hiberno cœlo, gravissimo gelu cives: cùm mulier quæ uterum ferebat, in publico, ubi ad ludibrium vulgi erat exposita, abortire coacta jactabatur? Quid? ipsum ejus supplicium nonne conjunctum fuit cum evidenti testificatione divinæ de his rebus voluntatis? Etenim Liborius, qui, ut demonstravi, Pratore, quem à Principe creari mos est, excluso, summam sibi in puniendis delictis potestatem arrogabat, VII. Kalend. Martii anni MDCIV. inopem civem Paderbornensem Jodocum Dulmanium, miserrimè, & obscœnissimè tortum, præcipiti sententiâ, de infelici ligno, quod nuper ipse posuerat, suspendit. Altero post mense, pridie Kalend. Maii, cùm Liborius meritas pœnas daret, hîc ipse suspensiosus, manare palam ubertim ex ore, naribus, manibus, pedibus, oculis recentem sanguinem, ipsum sesquidiem, clarè à tota multitudine est visus. Accessit quoque ad spectaculum Illustris Frisiæ & Ridbergæ Comes, tantæ rei gravissimus testis, tuque ipse, Princeps Illustrissime, adhibito tabellione, & idoneis testibus, rem publicis tabulis mandari jussisti. Quæ res documento sit omnibus, ne adversus magistratus legitimos, & Principes temerariam plebem commoveant: ne alieni sanguinis sint appetentes: ut suo dolori, & insolenti vindictæ cupiditati frenos injiciant: ut homines se meminerint, inter homines versari. Sed nimirum, Princeps Sapientissime, grave tibi & luctuosum visum est, hoc, è tam tristibus, & cruentis exemplis, tardum nimis discendi genus. Mavis jam indè à prima pueritia sic informari cives tuos, ut DEO, Rationi, Magistratibus, Legibus, Parentibus morigerari, comprimere appetitiones, domare iracundiam, omnibus se virtutibus & bonis artibus ad Reip. salutem, commoditatemque exornare consuecant.

Illustrissimum Principem, in Academia instituenda, Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commodum & dignitatem spectasse.

PRæcipuum verò tibi, Princeps Illustrissime, studium semper fuit, ne ea pars gregis CHRISTI, quæ eximiam quandam vitæ sanctimoniam profiteretur, nullis, quæ quidem cum suo more & instituto congruerent, commodis, vel ornamentis careret. Quoniam verò omnes Ecclesiastici ordinis viri, in eo præcipuam quandam sunt gloriam adepti divinitus, quòd divinam illam mentem, in qua Agnus DEI qui tollit peccata mundi, situs est, circumstant, atque, ut alicubi loquitur D. Gregorius Nazianzenus, *approquinguant ad appropinquantem DEUM*, propterea magnis largitionibus, & impensis eos ad dignitatem tanti sacramenti complectendam animò, & dignâ pietate colendam excitare studuisti. Itaque constituto annuo vectigali imprimis lauto & magnifico, solennem ejus pompam, quæ post Pentecosten quotannis instituitur, celebriorem augustioremque reddidisti. Neque eo contentus, nullum prætermisisti in tota tua diœcesi cœnobium, quod non perpetuis vectigalibus auxeris, eo pacto, ut quoniam à plerisque hâc tempestate non, quanti par est, fieret illa victima sancta, quâ deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, ipsis guræ esset certis eam, stasque honoribus prosequi. Nullus porrò honor videtur tantum Sacramentum perinde decere, atque ipsorum Ecclesiasticorum, qui ejus administrationi sunt consecrati, morum integritas, atque scientia. Si enim rectè & ordine fit in Ecclesia, quòd sine lumine nunquam Eucharistia deferatur, ut nempe profiteamur in ea verè esse præsentem eum, qui à sapiente dicitur, *candor lucis æternæ*, ut ait Honorius III. quantò magis elaborandum est, ne qui eam conficiunt, aut certè conficientibus ministrant, Sapientiâ, de qua ibi est sermo, vacent? Nam, ut

*Orat. ad
150.
episcop.*

*Sapient. 7.
v. 26.
Can. Sane
cum olim
de celeb.
Miss.*

ut ibidem legimus, *Neminem diligit DEUS, nisi eum qui cum Sapientia inhabitat. Est enim pretiosior sole.* Qui locus aliquantò est in Græco illustrior, ubi legimus τὸν σοφία συνοικεῖντα, id est, qui cum sapientia, velut conjuge, habitat. Liceat autem nemo justus, quamvis litterarum rudis, sapientiæ sit expers, docet tamen Apostolus, quis sit ille, qui ardentiore quodam amore diligit Sapientiam. nempe : *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.* Quantum enim cæteri otii in obsequio feminae, in educatione liberorum, in procuratione rei familiaris consumunt, tantum ei suppeditat ad serviendum præcepto Apostoli : *Attende tibi ipsi, & doctrinae.* Quemadmodum enim lumen & in se purum quiddam atque præclarum est, & naturâ suâ factum ad alia quoque illustranda : ita hominem Ecclesiasticum, quem CHRISTUS Dominus *lucem mundi* non dubitavit appellare, decet non modo omni erroris, aut flagitii notâ carere, sed etiam vitæ innocentis exemplis, & præstantis scientiæ luce cæteris omnibus viam ad Sapientiam ostendere. Igitur qui sic comparatus est, is demum est, qui sapientiam sole longè clariorem, quasi quibusdam sempiternis nuptiis desponsam, atque devinctam habet. Ejusmodi si omnes essent, qui altaria Christianæ Ecclesiæ circumstant, ejusque opibus aluntur, quis superiorum temporum felicitatem desideraret ? Quid enim tot homines tenebrarum, & errorum non discuterent, si cum æternæ sapientiæ luce perinde atque sponsa essent copulati ? quis talibus ducibus non omni celeritate ad veritatis arcem convolaret ? quis tam abhorrens ab omni studio virtutis, qui non se ipse retexeret ? Talium hominum copiam ut haberent majores nostri, sedulò curabant, ut qui ad tam excellens degendæ vitæ genus à DEO vocarentur, in omnibus, quæ cum eo non discreparent, liberalibus artibus expolirentur. Audi enim, Princeps Illustrissime, quid præcipiat Concilium Aquisgranense, sub Ludovico Pio Cæsare, in quo Canonicis vivendi regula è sanctorum Patrum monumentis est proposita, quæ regula cùm in aliis Ecclesiis

Ger-

Ibid.
vers. 28.

1 Cor. c. 7.
v. 32.

1. Tim. 4.

Matth. 5.

Gobelinus
atq. 6.
cap. 64.

Lib. 1. de
morib. Ecc.

Germaniæ aliquot sæcula, tum in Paderbornensi usque ad Bernardum IV. ejus nominis Antistitem, id est, usque ad annum MCCXXVIII. viguit. In ea igitur cap. CXXIII. sic habetur: *Religiosissimè ordinem canonicum servant, & Prælati suis, ac Magistris honorem debitum humiliter impendant: ut horis canonicis divinum officium devotissimè expleant: intus forisque non solum habitu, & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant: ut non otio vacent, non vaniloquio inserviant, non detractionibus, & cæteris vitiorum illecebris incumbant, sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certè propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis, ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis aut otiosus existens, stipendia Ecclesiæ inofficiosè accipiat: ut quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant.* De cœnobiis verò, quis ignorat ea fuisse, quod de Corbeia nostra nominatim legimus, diversoria, & habitacula doctorum, & piorum virorum? qui, ut loquitur D. Augustinus, *contemptis ac desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul atatem agebant, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nullâ superbiâ tumidi, nullâ pervicaciâ turbulentis, nullâ invidentiâ lividi; sed modesti, verecundi, paciati concordissimam vitam, & intentissimam in DEUM, gratissimum ipsi munus offerebat, à quo ista posse meruerant.* At nostrâ tempestate, postquam Ecclesiasticorum hominum ad alia traductis animis, illæ laudabiles Pietatis & Doctrinæ exercitationes obsoleverunt, nihil est quod miremur, tantam vitiorum colluviem in Ecclesia DEI extitisse. Ubi nunc veteres illi Religionis vindices, & fatores? ubi sacri oratores? Ubi experientes animorum medici? Ubi divinarum litterarum periti? Ubi illi cælesti quâdam caritate præditi Antistites? Sed quid hæc sublimiora commemoro? quis non totum se fluxis commodis? quis non nefariis volu-

voluptatibus dedit? Quid causæ esse existimamus? num eam, quæ imperitè & stultè blaterant non minus perfectæ sanctitatis, quàm salutaris doctrinæ adversarii Prædicantes? Clamant illi observari non posse cælibatum: plus imponi Ecclesiasticis viris, quàm eorum humeri ferre possint. Non est ea profectò, non est. Si enim D. Augustini temporibus, quando, ut ipse narrat, plerumque ad continentiam clericorum sarcinam subeundam capiebantur inviti, eam susceptam usque ad debitum finem, Domino adjuvante, perducebant; cur desperent, qui sponte hoc vitæ genus delegerunt, idem sibi proclive fore, si eandem, quam viri illi sancti, viam insistant? Da mihi hominem à prima pueritia pietatis officiis, & eruditione omni excultum, cui dulce sit inhærere contemplationi veritatis, eamque cùm in rerum naturalium scientia, tum in diviniore, & de cælo delapsa, omnibus vestigiis indaget, ac denique eam cognitionem, non ad quæstum auramve popularem, sed ad unius DEI Immortalis inflammandum cùm in suo, tum in ceterorum mortalium pectoribus amorem conferat: nego huic homini otium futurum ad ea cogitanda, sine quibus hi mortalium infelicissimi se vivere posse diffidunt. Jam verò, quoniam aliud mortales in nostrorum temporum moribus intuentur, nimirum supra fidem eis videntur, quæ de majorum nostrorum incredibili sanctitate memorantur. Postquam verò hæc exempla deserunt, religionis quoque ipsius auctoritas, quæ plurimum apud rudes animas illis sustinebatur, in dubium vocari, aut certè non tanti æstimari cœpta est. Ideò vir doctissimus, atque optimè de re Catholica meritis Fredericus Staphylus Osnabrugensis, negat, præter rectam juventutis institutionem, aliam superesse, exortas de religione lites sedandi, viam. Adjungam ejus verba, quòd die natali primæ in Westphalia Academiæ, hominis Westphali, tantâ gloriâ in Academia Ingolstadiensi nostro sæculo versati non meminisse, nefas propemodum esse videatur. Is igitur in episto-

*Lib. 2. de
adult. con-
jugis c. 20.*

la, quâ Marci Anachoretæ aureos libellos, è Græco ab se in Latinum conversos, inscribit, & dedicat Petro Canisso Societatis JESU celebri Theologo, postquam est questus cæteris in artibus non nisi peritorum judicia requiri, in rebus divinis indoctissimum quemque, quod commodum sit, sequi: ad extremum hæc addit. *Unicum fuit olim, & satis efficax his malis remedium, auctoritas conciliorum: quæ quondam pietate sacerdotum apud omnes sacrosancta habebatur, jam propter peccata nostra labefacta est, bellisque in dies magis vilescit, peneque deletur apud universos. Sola spes ferme est in puerilibus scholis, ut seminarium Ecclesie, quod in senibus jam emarcuit, in pueris resuscitetur.* Hoc adeò consilio, Princeps Illustrissime, non modò jam olim pueriles scholas, verùm etiam hanc Academiam tuis opibus condidisti, quam iccirco iis solis disciplinis consecrari voluisti, quæ canonicis institutis Ecclesiastico homini sunt permiffæ. Notum enim est iis juris civilis, & Medicinæ tractationem interdici. Fuit scilicet tibi curæ ea studia excitare, ad quæ colenda, refrigerente indies cælesti caritate, omnibusque quæstum, & popularem auram spectantibus, pauci sponte appellunt animum.

CAPUT VI.

Propriè dictam Academiam sine Jurisprudentia esse posse.

Verùm, Illustrissime Princeps, hîc ego, quod pace fiat tuâ, cogor nonnullis rerum imperitis respondere, qui cùm audiunt, necdum tradi in Academia tua Jurisprudentiam, opinantur aliquid ei ad Universitatis nomen deesse. Eos ego non meis, sed hominum juris peritorum verbis hunc errorem dedocebo. Igitur Jacobus Middendorpius Westphalus, Theologiæ & Juris scientiâ clarus, libro, quem de

de Academiis edidit, cum nomina investigaret, quibus rectè hæc nostra publica gymnasia afficiantur, principiò rectè eis docet Academiæ nomen tribui, ac deinde ingressus sermonem de nomine Universitatis: Recentiorum, inquit, "quidam Scholas publicas, quòd auctoritate publicâ, sive" quòd idem ferè est, publicè instituuntur, quidam Univer-
sitates appellare malunt. Non tam quòd omnes liberales ar-
tes in eis doceantur, (multæ enim ad certarum tantùm disci-
plinarum professionem eriguntur) sed quia Professoribus &
Studiofis litterarum collegium, atque universitatem habere
licet, quod alioqui jure prohibitum est. Petrus item Tolo-
sas doctissimus Jurisconsultus, libro XVIII. de Rep. cap. VI.

Sunt, inquit, *arbitraria Principibus Ecclesiasticis & secu-
laribus ut loca, in quibus velint scholas privilegiatas con-
stitui, ita & quas ibi velint tradi scientias, sive omnes, sive
certas. Quamvis enim omnes habeant commune vinculum,
& constituent Encyclopediam, non tamen sequitur debere
in uno eodemque loco simul tractari vel doceri. Possunt enim
in diversis disci, & doceri. Neque ideò minus Universi-
tas privilegiata in Gallia, aut alibi dicetur, si modò privi-
legia concessa sint, quia ibi omnes artes vel studia omnia non
tradantur. Sunt enim Scholastici & Doctores qui faciunt
universitatem, & non diversitas scientiarum. Possunt ad-
jungi semper scientiarum diversarum professores, jam intro-
ductis professionibus, ut iisdem potiantur privilegiis, qui-
bus jam fundatæ, non secus quàm nova studia aliis locis cum
iisdem privilegiis, quibus jam potiuntur antiquæ Academiae.
Sunt quippe hæc juris positivi, quæ mutari & augeri vel tol-
li possunt arbitrio eorum, qui potestatem habent, maximè
novâ ortâ justâ causâ. Quemadmodum Theodosius & Va-
lentinianus professoribus artium liberalium privilegiatis,
qui in civitate Romana, & Constantinopolitana docebant,
addiderunt professores Philosophiæ, & legum doctores, &
Clemens V. consiliumve Viennense, aliis addiderunt profes-*

*Vide capti-
osè Rebuf.
de tract.
nomin. q.
6. n. 13. Et
in S. statui-
mus 2. ad
verbum
Universi-
tatis. de
collat. in
concord.*

fores linguarum Arabica, Græca, & Chaldaica. Denique quoties à Pontificibus, & conciliis Parisiense gymnasium Universitas dicitur? & tamen audi quid de ea narret Bartholomæus Cassanæus in Catalogo Gloriæ mundi: *Apud nos, inquit, tenetur pro prima, & principali totius Gallia universitate, quoad Philosophiam, Theologiam, Medicinam, & ceteras artes, sed non quoad leges. Quoniam in ea non docentur leges, nec jura civilia, ut est text. in c. super specul. extra de privileg.* Quis igitur audeat Paderbornensi Gymnasio propterea Universitatis nomen adimere, quò ad eundem modum nonnullas Ecclesiasticis personis minus consentaneas disciplinas non tractet? Meliusne illi norunt cui Universitatis, sive Universalis studii nomen tribui possit, quàm Pontifex, & Imperator? Certe Paulus V. Pont. in suo diplomate testatur
 „ hoc Gymnasium Paderbornense in Universitatem studii
 „ generalis perpetuò erigere & instituere, vultque eam omni-
 „ bus privilegiis non solum ad instar aliarum Universitatum,
 „ sed pariformiter, ac æquè principaliter in omnibus, & per
 „ omnia uti, potiri, & gaudere. Ad idem exemplum Im-
 „ perator, in gymnasium, & studium Universale erigit, & de-
 „ cernit, ut in ea gradum seu honorem assumentes, gaude-
 „ ant privilegiis quibuslibet, quibus Universitas Heidelber-
 „ gensis, Tubingensis, Friburgensis, Ingolstadiensis, ac alia
 „ studia privilegiata, ac Doctores, Licentiati, Magistri, Bac-
 „ calaurei, & Scholastici istic promoti, aut aliquâ dignitate
 „ seu gradu insigniti gaudent, utuntur, fruuntur, & potiun-
 „ tur. Qui igitur Paderbornæ negant Universitatem propriè
 dictam esse, ii Jurisperitorum, & summorum Principum
 inscientiam dum videntur fugillare velle, de-
 monstrant suam.

CAPUT VII.

Illustrissimum Principem, condenda Academia, eximiam suam in Societatem Jesu voluntatem declarasse.

HAncigitur Universitatem (sic enim ipsis quoque Jurisconsultis approbantibus, appellemus) Ecclesiae potissimum commoda, & dignitati institutam, Princeps Illustrissime, curae, atque potestati Societatis JESU committendam, tradendamque judicasti. Sic enim tuo rogatu decernit in suo diplomate Pontif. Max. Ipsam Universitatem, ac studium generale sic erectum & institutum, curae, regimini, & administrationi dictae Societatis, & illius Praepositi Generalis, seu ab eo deputandi, qui totius Universitatis Rector existat, praefata auctoritate (*Apostolica*) etiam perpetuo superponimus, & submittimus. Eodem spectat, quod Caesar jubet eam gubernari, juxta formulam Dilinganae, aliarumque Academicarum in constitutionibus ejusdem Societatis comprehensam. Etenim B. Ignatius Societatis JESU Fundator non modò putavit è republ. fore, si sui homines unà cum aliis in publicis Academicis versarentur, sed etiam, si ita DEO cordi esset, ut ab aliquo Principe, vel Rep. alicujus Academiae administratio Societati crederetur, non commisit, ut posterius certas ab eo leges, & instituta desiderarent. Ejusmodi Academiae sunt non paucae toto orbe excitatae, quarum primam fuisse accepimus Gandiensem à Francisco Borgia ejus loci Duce, qui deinde Societati se adjunxit, primis illis ejus incunabulis fundatam. Secuta est Mamertina in Sicilia, à Joanne Vega Prorege, Caroli V. Caesaris auspiciis condita. Tum Eborensis in Lusitania, fundatore Henrico Cardinali, qui ultimus suae stirpis Rex postea fuit. In Gallia, ut alias omittam, maximè illustris est Flexiensis, quam Rex Henricus IV. cognomento Magnus, ea in domo, quae infanti ipsi

4. Parte
const. c. 11.
& seq.

domicilium fuerat, erexit, ejusque in templo Cor suum condidit. In Germania nostra primus Otho Truchses Cardinalis Augustanus, Dilinganam Academiam ab se fundatam totam Petro Canisio, Societatiq̄e permisit. Eum secutus est Serenissimus Carolus Austrius Archidux, Ferdinandi I. filius, Maximiliani II. frater, qui anno MDLXXXVI. Græcii in Stiria, Academiæ ab se munificè institutæ, ac locupletatæ Societatis homines rectores, & magistros delegit. Quem nuper imitatus est ejus filius Leopoldus Passaviensis, & Argentoratensis Antistes, posito Molleshemii in Alsacia publico Societatis Gymnasio. Horum tantorum Principum exemplo, Princeps Illustrissime, cum hanc Academiam, quæ populis ditionis tuæ æternæ salutis præsidium, & immortale ornamentum esset, meditareris, fecit vetus illa, totque illustribus promeritis testata in hujus Societatis homines benignitas, & gratia, ut non alios ei præficiendos putares. Nimirum ut flumina à modicis orta principiis, quo longiùs à capite recedunt, hoc majora sumunt incrementa: ita, Princeps Illustrissime, conceptam jam inde ab anno MDLXXX. quo primùm in hanc Urbem pedem attulit, in hanc Societatem benevolentiam majoribus quotannis beneficiis cumulare non desinis. Cujus quidem benevolentia perpetuos socios, atque consortes habuisti admodum Reverendos, ac Prænobiles Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, quibus hæc Societas suorum in hac Urbe commodorum originem, ac progressum, cum summa gratia ac memoris animi significatione acceptum se ferre profiteretur. Illi enim sunt, qui eam primùm ad spem religionis Catholicæ, vehementer eotempore laborantis, erigendam huc, ad conciones primùm, deinde ad scholas quoque habendas advocarunt. Illi domum, quæque ad victum, & cultum pertinent tot Sociis, ac Patribus, quot ante hic versati sunt, quàm ad Collegii formam redigerentur, certis vestigalibus, perpetuis attributis, liberaliter & abundè providerunt. Illi gravissimis de-

cre-

cretis Societatis famam, & commoditatem contra adversarios, atque adeò, anno MDLXXXVIII. contra ipsum quoque Principem, aliter, ac nos de religione sentientem, qui missis legatis, Patribus Scholas interdicti cupiebat, gravissimis sententiis, decretisque tutati sunt. Denique illud natalibus, & dignitate amplissimum Collegium nunquam desit, societati ara quædam esse atque perfugium: nunquam favere studiis: nunquam labores sublevare: nunquam gratiam, & patrocinium impendere. Itaque hoc natali Academia nostræ, Princeps Illustrissime, intelligis opinor officii nostri esse, horum quoque, quibus illa primam quasi stirpem suam debet, amplissimorum, ornatissimorumque Procerum, non sine gratiis, & beneficentiæ laude meminisse. Atque cum omnium semper erit dulcis, ac jucunda memoria, tum verò præcipuè illorum, qui primis illis temporibus plurimum in accersenda, fovenda, tuenda Societate laborarunt. In his familiam ducebant Henricus de Melschede Decanus, Melchior à Plettenberg Camerarius, Guilielmus Schilder Scholasticus, quos precamur, ut DEUS immortalis felicitate remuneretur. Ex iis verò, qui etiamnum suam nobis lucem impertiunt, occurrunt duo hujus Ecclesiæ lumina admodum Reverendi & Nobiles DD. Walterus Brabeck Præpositus, & Arnoldus ab Horst Decanus, qui, ut sunt omni eruditionis & prudentiæ laude florentes, ita nullum faciunt finem præclara studia suis opibus, & favore adjuvandi, ac propagandi. Ejus adeò rei in Academia, monumentum semper erunt duæ turres, magnis utriusque impensis ita extructæ, ut Academica juvenus ne pedem quidem inferre possit in Gymnasium, quin horum præstantissimorum Ecclesiæ Procerum recordetur. Meministi enim, Princeps Illustrissime, ejus diei, cum primùm hujus novi gymnasii fundamenta sunt jacta, quo die hi duo Ecclesiæ nostræ summates, in amplificando DEI honore, dignitate Patriæ, commodis juventutis, Principem suum, & Antistitem honesto, jucundoque certamine æmulantes, perpetuum hujus suæ in bonas litteras voluntatis

tis

tis in ipsis quoque saxis, & muris, his turribus ædificandis, monumentum extare voluerunt. Video me jam pridem, Princeps Optime, abuti patientiâ tuâ, qui orsus tibi gratulari, ad Canonicorum cœtum deflexerim. sed nimirum non decebat hodie Academiam THEODORIANAM, hoc suo natali, illius splendidissimi Collegii oblivisci, cujus suffragiis factum est, ut Theodorus Theodorianæ Academicæ parens esse posset. Nam cum inter eos tot essent præstantissimi viri litterarum, Societatis, avitæ religionis omnes amore inflammati, videntur singulari DEI nutu eum Principem elegisse, qui unus cum omnium ardore, ac zelo paria facere posset. Quid enim illi collato studio, communicatisque consiliis ad amplificationem bonarum artium optare potuissent, quod non sit in tuo principatu perfectum? Dolebant quidam arctius Societatem habitare, quàm ut plures liberalium disciplinarum magistros, aliosque divinæ rei operarios capere posset. Tu, Princeps Optime, simulatque ad Ecclesiæ gubernacula accessisti, dedisti operam, ut hunc idoneum maximè sacris functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis hominibus hoc D. Joannis Apostoli templum, quod antea fuerat quædam exquisitæ pietatis officina, duodecimum jam annum profanorum artificum strepitu personare. Confestim magno ære ab iis, quibus venundatum erat, redemptum VI. Idus Quint. anni MDXCII. Societati tradidisti, eamque donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX. Kalend. Novemb. confirmavit. Desiderari quoque videbatur à nonnullis, ut Societas, in hac Urbe non temporariam duntaxat sedem, sed stabile justumque Collegium haberet. Id verò, insigni accessione ad priora vectigalia factâ, cum ejus quoque foundationis Clemens Octavus auctor factus esset, non longo intervallo perfecisti. Quid quòd, dirutis veteribus ædibus, quæ erant circum hoc templum, novas, laxas, firmas, & propè, quàm ferat religiosorum hominum captus, augustiores, maximis impensis ædificare es aggressus? Ita que

Itaque cum hæc Urbs, si ulla alia, sæpe vastata, ac scædata incendiis, veteres illas magnificas, cujusmodi olim fuisse accepimus, jam pridem desideret, cœpit ab hac præsertim excelsa, & quadrata turri, qua Collegium ornasti, non nihil pristini recuperare splendoris. Nihil dico de bibliotheca cum aliis, tum præcipuè sanctorum Patrum voluminibus perquam ornata: Nihil vel de Organo non minus oculis, quam auribus jucundo: vel de hoc marmoreo pietatis tuæ in ara maxima monumento, quibus rebus hoc templum mirificè decorasti: Nihil de suburbano sacello B. Virginis quod Romanum vocant, quod, ut sodalium ejusdem Divæ pietati faveres, tuamque quæ sanè est in Matrem DEI eximia, demonstrares, tuis opibus instauratum, & locupletatum Societati possidendum, curandumque tradidisti. Mihi certè videtur, Princeps Optime, adhuc fuisse inter DEI in te, & tuam in nos benignitatem, jucundum quoddam, decorumque certamen. Nam cum ille plures, ac plures usque ad hanc ætatem annos tibi largiretur, neque ullum effluere sineres sine aliquo vel in res divinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu vivendo, diu vivere meruisti. Inter alia verò gratissimum Societati, & Ecclesiæ in primis salutare illud munus accidit, cum domum Probationis in hac Urbe Societati, idoneis vectigalibus instituis, ubi religiosæ militiæ tirones rudimentum ponerent, eamque pietatis ubertatem combiberent, quæ deinde cum bonis artibus conjungentes, ad plurimorum mortalium salutem longè latèque derivarent. Jam videbantur tua in nos beneficia ad id fastigium pervenisse, ut nihil accedere posse videretur, cum tu, Princeps Optime, ordinis novæ molis fundamenta jacere. Nova sublimiorum doctrinarum professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: das litteras ad Pontif. Max. atque Cæsarem, quibus jus condendæ Academiæ flagitas: extruis hoc elegantissimum, commodissimumque Gymnasium: quod DEUS bene evenire jubeat: Societati JESU Academiam Theodorianam tradis atque commendas. Pro quo intelligit illa quidem quantas tibi, Princeps beneficentis-

sime,

sime, gratias debeat, sed quoniam hoc ejusmodi beneficium est, quod non solis verborum officiis compensari possit, sed quod acrem industriam, assiduos labores, continuas propè lucubrationes, atque vigilias desideret, DEUM immortalem orat & obsecrat, ut qui tibi hujus instituendæ Academiæ est auctor, idem omnibus qui sunt, quique post aliis erunt in annis, Societatis Professoribus, & magistris eum studendi, docendique ardorem injiciat, eam constantiam, roburque tribuat, eam vim & lumen ingenii, & quod caput est, eas pietatis virtutisque copias, ut semper huic tuæ in divinum honorem, Reip. utilitatem, juventutis commoda præclaræ voluntati aliqua ex parte respondeant.

C A P U T V I I I

Gratie Academicae juventutis nomine.

Quid verò, Princeps Illustrissime, huic florentissimæ juventuti hodie animi credis esse? quantis incedere lætitiis? quàm faustis te precationibus profèqui? Palam enim iis litteris, quibus hodiernæ celebritati diem dixisti, professus es, eorum præcipuè te utilitati in instituenda Academia consulere voluisse. Ubi illud etiam pronuncias: Spem omnem instaurandæ, atque ad pristinum decus revocandæ Reip. hoc quidem tempore in recta tenerioris ætatis educatione positam esse. Quod tamen aliorum quoque sapientum hominum sit iudicium, putant sibi tamen in quodam eximii honoris loco ducendum, quòd à tam laudato Principe tanti fiunt, ut redintegratio salutis, ac dignitatis publicæ, ab se potissimum expectetur. Quod si dictum duntaxat abs te esset, deberet sanè cujuslibet quamvis remissi ac desidis adolescentis animum ad teneram suam ætatem, omnibus, quibus optas, bonis artibus excolendam permovere. Jam verò postquam perpetuâ triginta annorum liberalitate, & curâ id egeris, ut juventutis studia inflammares, atque adjuvares, qui his non movebitur eum meritò lapidem habendum arbitrantur. Hodiernus sanè dies satis ostendit, quàm sint cùm præteritis tuis meritis, tum hujus Academiae fundatione ad omne laudabile studiorum decus erecti. Quanquam enim ingenuè confitentur nihil se dignum hâc tuâ Celsitudine, nihil tuis virtutibus, nihil tot beneficiis præstare posse, tamen non ignari ab arbore, quam nunc primum plantaveris, ante flores esse repetiturum quàm fructus; atque ad eò voluptatem, quam olim fructus sunt allaturi, jam ex ipsis floribus præcepturum; confidunt fore, ut sua studia, quamvis tenuia, & quasi immatura, jucunda tibi accidant. Certè parietes, nisi quid me fallit, omni versuum genere convestiti: arcus, atque emblemata plena ingenii: scenæ apparatus: Astronomicæ concertationes à nobilissi-

Plinius
Lib. 18.
cap. 6.

bilissimis adolescentibus, & Mathematicarum disciplinarum
amantissimis susceptum: Theses de Philosophia naturali pro-
positæ, aliaque de eodem genere, illustria quædam emolu-
menta brevi hanc Academiam allaturam esse Reipub. polli-
centur. Atque utinam fieri possent, ut dum stabit, perpe-
tuò te salvo & incolumi frui possent. Sanè experiremur ve-
rum esse, quod ab agricolis dicitur: *Fertilissimum in agro es-
se oculum domini.* Nunc, quod proximum est, vota assi-
duò faciemus, ut DEUS immortalis maxima, atque uber-
rima apud cælestes tuis beneficiis præmia jam nunc compa-
ret, sed quo diutius cùm Ecclesiæ, tum huic novellæ Acade-
miæ prosis, serò te ad ea fruenda discedere patiatur. Apud
posterios verò tuam vicem obiit hæc tua effigies in Gymnasia
„atrio posita, cui ascribi voluisti: Te affectu, zeloque boni pu-
„blici quæ Religione, quæ Sapientiâ procurandi, propagan-
„dique, Religioni quidem Templum, Sapientiæ verò Gy-
„mnasium Academicum, Collegium porrò Patribus Societa-
„tis JESU tanquam fides utriusque thesauri dispensatoribus
æternùm consecrassent. Ex quo cùm ea quæ nunc in Gymna-
sio litteris operatur, tum ea, uti confido, quæ post futura
est juvenus intelliget: si hanc Academiam florentem vide-
re, si tuæ optimæ voluntati obsequi, si beneficiis gratam gra-
tiam referre volet, nunquam ab officiis religionis ac pietatis,
nunquam à doctrinarum studiis, nunquam ab obse-
quo majorum esse disce-
dendum.

F I N I S.

Re-

PRINCIPI,
THEODORO,

Præsuli vigilantissimo, Domino clementissimo, Vin-
dici fortissimo, Instauratori munificentissimo,
Pio, Felici, Pacifico,

PATRI PATRIÆ,

*Dioecesis Paderbornensis per annos triginta & quod
excurrit sapientissimè gubernata, bonisque
omnibus cumulata*

L. B. M. GRATIAS AGIT.

ARE PATER PATRIÆ (sit enim fas no-
mine vero
Sive tuum studium sive vocare meum)
Jam dudum, Oceano meritorum merfa tuo-
rum,

Et tam multimodis facta beata bonis.
Gestio conceptis testari gaudia verbis,
Quæ memori pridem condita mente gero,
Utque pio meritas promam Tibi pectore grates,
Ingenii totos explicuissè sinus:
Postera ne sæclis olim labentibus ætas
Arguat ingrati criminis esse ream.
Sed simul ac dictura oculos attollere cœpi,
Casta verecundus purpurat ora rubor.
Mens hebet, ars hæret, refugit vox, ora gelantur,
Vincta repentino frigore lingua stupet.

Qualis in angustis luctans siphonibus humor
 Festinando suum sæpe moratur iter,
 Fervet in obstructis lymphæ vis incita venis,
 Egressumque sibi, dum petit, ipsa negat.
 Perque arctas magno nitens molimine fauces,
 Unda sibi ipsa moram, non patiendo, facit.
 Sic mihi densa seges, sic torrens undique laudum
 Angustum vocis copia claudit iter.

Nam quæ prima sequar tantarum exordia rerum?
 Quod mihi principium, quis mihi finis erit?

*Orthodoxa
 Religio in
 integrum
 restituta.*

Anne quod errorum spissis erepta tenebris

RELIGIO victrix tollit ad astra caput?

Religio liquidis quæ cœli è fontibus hausta,

Sidera non dubiâ ducit ad alta viâ.

Lingua mihi intonuit MAGNIquam ferrea KARLI,

Dum pia pro CHRISTI numine bella gerit,

Indomitosque sacris compellit Saxonas armis

Barbara cœlesti subdere colla jugo.

Quam mihi inhumanâ profugus feritate Quiritum

Tertius, elingui tradidit ore, LEO.

Hæresis at dudum Stygiis prorupta cavernis

Impia in adversum sumpserat arma DEUM.

*Miseræ re-
 rum facies
 cum adgu-
 bernacula
 Princeps
 vocaretur.*

Monstrum horrendum, informe, cui IGNORANTIA mater,

Et FASTUS Pater est, SEDITIOQUE Soror,

LIBERTAS nutrix, RIXÆ comitantur euntem,

JURGIAQUE evulsis sanguinolenta comis:

Illius armigeri FRAUDES, MENDACIA, TECHNÆ,

et sacris inhians foeda RAPINA bonis.

His illa auxiliis, illâ succincta phalange

Ausa erat æterno bella movere DEO.

Hinc fera barbaries, ruptisque licentia frenis

Fas omne in vita miscueratque nefas.

Plebs miseranda sui Pastoris prodita fraude,

Errabat sævis obvia præda lupis.

Nec

Nec soliti templis indicebantur honores,
 Festaque desierant ritè vetusta coli.
 Calcabat sanctas victrix audacia leges,
 Jura dabat cæcus pro ratione furor.
 Verum ubi TE votis hominum expugnata priorum
 Admorunt Sacræ fata benigna MITRÆ,
 Cana FIDES rediit, rediit PIETASQUE, PUDORQUE,
 Et malè neglectis debita cura sacris,
 Ornatus templis, dignatio reddita Mystis,
 Moribus integritas, Legibus obsequium.
 Ad sua palantes revocatæ signa KALENDÆ,
 Certior ut sacrum curreret annus iter.
 Impia Libertas rigidis compressa lupatis,
 Præmia fas, dirum est pœna secuta nefas.
 Ferrea inaurescens studiis melioribus ætas
 Falcigeri retulit tempora prisca senis.
 Atque, ut ubi rosei tenerum jubar exserit oris,
 Et sola lucifluo terrea fonte rigat,
 Humida decedunt venienti nubila Phœbo,
 Complicat & furvos nox inamoena sinus.
 Monstraque per cæcas impune vagata tenebras
 Cogit in assuetos lux rediviva specus:
 Haud aliter simulac TU Relligionis avitæ
 Ætheream celsa promis ab arce facem,
 Concita diffugiunt bipedum portenta luporum,
 Sive tuo gladio territa, sive pedo.
 Hic se præcipiti deturbat ab aggere saltu,
 Et pavidus, nullo terga premente, fugit.
 Ille parum pedibus tanto in discrimine fidens,
 Lassa per obstantes brachia jactat aquas.
 Thesea magnanimum plenis veneratur acerris
 Attica probroso libera terra jugo,
 Qui Labyrinthæos ausus penetrare recessus
 Semivirum forti perculit ense bovem.

*Prætorum
 dogmatum
 factores jussu
 facessere.*

Ast

Ast ego, funestis, te Vindice, libera monstris
 Ægiden veneror T E T H E O D O R E meum,
 T E primum rabiem caulis arcente lupinam
 Desiit innocui carnificina gregis.
 Tu sparfos artus laceri conquiris ovilis,
 Tu per tesqua vagas devia cogis oves.
 Pascua Tu monstras riguis lætissima lymphis,
 Hic ubi perpetuo gramine vernat humus.
 Tu rapidos æstus viridi defendis in umbra
 Torrida siderei dum furit ira canis.
 Tu mala Pœoniis cohibes contagia succis,
 Saucia Tu medicâ corpora mergis aquâ.
 Nec pudor est ægram manibus tractasse bibentem,
 Nec collum fessæ supposuisse pudor.
 Nempe ille ante oculos Pastor T I B I semper oberrat,
 Qui propriâ caras carne saginat oves.
 Illa T I B I vacuam crebro vox perfonat aurem
 Et nunquam obliato labitur ex animo:
 Si quis amor nostri memori tibi pectore flagrat,
 Hunc pascendo meos exere Petre greges.
 Ergo dum stabili fundata Ecclesia rupe
 Ridebit Stygias non labefacta minas,
 Dum C H R I S T I asserit Numen venerabitur Orbis,
 Dum quis erit veræ religionis honos.
 Hæreseon hostem, Fidei, T H E O D O R E, Patronum
 Te canet æternâ posthuma fama tubâ.
 Hæc tua inoccidua florebit gloria laude
 Clara futura solo, clara futura polo.
 Longævamne canam per terna decennia P A C E M,
 Copia quam cornu divite larga beat?
 Haud procul hinc ferro Mavors bacchatur & igni:
 Nulla mihi somnos classica pulsa fugant.
 Squalent finitimi foedis populatibus agri:
 Metamen in dulci Pax fovet alma sinu.

*Pax & pu-
 blica tran-
 quillitas
 omni ope
 conservata.*

Flava Ceres fortes cogens ad signa colonos
 Militiâ ferrum distinet omne suâ.
 Densa per incanas cædes grassatur aristas,
 Prataque gramineâ florida strage natant.
 Casside in emerita molitur aranea casses,
 Frugiferam placidus vulnerat ensis humum.
 Splendent attriti glebâ stridente ligones,
 Martiaque in tenebris exedit arma situs.
 Neve quies ullo violetur publica motu,
 JUSTITIA exerto pervigil ense cavet.
 Latrones procul hinc, procul hinc vos tollite fures,
 Et quisquis rapto vivere dulce putat.
 Nil vobis, moneo, THEODORO Principe, tuti est;
 In vos mansuetas non habet ille manus.
 Ille mei ad clypeum qui Principis excubat ensis,
 Sontibus exitio est, præsidioque probis.
 Nec vos vel precibus, pretio vel fidite, culpam
 Strenua non tardo mox pede poena premet.
 Hoc vetera, hoc vobis monumenta recentia narrant,
 Quæ passim medio plurima rure patent,
 Pendula ab arboribus radiisque implexa rotarum,
 Debita carnivoris corpora vulturibus.
 At si quis tardas monitis adverterit aures,
 Sentiet illa suo vera fuisse malo.
 Testis BECA NOVA est, tuus est BENHUSIA testis,
 Nunc quoque prædonum sanguine pinguis ager.
 Cùm grassatorum florentes ære catervas
 Lux improvisæ dedit una neci.
 Ipse aded è cælo sumptis Vincentius armis,
 Tam pia præsentis prælia juvit ope.
 Ille & limphatos egit terroribus hostes,
 Et rexit nostrâ spicula missâ manu.
 Mutant fata vices, & amico Numine, præda,
 Qui prædaturus venerat, ipse fuit.

*Justitia
 pacis publi-
 ca inexora-
 bilis Vin-
 dex.*

*Pæna de
 turbatori-
 bus publice
 tranquilli-
 tatis sum-
 ptæ.*

*Ann. 1601.
 ipso S. Vin-
 centii Præ-
 donum co-
 pia caesa ad
 vicum
 Benhusen.*

Plu-

Plurima vitrici sternuntur corpora ferro,
 Plurima Justitiæ victima caesa licat.
 Impia pullati duxerunt funera corvi,
 Et saturi lessum concinuere canes.
 Nunc quoque transversim cerealibus obvia sulcis
 Sæpius agricolas ossa morantur equos.
 Inde tibi, PRINCEPS, plaudunt Urbesque Viæque
 Ruraque, quod sævo cuncta timore vacent.
 TE canit intrepidâ nocturnus voce Viator,
 Obscurum tuto cum pede carpit iter.
 TE recinens patula pastor resupinus in umbra
 Securas longo carmine mulcet oves;
 Te canit in molli projectus gramine messor
 Ad vitreas Paderæ lenefluentis aquas.
 Ergo iterum pacis PAX aurea suscitatur artes,
 Et redit ad solitos musica turba choros.
 Ergo iterum, Phœbo restim ducente, Camœnæ
 Ad numerum saliant, ad numerumque canunt,
 Westphala Pierias pubes operatur ad aras,
 Et licat, Aonio vota probante DEO.
 Quæ modò singultim parco lacrymaverat imbri,
 Nunc fremit immenso Castalis unda lacu.
 Tu, PRINCEPS, Cyrrhæ longæva silentia rumpis,
 Ne seneant tacito squalida plectra situ.
 Invia Tu nobis Heliconis tesqua recludis,
 Culmina tu facilem sternis ad alta gradum.
 Tu pridem exulibus, Mœcenas optime, Musis
 Principe magnificam condidisti in urbe domum.
 Tu primum SOPHICO palmam proponis AGONI
 Cingat ut emeritum laurea sarta caput.
 Per te, quo stimulet Virtutis amantia corda,
 Nobilis ingenuum gloria calcar habet.
 Tu vastum ingeniis aperis felicibus æquor,
 Tota ubi dent placidis vela ferenda Notis.

*Bonarum
 artium stu-
 dia excita-
 ra.*

*Gymnasium
 exedifica-
 tum.*

*Gradus &
 honores A-
 cademici.*

Per

Per T E Naturæ cæcos tentare recessus,
 Et licet ignaras lucis inire vias.
 Quænam cœlestes æternæ regula cursus,
 An supera assiduo templa canore sonent.
 An vaga nocturnis discurrant astra choreis,
 An listant moto sidera fixa polo,
 Quam variæ cæli cingant præcordia zonæ,
 Et sua quo ventos ubere mater alat.
 Annæ Cyteinis pudefiat Cynthia rhombis,
 Queisve sui maculis inquinet oris ebur.
 Cur salso pelagus fluctus, cur flumina dulces,
 Perpetuas fontes ejaculentur aquas.
 Aut quis, ne infestis terras superobruat undis,
 Temperet undosi cæcula fræna maris.
 Cur gravis excussis immugiât ignibus æther,
 Mistave cum liquido sanguine saxa pluat.
 Aut quæ perpetuent Ætnæas pabula flammæ,
 Quidve flagrans rutilo crine cometa vehat.
 Quid quod & arcana penetralia Theologiæ
 Auspiciis, Princeps, sunt reserata tuis?
 Quid quod Westphalicas duce Teremeavit in oras
 Sancta Palæstino cognita lingua Syro?
 Et sacra divinis intexta oracula libris
 Dulcis ex ipso promere fonte licet?
 Quid memorem celsis spectandas turribus ARCES,
 Et tantum Domino tecta minora suo?
 Ornamenta olim pacis, munimina belli,
 Sumptibus ad cælum surgere jussa tuis?
 Hinc NOVA deterso veteris squalore senectæ
 Jamque suo demum nomine digna DOMUS,
 Regalem tectis immanibus explicat aulam
 Laxaque formosis atria porticibus.
 Quas circum, virides ventis crispantibus undas
 Plaudit lascivis squamea turba choris.

*Philosophi-
 ca Mathe-
 maticæque
 disciplina,
 ad huma-
 niores artes
 adjuncta.*

*Theologia,
 & Lingua
 Hebræa.*

*Diæcesis
 sumptuosæ
 ædificiis &
 operibus
 communita
 & ornata.
 Newhaub
 Ars ædifi-
 cata, horti
 non amæni
 minus
 quam fru-
 giferi con-
 cinnati.*

Flo-

Flora favet, favet attiguis Pomona viretis,

Certatimque suas utraque promit opes.

Utraque certatim vernantes divitat hortos,

Floribus illa suis, fructibus ista suis.

Inde **WEVELSBURGI** solido domus ardua saxo
Nubila sublimi culmine celsa ferit.

Hæc olim à priscis (famæ si credimus) Hunnis

Post varios Dominum **TE** sibi legit heros.

Nunc de digna domus, sed erant magalia nuper
Penè ruinoso semisepulta situ.

Circum Chaoniæ texunt umbracula quercus,
Sylvaque vicinas occulit alta feras.

Quasque sub hospitii celat frondentibus arbor,
Plurima lascivo guttere vernat avis.

* Collegium
Societatis
Nam quid Collegi sacras venerabilis ades *

Templaque sublimi conspicienda tholo?

Quæque stas numeris edis vocalibus horas

Niliacas **TURRIS** vincere digna Pharos?

† Templum
excitatum,
inflaura-
tum, & vi-
sendis ope-
ribus orna-
tum.
Tecta quid augusti memorem visenda Lycai, †

Et **PATRIÆ**, & vero tecta dicata **DEO**?

Hanc divina sibi legit Sapiencia sedem,

Incolit hos virtus Relligioque lares;

† Edificium
Academi-
cum in suas
exedras a-
pte descri-
ptum.
Hic Sophici crebrâ celebrantur gymnade ludi,

Doctaque quæ nullo bella cruore madent.

Hic agiles poliunt ad bella forensia linguas,

Hic salit à volucris fons pede factus equi.

Illic facundi splendent Demosthenis arma,

Suadaque germano Cecropis ore sonat.

Hic Juvenum ingenuas animi formantur ad artes,

Hic facilis discit prima elementa puer:

* Statua
Principu in
Scholarum
Festibulo e-
jus in bonas
litteras vo-
luntatis mo-
numentum.
Quamque olim Patriæ præstantibus approbet actis,

Virtutem à teneris combibit unguiculis.

Hic **TUA** Palladii superastans limina Templi *

A Polycletæa spirat imago manu.

Prin-

Principe digna sacri majestas eminet oris,
 Ambit honoratas aurea mitra comas,
 Flexile Sarranum marmor rugatur in ostrum,
 Et trabea ex humero pendula utroque fluit.
 Quæque tibi vivo est, eadem quoque marmore sculptum
 Pascendi sequitur sedula cura gregis.
 Nam manus una pedum præfert, manus altera librum,
 Ut regat illa pedo, quos docet ista libro.
 Illam post multos aliquis venerabitur annos,
 Verbaque non sicis proferet ista genis:
 Furstenbergiacâ, THEODORUS origine, Princeps,
 (Namque illum memini cernere) talis erat,
 Talis erat, neque multum à vivo abludit imago,
 Eheu quod fas sit dicere, talis erat!
 Mente sagax, vultu facilis, cultuque modestus,
 Manabat comi multus ab ore lepos.
 Tum quoque, cum seris natura fatisceret annis,
 Temporis antiqui gesta referre memor.
 Pacis amans, rectique tenax, nec prodigus æris,
 Et tamen in Patriæ commoda largus erat.
 Oderat immodicos fastus, sed & oderat astus,
 Non affectatæ simplicitatis amans.
 Moribus antiquis, cultor Pietatis avitæ,
 Certus in antiqua Relligione mori.
 Non fuit impositis populo gravis ille tributis,
 Aula sed infletas sobria parsit opes.
 Non sibi sed Patriæ genitum se credidit esse,
 Communemque suis civibus esse Patrem.
 Nunc cœlum colis, ô cœlo dignissime Princeps,
 Aspectu frueris nunc propiore DEI.
 Cunctaque Lunai varium subjecta sub axem,
 Despectas oculis inferiora tuis.
 Virtuti imperium si par tibi fata dedissent,
 Tot meritis Orbis vix satis unus erat.

*Ingenium
 & mores
 Principis.*

Virtuti si par ævum tibi fata dedissent,
 Sæcula tot meritis vix fatis ulla forent,
 Sed nos indigni qui te frueremur eramus,
 O semper magnis Livor inique viris!
 Sic, nisi quæ serò nobis erepta dolemus
 Nos bona, fatali nostra stupore latent.
 At tua nunc pennis peragrat victricibus orbem
 Gloria non ullo præmoritura die,
 Et si quem vivo Livor subtraxit iniquus
 Post obitum duplici fœnore crescit honos.
 Donec sidereis gemmascet floribus æther
 Et peragent solitas noxque diesque vices,
 Dum mare consuetis repetent anfractibus amnes
 Et dubio venti prælia Marte gerent.
PASTORIS THEODORE BONI, PATRIÆQUE PARENTIS,
 A grata titulum posteritate feres.
 Hæc & plura tuæ spectator imaginis olim
 Non tacito, Princeps, verba dolore dabit.
 Quo feror? unde abii? quæ me via? quo ve reducet?
 Quo ruis in vasto cymba minuta salo?
 Ante pererrato lucis pater aureus orbe
 Frena fatigatis ignea demet equis,
 Singula quàm memori liceat destringere versu
 Condita vel sumptu, vel reparata tuo.
 Tu me marmoream quondam **THEODORE** relinques,
 Testea quæ mihi cum præficereris eram.
 Aurea Tu magni revehis mihi tempora * Karli,
 Cæsaris Henrici tu benefacta refers.
 In te Meinwerici pietas operosa revixit,
 Tu verum Imadi præfulis instar habes.
 Ergo quod Henrico, Meinwerco, Karolo, Imado,
 Debeo promeritis hoc **THEODORE** tuis.

* Karol. M.
 fund. S.
 Henricus
 benef. pri-
 marius,
 Meinwer-
 cus & Im-
 adu lauda-
 tissimi præ-
 sules Eccle-
 siæ Paderb.

INDEX

IN

PANEGYRICUM.

A.

Academia Paderbornensis fundator
Theodorus Episcopus & Prin-
ceps Paderbornensis. Pag. 1,
2, 85.

Academia Paderbornensis auctoritate
Pontificiæ & Casaræ erecta. 2

Academias non licet absque summi Pontif.
& Imperat. Romani auctoritate conde-
re: quo consilio id constitutum. 23

Academia Paderbornensis lumen mensque
Westphalia. 83

Academia complures directioni PP. Soc.
Jesu commissa. 117. 118

Academia foundationem Episcopum maxi-
mè decere. 36

Academia Germania recensita. 29

Academiam propriè dictam sine jurispru-
dentia esse posse ostensum 115. 116

Academia non magis sine veritate, quàm
mundus sine sole constare potest. 26

Adolphus Comes Schaumburgius Archie-
pisc. Coloniensis discipulus Golenii. 9

Agger ab Alifone usque ad Rhenum du-
ctus, à Domitio Ahenobarbo structus. 62

Agrigentini juvenes vino ebrii, tabernam
putant in triremem versam. 19

Alifonis antiqui Romanorum Castell: situs
& descriptio. 60

Aliso castellum à Romanis contra Tente-

ros, Uspetas, Bructeros, Marsos, Tu-
bantes, Chattos, &c. constructus. 62

Aliso primùm in potestate fuit Romano-
rum, deinde Sicambrorum, tum Saxo-
num, ac denique Francorum. 79. 80

Aliso à Romanis desertus in Germanorum
rursus potestatem venit. 69

Aliso vigesimo post Varianam cladem an-
no in potestatem Germanorum venit. 66

Alifone olim hiberna Romanorum. 60. 61

Alifonis Romanorum castelli amplitudo. 61

Aliso instauratus à Carolo M. 77. 78

Aliso castellum & civitas olim, ubi nunc
Arx Neuhussum sedes Episcopalis. 61

S. Altmannus primùm Scholasticus Pa-
derbornensis, deinde Præpositus Aquig-
granensis, postremò Episcopus Patavi-
ensis. 45

S. Altmannus Episcopus Pataviensis unà
cum Sigehardo Patriarcha Aquileiensi
vice Gregorii VII. Pont. Max. præsi-
det Concilio Triburiensi. ibid.

Andreas Carolstadius & Philippus Me-
lanchthon suadent juventuti studiosæ,
ut combusti libris, spretoque gymasio in
opisium disciplinam se dedant. ipsi e-
xemplo præcunt. 18

Angriarii. 74

Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Unno,
Sigebertus alique Corbecienses monachi
Apostoli Borealium nationum. 5

An-

I N D E X.

- Anna Westphael mater Theodori Episcopi & Princip. Paderbornensis.* 89
- S. Anno Archiepiscopus Coloniensis cum Imado Episcopo Paderbornae educatus.* 44
- S. Annonis eloquentia in permovendis ad pietatem animis.* *ibid.*
- Arisbo Archiepiscop. Moguntinus Paderbornae concionatur.* 51
- Arminius & Segimerus insidias Varo strunt. Legiones cadunt.* 66
- Arnoldus Burenus Novator, quenam dogmata Apostolica fidei per summam injuriam somnia appeller.* 26
- Arnoldus ab Horst Decanus Paderbornensis.* 119
- Anronius Liber Susatensis primus litteras in Bataviam invexit. ejus discipulus Alardus Amsterdamus Theol. Lovan.* 10
- I. Asprenas legatus Vari Alifoni praepositus.* 66
- B.**
- S. Bardo Archiepiscopus Moguntinus, Paderbornae in festo Pentecostes sermonem ad populum faciens, mortem suam praedicit.* 51
- Bellum inter Cheruscos & Maroboduum.* 68
- Bonifatius, Suibertus, Ervaldi, aliique discipuli Theodori Archiepiscopi Doro-vernensis.* 40
- C.**
- Capituli Cathedralis Ecclesiae Paderbornensis in juvandis Soc. Jesu Patribus studium.* 118
- Carolus Magnus partem devictae Saxoniae offert Deo instinctu Adriani Papa.* 81
- Caroli M. castra propè Luppia fontes.* 79
- Carolus M. restaurat Eresburg.* 77
- Carolus instituit Osnabrugae Gymnasium, in quo Latina Graecaque litterae continuè doceantur.* 45
- Carolus concilium Paderbornae celebravit, Leonem III. PP. ibidem excepit.* 49
- Carolus IV. Imp. hospitio exceptus ab Henrico Spiegelio Episc. Paderborn. in arte Neuhusano anno 1375.* 81
- Caspar Fürstenbergius duorum Electorum Moguntinorum, & Coloniensis consiliarius.* 92
- Conradus Episcopus Monasteriensis, ex familia Ritbergicorum Comitum.* 8
- Conradus Goclenius Paderbornensis, Professor Lovanii in collegio trilingui.* 9
- Concordia Academicarum à novatoribus turbata, quarum antea erat mirificus consensus.* 22.23
- Constantiensi Concilio intersuere è Coloniensi Academia Theodoricus de Monasterio Theologia Doctor; ex Heidelbergensi Gymnasio Conradus de Susato, Westphali.* 7
- Corbeia olim Gymnasium suū eorum, qui ulteriorem Saxoniam, Vandaliam, Daniā Christiana fidei praeeptis imbuerunt.* 5
- Cordula à Galen, conjux Wenemari Fürstenbergii, Matrona mirae pietatis. 88. ejusdem devotio erga Christum patientem.* 89
- Causa ob quas expediat plures in orbe institui Academies.* 29
- D.**
- Delbrugia Bructerorum ultima sedes.* 67
- Di-*

I N D E X.

- Discordia gravis senatum inter ac cives nonnullos Paderbornenses.* 99
- Dogmata quadam fidei ac Theologica sine adminiculo Philosophia bene explicari & contra hostes Christiani nominis commodè defendi nequeunt. explosi qui id negant.* 21
- Drusus Alifonis conditor ad Albim fluvium nomen Romanum protulit.* 62
- Druso ara in vicinia Neuhusii à Romanis erecta, postmodum à Germano milite disjecta.* *ibid.*
- E.
- E***Cclesiam unam duntaxat, Academias plures esse posse ac debere.* 28
- In vera Ecclesia solum stabilis veritas, extra eam falsitas.* 23
- Ecclesiastici ordinis dignitas.* 110. 111
- Elsen vicus non procul Neuhusio, veteris Alifonis nomen hodieque retinet.* 60
- Episcoporum Paderbornensium domicilium primum fuit in Urbe Paderborna, postmodum ob discordias cum civibus Neuhusium translatum ab Episc. securitatu causâ.* 80
- Equester Ordo Teutonicus armis Livoniam Christo subdidit.* 6
- F.
- F***ontium miracula prope Novam Becam, Lichtenavvum, Veterem Becam, &c. in Diocesi Paderbornensi.* 55
- Format & litera. earum usus & antiquitas. unde iis auctoritas ascribi debeat.* 25
- Franciscus Episcopus Monasteriensis novatoribus favens intercessione Collegii Cathedralis in Episcopatu toleratur à summo Pontifice.* 16
- Francorum gens unde originem nomenque traxerit.* 72. 73
- Franci circa Gallieni tempora primum innotuerunt.* 73
- Franci quas terras occupaverint.* *ibid.*
- Franci & Saxones junctis viribus opibusque piraticam exercuerunt.* *ibid.*
- Fridericus Monasteriensis Episcopus Paderbornensi in Gymnasio condiscipulus S. Annonii & Imadi.* 45
- Fridericus Episcopus Monasteriensis fundator Collegiatae Ecclesiae S. Mauriti in suburbio urbis Monasteriensis.* *ibid.*
- Fridericus Furstenbergius Canonicus Moguntinus.* 92
- Fridericus Furstenbergius Satrapa Werlensis.* 89
- Fridericus Furstenbergius Satrapa Bilsceniensis.* *ibid.*
- Furstenbergica familia origines suas ad Comites Oldenburgicos refert.* 91
- Furstenbergica familia virtutes, & avita decora.* 88
- G.
- G***ebhardus Truchsesius Archiepiscopus Coloniensis à fide catholica desecit.* 93
- Germanicus Drusi filius Alifonem restaurat.* 67
- Germanicus victoriam reportat de Arminio, non longè à Minda.* 68
- Godescalcus Grefemundus Meschedensis Theologus, ejusque frater Theodoricus Medicus Clarissimus, Westphali.* 7
- Gratia acta Theodoro Episcopo & Principi Paderbornensi fundatori Academiae Paderanae, nomine juvenum is Academiae.* 121. 122
- Guilielmus Furstenbergius Ordinis Equitum Teutonicor. S. Mariae in Livonia magnus Magist. 90. ejusdem Principis*

I N D E X.

adversa fortuna, captivitas, constan-
tia, pietas. 90. 91
Guilielmus S. hilder Scholasticus Pader-
bornensis. 119
Gymnasium Paderbornense Soc. Jesu Pa-
tribus committitur. 96

H.

HAtumarus & Baduradus Episcopi
Paderbornenses ex illis obsidibus
fuere, quos à Saxonibus Carolus M. ac-
cepit. 5
Hermanus in campo. 7
Hermannus de Soldis Osnabrugensis. ibid.
S. Henricus & Conradus Imp. Pader-
borna frequenter ac libenter commora-
ti sunt. 30
S. Henrici Imp. atate magna fuit inter
Ecclesias Paderbornensem & Bamber-
gensis amicitia & conjunctio. 44
Henricus de Coesveldia. 7
Henricus de Herwordia. ibid.
Henricus Mesehede Decanus Paderbor-
nensis. 119
Henricus de Werlis. 7
Hujus ævi sectarii (præter Anabaptistas)
absecerunt Lutheri Academiis male-
dicentis insaniam. 33

I.

Ignorantia plurimorum malorum causa. 57
Ignorantia satellites rebellio, temeritas,
furor. 83
Imadus Episcopus Paderbornensis B. Mein-
yverci è sorore nepos liberales artes Pa-
derborna fovit promovitque. 42
Imperatorum Principumque domicilia ea-
dem quoque Musarum digna sedes. 48

Joannis Comitæ Ritbergensis zelus fidei,
& virtus militaris. 104
Joannes Furstenbergius Abbas Sibergen-
sis Ordinis S. Benedicti, sui monasterii
iustaurator. 89
Joan. Nigrini Prædicantis Sofatiensis de
supplicio exituque Liborii mendacia. 105

Jordanes Canonicus Osnabrugensis unam
in orbe terrarum Parisiensem Acade-
miam esse volebat, sicut unam Eccle-
siam Romanam. 27
Julianus Imp. vetat Christianorum libe-
ros in Scholis publicis admitti. 25
Juventutis recta institutio unicum reme-
dium sedandi exortas de religione lites.
113. 114

K.

SK Unigunda Virgo S. Henrici Imperato-
ris conjux à Willigiso coronatur Pa-
derborna. 30

L.

Liborius Wichardus homo turbulentus
& versutus factionis Liboriana ca-
put, 99. Cum sacrosus suis curiam ar-
matus irrupit. 99. 102. è perditio-
rum hominum colluvie xxv. virum
consilium legit. 100
Liborii popularis sacundia & versutum
ingenium. 107
Liborius contemnit mandata senatus. 101.
Contra apparitores senatus vim parat.
domum suam armatis hominibus, &
machinis curulibus instruit. ibid. extor-
quet decretum à senatu. 102. Consul
creatur. querela ejus contra Principem.
quem & cupit amotum, ibid. Prin-
cipum

I N D E X.

pum aliorum protectionem respectat.
 ejus tyrannus. 103
 Liborius vetat frequentari Gymnasium
 PP. Soc. Jesu. 108
 Liborii scelera. 109
 Liborius dedit à Paderbornâ, à Civibus
 traditur Principi. 104. Civem inno-
 centem suspendio necat. 109
 Liborius moritur Catholicus. 106
 Lovaniensium asperiora olim ingenia à
 Joanne Brabantia Duce qua ratione
 mitiora rediit. 57
 Ludovicus Pius Casar Haroldum Dano-
 rum Regem à suis emulis regno pulsum
 Paderborna excipit, ibidem generalem
 conventum instituit. 50
 Ludovicus Dringeburgius è Paderbornensi
 Diocesi Selestadii in Alsatia Joannis
 Reuchlini, Beati Rhenani, Jacobi
 Wimphelingii &c. Professor. 10
 S. Ludgerus Proto-episcopus Monasterien-
 sis discipulus S. Gregorii Trajectensis. 40
 S. Ludgeri epistola de S. Suiberto. 74
 Luppessringa oppidum Luppia ortu cele-
 bre. 55
 Luppia & Padera unus idemque fluvius.
 77
 Lutherus Academiarum hostis, illas An-
 ticristi lupanaria, diaboli tabernas,
 &c. vocat. 17
 Sub initia nascenti Lutherani gymna-
 sia nonnullis loci clausa sunt, ac justiti-
 um literis indictum. 18
 Ubi regnat Lutheranismus, ibi literarum
 est interitum. 19

M.

Melchior à Plettenberg Camerarius
 Paderbornensis. 119
 Monasterium urbs Westphalia ab Ana-

baptistarum deliramentis repurgata.
 15
 Monumentum Drusi Maguntia, Dru-
 senloch appellatum. 63

N.

Neuhausium, Paderborna vicinum, do-
 micilium Episcoporum & Princi-
 pum Paderbornensium. 58
 Neuhausium eo loco situm, ubi olim Nero
 Claudius Drusus Augusti Privignus
 castellum Alifonem contra Sicambros
 condidit. 59. 60
 Neuhausianæ arcis comparatio cum veteri
 castello Alifonis. 81
 Neuhausium à Paderbornensibus civibus
 incensum restituit Henricus Spiegelius
 Episc. & Princeps Paderborn. 80
 Novatores cum ebriosis Agrigentiniis ju-
 venibus comparati. 20
 Novatores Francisco Episcopo Monaste-
 riensi persuadere conantur, ut Scholas
 aperiat Lutheranis. 15
 Novum evangelium cum summo Acade-
 miarum odio narum. 16

O.

Otho Truchses Cardinalis Augusta-
 nus. 117
 Otto Ribergerensis Episcopus Neuhausium
 jam tum anno MCELXXVII. incoluit.
 80

P.

Padera num à Pado dicta. 75
 Padera in urbe Paderbornensi diversis
 fontibus saturientu descriptio. 54
 Paderborna situs & amœnitas. 53. 54
 Paderborna an verus Teuderium. 74
 Paderborna vera origo. 75
 Paderborna à Saxonibus condita. ibid.

I N D E X.

- Paderborna nomen antiquius Carolo M.* 74
Paderborna in vita S. Heimeradi appellatur Sedes Regalis. 51
Paderborna aëris salubritate à lue pestifera immunis. 56
Paderbornensis agri fertilitas. 53
Paderborne olim atate B. Meinverci omnes humaniores litera floruerunt. 42
Paderborne hodieque monstrantur ades, in quibus fama est Leonem PP. à Carolo M. exceptum. 51
Paderbornensem Synodo totius Westphalia consensu Christi fides suscepta est. 41
Paderborna grata Carolo M. statio. 48
Paderborna Imperatorum in Westphalia domicilium & grata sedes 47.48
Paderborna commoda Academia sedes. 36
Paderborna omnibus illis commoditatibus abundat, quæ ad Academia splendorem requiruntur. 53
Paderbornensis Ecclesia inter Westphalicas Cathedrales facile princeps. 37.38.
Paderbornensi Ecclesia idcirco rubra crux pro insigni relicta, quod in ea primùm Saxones & Westphali cruentis Caroli prælii compusi, sub hoc Christi signo militare cœperint. 38
Paderbornensis Ecclesia ceteris Westphalia cathedris antiquitate, opibus & provinciarum amplitudine, clientelisque minime concedit. 38
Paderbornensis Ecclesia Clerici qua vivendi olim norma usi. 112. Multi viri doctrinâ & sanctitate celebres è gymnasio Paderbornensi prodiere. 43
Paderbornensium civium in Præntipem suum inurbanitas excusata. 56
Paderbornensis diœcesis rebus iis omnibus abundat, quæ ad humana vita necessitatem desiderantur. 53
Paderbornenses post foundationem Academia erga Principem suum reverentiores. 57
Paderbornensium indoles laudata. 57.58
Paderbornensis cerevisie præstantia. 53
Paderborna obsidione cingitur à Comite Ritbergico. post triduum deditur. 104
Parisiensis Academia fundatores è Britannia in Galliam à Carolo Magno evocatis, quid requisierint ad locum condenda Academia opportunum. 52
Parochum ignorantia hæreticorum insidiis patet. 96
Petrus Werthemius ad res novas molendas primus Marpurgo Monasterium missus. 16
Philippus Melancthon contendit honores Academicos iis in gymnasiis tribui posse studiosis, quæ auctoritate Summi Pontificis confirmata non fuerunt. 24
Philippus Melancthon osor Gymnasiorum & Academicarum. 16.17
Philonis dictum de Athenis. 83
Poppo Paderbornensis Episcopus ex Præposito Bambergensi. 44
Primi decem Patres Soc. Jesu in universitate Parisiensi graduati fuerunt. 27
- R.
- R**eligio Christiana Paderbornâ manabit in universam Westphalam. 38
Romanorum res ad Alifonem gesta. 64.65
Romanum Imperium à Pont. Maximo ad Francos est translatum. 80
Roma Schola Saxonum instituta prope adem S. Petri principem. 41
Romana fidei desertores, ab uno errore seclaque

I N D E X.

Itaque in alias atque alias subinde partes opinionum diversitate rapiuntur. 23

Rodolphus à Langen Eques Westphalus Canonicus Monasteriensis cum Mauritio comite Spiegelbergio Canon. Coloniensi, & Rodolpho Agricola literis liberalibus operam dant in Italia sub Francisco Philolpho & Theodoro Gaza viris clariss. 8

Rodolphus Langius Canonicus Monasteriensis promotor bonarum literarum. 9

S.

Salentinus Elector Coloniensis studia literarum Paderborna nonnihil erigit. 95

Saltorena oppidum, aqua, unde Sal coquitur, nobilis. 55

Saxones Paderborna sacra Christiana amplecti sunt. 49

Saxones baptizati ad Luppia caput. 77

Sicamborum olim sedes in Diocesi Paderbornensi. 60

Sicambri Rhenum transgressi & ad Vahlim & Mosam late dominati, tandem subjugata Gallia Francorum regnum condiderunt. 71

Sicambri pluribus gentibus ex Alifone dominati. 72.73

Sicambri sub Francis illustres. 71

Sicambri num stirpitus excisi sint qui in Diocesi Paderbornensi sedes habuerunt. 70

Stanislaus Hofius Cardinalis. 91

S. Suibertus Boructarii fidem Christi predicat. 74

T.

Theodorus Furstenbergius è Prapósito Paderbornensis Ecclesia, ejusdem

Episcopus eligitur. 94. Ecclesiam Paderbornensem aere alieno gravatam liberat. ibid.

Theodorus Furstenbergius Episc. & Princeps Paderbornensis Calendarium Gregorianum in sua Diocesi primus promulgat. 95

Theodorus Episcopus ac Princeps Paderbornensis colonia literis operam dedit. 91

Theodorus Princeps construit fundatque Collegium Societ. Jesu Paderborna & insigni bibliotheca adornat. 120

Theodorus Princeps construit suis impensis Academiam Paderbornensem, eamque fundat. 120

Theodorus Episcopus vestigalia censusque perpetuos alendi sublimitorum doctrinarum Professoribus è Societ. Jesu constituit. 121

Theodorus Episcopus instituit Paderborna domum Probationis pro PP. Societ. Jesu illudque sua liberalitate fundat. 121

Theodorus Furstenbergius male afflictam, & haeresi inquinatam Diocesim Paderbornensem nactus, ab erroribus repurgavit. 93

Theodorus Princeps templum S. Joannis Apostoli profanatum, aere suo redimit & PP. Soc. Jesu attribuit. 120

Theodorus Episcopus & Princeps Paderbornensis civiles motus auctore Liborio Wichardo Paderborna excitatos componit. 99

Theodori Principis prudens in dissipanda factione Liboriana consilium. 101

Theodorus Episcopus Paderbornensis quam pacis studiosus, tam in praedones acri,

I N D E X.

- & in defensionem suorum vigilans. 98
Theodorus Princeps praeones Diocesis suam incurfantos profigat caditque. 98
Theodorus Furstenbergius Episcopus & Princeps Paderbornensis constructor arcis Neuhusanae. 81
Theodori Episcopi ac Principis Paderborn. Fundatoris Academiae, modestia commendata. 86
Theodori Furstenbergii Episcopi & Principis Paderbornensis laudes. 92
Theodorus Archiepiscopus Dorovernensis Christi fidem propagat. 39
Theodorus Archiepiscopus omnium scientiarum promus condus. *ibid.*
Tiberius Drusi frater Sicambros in dedicationem accipit. 63
Tumultuarii fontis descriptio. 55
- V.
- S. Vicelinus Episcopus Aldenburgerensis, Paderbornae literis operam navat. ejus Sancti vita synopsis & res praclare gesta.* 46
S. Vicelinus Apostolus Holsatorum. 45
Unrvanus Archiepiscopus Bremensis e collegio cathedrali Paderbornensi assumptus. 43
M. Vinucius Legatus Tiberii. 63
- W.
- Walterus Brabeck Praepositus Paderbornensis.* 119
Wenemarum Furstenbergium. 88
Wenemarum Horstium Nob. Westph. 9
Wernerum Rollevincium. 7
Westphalorum indoles docilitasque laudata. 13
- Westphalorum ingenium adjuncta modestia ac moderatio.* 12
Westphali aliarum nationum vitis non corrumpuntur, etsi diutius inter illas versentur. 13
Westphali naturam propensi ad literarum studia, & horum amore longinqua loca adeunt. 10
Westphali extrapatriam muneribus publicis, consiliis Principum, &c. admoventur frequenter. 13
Westphalica ingenia in celebrioribus orbis Academiis floruerunt. 6
Westphalorum integritas. 12. Erasmi Roterod. de Westphalorum ingenio judicium. *ibid.*
Westphalia tota merito obstricta Theodoro Principi ob fundatam Paderbornae Academiam. 32
Wevelsburgum arx ab Hunnis, vel contra illos constructa. 94. à Friderico Comite Arensbergensi restauratur. ibid. In diuionem dynastiarum de Beuren venit. ibid. Exstruitur à Principe Theodoro Furstenbergio forma triangulari. *ibid.*
Wicleph depravator Academiae Pragensis. 30
Wiclephi scdum errorem à Concilio Constantiensi damnatum, approbat & resuscitare conatur Philipp. Melancthon. 17
Wintfeldt campus non longè ab Horna oppido. 67
Wirceburgi XII. obsides Saxonum Christianae fidei dogmatibus imbuti. 40
Wezilo Germanus S. Annonis, Archiepiscopus Magdeburgerensis. 45

F I N I S.

MANES